SV. ČECH

POSLEDNÍ VERŠE

PG
5038
C45
1899
díl 30

SVATOPLUK ČECH:

POSLEDNÍ VERŠE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

SEBRANÉ SPISY

SVATOPLUKA ČECHA.

Pokračování posmrtné. - Pořádá Ferdinand Strejček.

DÍL XXX.

POSLEDNÍ VERŠE.

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1910.

POSLEDNÍ VERŠE.

Napsal

SVATOPLUK ČECH.

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1910.

PG
5038
C45
1871
dil 30

LIBRARY
NOV 30 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

Všechna práva vůbec vyhrazuje si
nakladatel.

1144370

TISKEM UNIE V PRAZE

Menší básně III.

Po roce 1899 napsal Svatopluk Čech celých básní menších jen několik, jež jsou tu otištěny na prvém místě kromě „Podzimní myšlenky“ a cyklu „K Alpám“, pojatých autorem již do X. sv. Sebr. spisů (na str. 279—286) a tří básní příležitostných, zařazených do XIX. sv. S. sp. (na str. 277—287).

F. S.

VESELE DÁL!

(Švanda dudák 1900.)

Ať si kdo chce kroutí hlavou
nad zázračným dudákem,
že ni bájí není pravou,
novým smyšlen písmákem —
jistě syn je naší hrudy
Švanda, jehož vzácné dudy
za všech dlouhých časů zlých
umívaly
plašit žaly,
péčí zmatek
z českých chatek:
Švanda, řízný český smích!

Není zdrávo lidu tomu,
jemuž smích je cizí host,
jemuž morous rozum z domu
honí všecku veselost,
s nímž jen vážná duma sedá,
který časem štiles nedá
pod nos moudrým myšlenkám,

jenž se chvílí
rozpustilý
v trudné děje
nezasměje
všemu kol a sobě sám.

Věk zas jeden v dál se ztrácí,
nového nám vzchází prah;
za ním k hojné perné práci
kyne řada vážných snah,
i boj hrozí starý, známý —
však i ty pojd, Švando, s námi,
český smíchu, zdráv nám buď,
v časů slotě
k bujné notě
laď své dudy,
zažeň trudy,
směj se ,směj a skočnou huď!

PŘED RODINOVOU „BOUŘÍ".

(Zvon 1903.)

Co silou nezdolnou mne jalo z této hlavy?
Sám bádal jsem, proč k tomu právě výtvoru
vždy vracely se zas mé kroky bez únavy,
k té divě rozvířené pídi mramoru?

Tu vzpomněl jsem, jak druhdy jinošskou mi duši
nic rovně nejímalo plesným nadšením
než vichr divoký, když náhle v dusné hluši
vzduch prachem zatemnil a vírným lupením.

Jak rozkošně mi bylo v prudkém vukol ruchu,
jak radostně jsem stíhal mraku vzteklý hon,
jak divukrásnou hudbou býval ménu sluchu
šum větví tančících i krovu hvizd a ston.

Jest v každém duchu mladém z mořských ptáku cosi,
jimž hladké vodní plochy klid se nechutí;
po vřavě zpurných vln on dráhne s albatrosy
a nad troskami máchá vesel perutí.

V bouř letí s tužbou slepou, jedva vědom sobě,
že pudí jej tam zákon věčné obnovy,
jímž svět se brání stále ztrnutí a mdlobě
a znovu vždy zas láme nové okovy.

Leč kdy pak burný var se jasní pevným cílem
a ničě tvoří sám — tu prchá jeho čar,
neb náhle ucítíš zas nad svým vlastním dílem
dech čerstvý bouře nové, jež mu chystá zmar.

Ó, první nadšenou tu rozkoš z bouře samy,
již mladistvá jen duše krátko prožije,
tu svěžími v mé čelo přivál vzpomínkami
tvůj oživený mramor, vzácný génie!

NA OMLUVU.

(Máj 1903.)

Toť také svízel nemalá,
jíž stáří obtíženo,
že na konec tě omrzí
i tvoje vlastní jmeno.

Tvá síla, snahy, blouznění,
tvé dobré, špatné dílo,
vše minulo, vše za tebou —
jen jmeno tvé ti zbylo.

To musíš vléci s sebou dál,
ač cítíš dobře v duši,
že tvojí pravé osobě
již dávno nepřísluší.

Že patří pouze fantómu,
jenž utkvěl v myslích, tkaný
ze soudů cizích o tobě,
chval nesprávných i hany;

Z tvých prací různě pojatých
tou tak, tou jinak hlavou,
neb v nichž jsi podat neuměl
svou vlastní bytost pravou;

Z cet, kterés dávno střásl sám,
z tvé dílny šlak a střepů,
neb prostě z reklam, polemik
a bonmotů a klepů — —

Přec dál to jméno musíš nést
a psát je bez námitky
v arch berní, do knih cizinců,
v děv alba, na visitky.

Ba časem, staří přátelé
když důtklivě ti píší,
bys poslal řádků několik,
že omluv nevyslyší;

A ty jen holé prázdno máš
na stolku opuštěném —:
tu v nouzi své jim přispěješ
tím aspoň zbylým jménem.

☆

VÍTĚZNÉ KŘIVDĚ.

Vše muže křivda, má-li v ruce moc:
do prachu zdeptat jiných svobodu,
lid pohřížiti v porobu a noc,
i živý jazyk vyrvat národu,
i minulosti paměť vyhladit,
poslední naděje mu zhasit zář
i korunu své šalbě nasadit:
vzít práva škrabošku na drzou tvář.

Vše muže křivda — jednoho však ne:
by někdy křivdou býti přestala,
by osten vědomí, že křivdou je,
kdy sama sobě z nitra vyrvala.
Snad fanfárou hlas tento zdusí dnes,
však zítra zahřmí v její vnitřní sluch
a Mene tekel v její slávy ples
práv pošlapaných vpíše mstící duch.

Tak Britannii, zhubitelce své,
teď hrozí její vlastní mluvou Ir,
tak pod vavřínem slávy krvavé
přec Germanie marně hledá mír.

Na dávném hrobě baltských národů
trůn její stojí pevně, přeskvěle —
přec neklidně vždy hledí k východu,
jak čekala by vin svých mstitele.

Nuž, křivdo mocná, jen si kráčej v před,
svou chřesti zbrojí, rachoť v buben svůj
a marné protesty, vzdech našich běd
svým chechtotem a láním přehlušuj!
Jen chutě k předu — zbraň i pouta máš —
snad ve věku, jenž září osvětou,
svých přesil hrubou tíhou dokonáš
svou čtyrstoletou práci prokletou!

☆

POHÁDKO!

Pohádko, přijď! Na cestu svízelnou
nám chodcům soumraku sviť lampou kouzelnou!

Na prahu života
kdys naši dětskou dlaň
jsi měkce chopila
a v šeré světnici
usedla mezi nás za starou přeslici:
Hned prchla temnota
a pavoukova tkaň
se v brokát změnila;
a nechtsi také žas
se družil s úzkostí
a mrazem na nás dých',
když děsné vidiny
jsi časem volala z tuch mračných hlubiny —
vždy vzácný byl to kvas
pro snivé bytosti,
ať z kostí trouchnivých
neb z duhy pjalas most
od břehů skutečna v báječnou nemožnost.

Pohádko, přijď! Na cestu svízelnou
nám chodcům znaveným sviť lampou kouzelnou!

Z útulné světnice
jsme vyšli v širý svět
a v boji, lopotě
po drsné cestě jdem'
za pravdy svítáním neb lichým přeludem;
však leckdy zřenice
tam otáčí se zpět,
kde v modré výsotě
jak vidma oblačná
nám kynou z daleka tvá sídla zázračná.
Tou cestou života,
kde v znoji pílíme
neb tápem' pochyb tmou,
po tobě tesknota
nás jímá, chýlíme
v klín báje hlavu mdlou,
by aspoň na krátko
tvůj vonný, svěží dech nás ovál, pohádko!

Pohádko, přijď! Na cestu svízelnou
nám rozlij na chvíli svou záři kouzelnou!

☆

MĚSÍCE.*)

Leden.

Lednový mráz a sníh —
což o ně dbá,
zvonce kdo na saních,
teplý krb, žínky smích
doma kdo má.

Únor.

Masopust v rej skočný hude
mrzoutovi únoru —
kéž ti pro zlou chvíli zbude
vždycky špetka humoru!

Březen.

Březen tu! Do šeda
utkala jehněda
zelenou tráseň;

*) V rukopise nadpisu není. Pod titulem „Roční počasí“ otištěn byl tento cyklus v 1. čísle „Světozora“ z r. 1910.

z pustých lad vyraší
za krátko nejkrašší
přírody báseň.

Duben.

Duben již do trávy
fialky vdých' —
drahá, toť pozdravy
oček mi tvých!

Květen.

Nejkrásnější z moudrých vět
hravě máj nás učí,
na větvích když květ a květ,
v srdcích láska pučí.

Červen.

Sbírejž jak perel niť
červnové dni,
zelení oko syť,
ve květech sni!

Červenec.

Červencový zlatý jase,
v němžto voní douškou mez
a z vln žitných ozývá se
křepelčino „pět peněz",
proč k té smavé družíš kráse
dusný žár a hromu děs?

Srpen.

Srpen, když v kytici váže
k žírnému obilí
chrpy květ rozmilý,
pravdu — nechť starou — ti káže:
Spojuj a rovno ceň
srdce i hlavy žeň!

Září.

Na zimu bláhovo myslit
po prvním nečase září —
dokud ti nesedí v týle,
vysměj se strašidlu stáří!

Říjen.

Žlutí a rumělkou říjen
maluje pustnoucí lesy —
s paletou květnou, ó jaro,
s duhou snu, mladosti, kde jsi?

Listopad.

Vítr v pustém sadě vzdychá,
v šerou pláň jde listopad
jako resignace tichá
v umdleného srdce chlad.

Prosinec.

Prosinec v mrtvý luh
nadzemských pěje tuch

anjelskou sloku,
vánočních září jas
na sněžný sypc vlas
starému roku.

✯

POVZDECH.*)

Ó, život mine v letu,
nežli zvíš;
když porozumíš světu —
pozdě již!

*) V rukopise bez titulu.

BOJ.

Co trvá tento svět, boj na něm vře,
v něm silný vítězí a slabý mře;
zem věčně mláda jest jen věčným bojem,
on ve svém ničení jest spolu žití zdrojem.

Zlomky.

Více než básní celých z posledních let básníkových zachovalo se v rukopisné jeho pozůstalosti drobných náběhů k básním menším i větším, jež pojaty sem všechny.

F. S.

ŠUHAJ.

Ještě vidím jeho postať
štíhlou, pružnou, údů směrných,
v těsných, modrých nohavicích
s cifrováním šňurek černých,
v kordulce, jež pestrou nití,
zlatem, stříbrem jen se třpytí,
v košili napouchlých, řásných,
sněhobílých rukávu —
ještě v duchu v tance ruchu
stíhám švarnou postavu.

Ač mu hlavu, na níž bují
havraní vlas kučeravý,
kryje šikmo nasazený
pouze klobouk, nízký, tmavý,
jemuž zdobou kvítí pouhé
a kohoutí péro dlouhé,
laciné jen ze skla trety,
zlato, stříbro kočičí —
přec ji níže než i kníže
pod korunou netyčí.

LETNÍ VEČER.

Chtěl bych tě malovati slovem, večere!
Myšlenkové struny nejzpěvnějším kovem chtěl bych
ti serenádu zvonit, večere!
Zde v rohu mansardy nízké, ale nebi blízké, samotářský pavouk duchový,
chtěl bych tě lapit směle
do myšlenkových sítí vzdušné osnovy,
chtěl bych tě lapit cele
i s nedotknutým kouzlem tajemného pele
na tvojich křídlech elfa, letní večere!

Hle, v sadě šlechtickém, jenž chová hojnou stopu
po době copu
a nechtě také těší ,
plebejce v hnízdě vrabčím vedle na podstřeší, —
v tom sadě sčesaném po petit-maîtrovské modě,
však dobou revolucí dosti pocuchaném
a také novým panstvem trochu zanedbaném,
jak hluboce mne jímá v drobné episodě
boj věčný, nekonečný, jímž se o zem sváří
voj chmur a září!

Viz, polovice sadu ještě světlem hýří
a všecka slita v jednu záplavu
jak výheň zlata horoucího žíří;
ba, také v novou šera državu,
jež zvolna jímá druhou polovici,
den ještě metá střel svých blýskavici,
že v stínech okolních tím jasněji
se chvilkou zaskvějí
zde sochy vodotrysku,
tam kolosální na tarasu vázy,
tu zimostrázy,
jak řada štíhlých, skvoucích obelisku.

NA BODAMU.

Z cestovních veršů.

Do široka rozlit jako moře
včera uvítal mě v kráse svěží
s večerními šperky na pobřeží
starý Bodam, v dálce nachem hoře.

Ale dnes jen mlha po prostoře,
rozeznáváš stíny břehu stěží
a cos jako popel mutně leží
na vodách, jež přída lodi oře.

Toť jak popel rozmetaný věru,
co tu šedě splývá po jezeru
a vod kalí smaragdový klín,

ve vzduchu i kolem popel samý —
a jím kráčí ke mně nad vodami
velký, slavný, tajeplný stín.

*

Čerstvý větřík zavlál mlžnou hluší —
tvé, již, Helvetie, cítím dechy,
píseň volnosti v mé vnitřní slechy
zahrála, mé srdce prudčej' buší.

Vím, že leccos skvělý obraz ruší,
jenž kdys mládce toužné budil vzdechy,
ale přec, když myslí letím v Čechy,
závist ponurou mi táhne duší.

Zde tří velkých plemen zlomky malé
pod volnosti jasným praporem
našly svazek shody dokonalé.

Zatím co tam u nás plémě dvojí
odvěkým se sápe rozporem
a jen záštím všechny mysli kojí.

*

Národe, jenž od Visly až k Rýnu
rozestřel jsi svoje čety valné,
od alp těchto k pulnoci až dalné,
kde hrob Slávu zavát v baltskou dýnu,

kterýž halíš skráň svou do vavřínu,
drtě soky do bezmoci žalné,
postrach světa, v moci triumfalné
v césarském se třpytě hermelínu,

jehož smělý sen již hrdě vzletá
k budoucnu, kdy prestol všeho světa
vítězný tvuj meč tj podmaní —;

jsi-li šťastnější než částka tvoje,
jež tu prosta moci, lesku, boje
volna žije v alpském ústraní?

*

Zvolna řídnou mlhy nad jezerem,
zřetelněji břehů zjev se střídá,
chvilkou zahrá jako třpytná slída
hřeben vlny slunka pod úderem.

Dychtivě mé oko bádá směrem,
kam se nyní točí lodi příd'a,
a cos jako strmá pyramida
probírá se temněj' mlhy šerem.

Jasno rázem. Jako v žárném svitu
obrovité za ním hranice
mocný dóm se zžíhá do blankytu.

K němu ruka cestujících míří
a druh druhu věstí: „Kostnice",
ale mně co duší při tom víří?!

V BOUŘI.

Mrtvý kraj se oživuje náhle,
prachu kotouče se zdvihly všude,
zachvělo se listí vedrem zpráhlé —
„Pane sousede, zlé dnes to bude!“

Mrak ohromný se vrší nad obzor
v šeř, černo hluboké tam v dáli hříže
kraj rozlehlý a vzdušné modro hor
a střelhbitě se valí výš a blíže,
hnán vichřicí, jež z plné dechla síly,
že vršky topolu se řadou chýlí
a vše se chvěje, zmítá, třese, láme —
„Hle, pane sousede, již zde to máme!“

I spěcháme se ukrýt ve svá hnízda
a zavíráme okna vichřici,
jež krovem praštícím již vztekle hvízdá.
Tma naplňuje celou světnici,
leč náhlý zákmit v sinou zář ji ztopil
tak pronikavou, že jsem víčka sklopil
a v tom již třeskla ohlušivá rána.
— — — —

☆

PODZIMNÍ MEDITACE.

Když mlád jsem byl a krev mi bujně vřela,
tu v teplém dechu jarních soumraků,
v nichž píseň slavičí z řas květných zněla
a měsíc unyle zřel z oblaků,
tu sladce zmítán šumnou peřejí
snů rozkošných a smělých nadějí,
jsem dumával: Toť celá žití vnada,
květ země jediný ta leta mladá,
co dál, jen chlad a stín a pustá lada.
A na líce, jimž zanik' mládí pel,
půl soustrastně, půl zhrdavě jsem zřel
jak na ubohé karrikatury
bytostí lidských — právě jako teď
vy mladí zříte na lbí našich šeď
a naše vrásky, hled náš ponurý.
A jako mnohý z vás jsem říkal sobě,
že není možné, abych kdysi sám
tak potácel se ve staroby mdlobě —
líp stokrát život v máji dokonám,
než v úpalu se skloní rosné květy,
dnů mladých vzněty spanilé a vzlety,

Leč vlna času tekla zponenáhlu,
květ unášejíc za květem a jednou,
když v háji prvosenka s lechou zpráhla,
já poznal, že i sny mé jarní blednou,
že znenadání minul jiný věk.
Tu stesk mi projel nitrem hluboký —
Což platen byl? — Čas nezná úchylek
od cesty své: rok prchal za roky,
a častěji a hlouběji mne drásal
stesk onen marný, když zas chladný van
dešť listu ruznobarvých s větví střásal
v tůň, kde zas runy nových rýh a hran
mi jevil odlesk tváře povadlé
a šedin květ ve vodním zrcadle —
Již konec všemu! Ta tam žití vnada!
V můj obzor chmura smutné zimy padá! —

Je opět podzim. Z tiché světnice
pod střechou vesnickou zřím v chudé křoví,
kde z šeré holých snítek směsice
jen šípku prosvítá plod korálový.
Zeď nízká, omšená se černá vzadu,
leč za ní jasany a topoly
pnou štíhlých, převysokých kmenu řadu,
již holé též; jen sem tam vrcholy
jim zdobí ještě zbylé žluté listy
a ve vidlici větví spatříš místy
vích suchých stébel — hnízdo osiřelé.
Však za to mezerami stromoví,
jež zastíral dřív závoj listový,
kraj zříti teď, jenž v dál se vábně stele.
Tam luk se šíří plocha rozsáhlá,
trav moře, v něž zrak s požitkem se hříží,

nechť pobledla jich jarní zeleň svíží,
nechť sem tam žlutavým se potáhla
neb hnědým nádechem. V luk širých středu
dub, obr věkovitý, vysoko
pne mocnou korunu a široko,
ač bezlistou, přec spanilého vzhledu.
A za lukami hradbu obzoru
pás dlouhý tvoří husté doubravy,
směs buků, habrů, osyk, javorů;
to kmenů statných dav je černavý
a křivolakých větví valná spleť,
však hojně dosud holých suků šeď
v rouch potrhaných ostatky se halí,
ve zbylých listů zlato, nach i hněď,
jak z oblak večerních by kroj si tkaly.
Háj zdá se být luk přímým sousedem,
neb Labe nezříš ztad, jež obé dělí,
až teprv dál proud stíháš pohledem,
kde jeví na slunci svůj záhyb skvělý.
A stranou tam zas dubů vidíš lesy,
dvůr bílý září v jejich pokraji,
řad topolů pak v mlze mizí kdesi,
v níž kraje zálabské se skrývají.
A krásný je ten obraz jeseně,
je krásný navzdor slunci chladnoucímu,
v němž barvy všechny blednou ztlumeně,
vzdor luhu zažloutlému, vadnoucímu,
vzdor holým větvím, na nichž hnízda sirá,
vzdor stesku tichému, jenž zevšad zírá.

Ni ve mně — divno! — nebudí se žal,
ten bol, jenž srdce stárnoucí mi rval
pro mladost prchlou, blízkou zimu žití.

Je poklid v nitru mém a tichý jas,
jak venku tam. Ba, vášní žhavých kvas
a tužeb, ždání burné vlnobití
zpět nevábí mě do mladého věku.
Jed hořký nejednou měl ve svém vděku
opojný kalich rozkoší těch junych.
— — — —

☆

ŠUMAŘ.

Má píseň nezná zákona
jak moje toulka cíle,
já nepočítám s úzkostí
své slabiky a míle.

Též správnost mluvy bezvadná
mi dělá malou starost —
bez bázně zprosta zpívám si,
tak jak mi zobák narostl.

Ten germanismus banální
sem arci schválně pletu:
by zbavil mě hned první zpěv
všech nudných školometů.
— — — —

*

HVĚZDA.

Zlé je žití
v dusnu svém i hromobití,
nevábný je den
v duté krychli zaprášených stěn
za papírem cifer, liter,
juristických fint a titěr,
i tam venku na tržišti,
sobcu hlučném závodišti,
kde se od úsvitu do setmění rvou
o nicotnou kořist svou.

Ó, jak rád
v podkroví svém — ptáče osamělé
na nejvyšším hrotu jedle zružovělé —
tichým zpěvem slavívám tvůj pád,
slunce zářící, — tvůj krásný skon,
pod třásněmi purpurových clon!
Za jehlanci zádumčivých thují
v parku starém zvolna dobleskují
tvoje plameny —
jemným, lehkým červánkovým dechem
zahrál ještě toulec kamenný

Amora, jenž dávno porost' mechem,
a pak v měkkou šeď
všechno splynulo — pnou ostře do výše
černé obrysy jen štíhlé cypřiše
nad zatmělou větví spleť.
Ztichlo města vření,
nezalétá ulic šum
do mých dum,
plný tajemného snění
temný palác spočívá jak sfinx,
naslouchaje filomel jen pění:
tin tin tin tin tinx!

SVÁTEČNÍ RÝMY ŠEVCE MARTINA KLÍMY.

1.

Nechťsi tupí ševce,
že jde mezi pěvce,
že se místo kopyta
směle chápe varita —
Nedbej nic, Martine —
Martine, hej!
než ti máj uplyne,
po svém si pěj!

Němci Sachsem ševcem
nepohrdli pěvcem,
proč by český mistr bot
nezkusil též slok a not?
Což je dar zpívati
vyšším jen dán?
Verše-li tepati
nesmí než pán?

Nejsou hodny básně
jenom zlaté třásně,
koby s lustrů blyskem,
labuť s vodotryskem,

nejsou jen záhony
hortensií,
panské jen balkony
poesií.

★

POPĚVKY TULÁCKÉ.

Nesměnil bych, braši, za panštinu vaši
nuznou svoji pout,
milejší mi toulka nečasem a mrazem
nad váš teplý kout.

Cestou pod topoly rozhlížím se v polj
jako jejich pán
a stem zlatých klasů přede mnou se klaní
široký váš lán.

Hledě vesel na ně nepočítám daně,
škodu nebo zisk,
naslouchám jen plesu skřiváněího trylku,
který s výše trysk'.

Časem v ženců kruhu kterýs řekne druhu:
„Hleď ten mladý chlap!
moh' by skály lámat a jen světem bloudí,
líný blatošlap!"

Jak by žití cílem nad mozolným dílem
byl jen věčný pot,
pro kus chleba spěchat od kolébky k rakvi
z robot do robot.

*

Věřte mi, nic není lepší
nad podušku z trávy:
lehneš na znak, hledíš vzhuru
do nebeské slávy,
do bezedna, do nesmírna,
do modrého nedozírna,
a jak bílé oblaky,
jejichž mimoletný tlum
změnou hravou
honí tam své vzdušné říše
přeludy a přízraky:
tak mou hlavou
lehce, tiše
letí pásmo volných dum.

Kráčí kolem řádný člověk,
zastaví se maně,
na španělky zlatý knoflík
složí měkké dlaně,
s nevolí si řekne v duchu,
neb i metne k mému sluchu:
„Kam jen hledíš dálavou,
na sta rukou ve chvatu,
v pilném díle;

ten však pod větvemi stromu
leží, ruce pod hlavou,
a snad k tomu
z dlouhé chvíle
sní o světa převratu.“
— — — —

★

POHÁDKA PRO STARÉ.

Žil kdesi člověk tuctový,
ni takový, ni makový —
nu, člověk všední zcela;
žil jako žije každý z nás,
až ve cti objal stáří mráz
mu jíním vrásky čela.
Jan — všedně zván buď též můj rek —
moh' spokojeně dožít věk,
jak v selankách to čtete:
moh' v lenošce a županu,
dav péče všechny na stranu,
říct: Měj se dobře, světe!
Moh' se starými soudruhy
ctít své i jejich zásluhy, —
kdož nemá zásluh trochu? —
a bavlnkou si zacpat sluch,
by nerušil jej bujný ruch
těch nectných mladých hochů,
jichž starým dobrým zvykem jest
vše staré mezi veteš měst,

Však náhle jal ho divný cit:
Jak cizí stál ve světa středu;
ač dosud žití nebyl syt,
vše vůkol znudilo se hledu:
zem' rozměřená v rolí pruhy,
řad křivých vrb u luční struhy,
šik sosen rovný v dél i šíř
i na silnici prašné, žárné
zánovní domky, stejnotvárné
od zápraží až po vikýř,
šat lidu bez rázu a vkusu,
zpěv z bařin vídeňského hnusu,
psů stálý koncert, motyk, cepů,
hus, slepic, kohoutů a klepů,
sem tamo výlet honorace
neb veteránská demonstrace
i život v městě, shon ten stálý,
puch, lomoz, fráze, rmut a lesk,
divadla, koncerty a bály —
Vše znudil si a jal ho stesk.
— — — —

☆

MLHY.*)

Verše a všelicos.

Hutným a jasným nechci být,
chci mlhavě snít,
chci býti vlnou
proměny plnou,
jež bez tvaru jistého,
v nestálém rozmaru
vzpíná se, čeří a hroutí
bezděčnou poutí
v neznámo kams:
takto mé myšlenky
vlnami poplynou
za skrytou vidinou,
hrajíce mihavě
plachými odrazy,
úryvky okolí,
pažitu, blankytu,
noci a dne —
takto leť po zvůli,
kam se ti zamane,
mlhavý sne!

(Podkrovní, prostě zařízená světnička. Pozvolna dohořívající lampa nejistě osvětluje spoustu knih a papírů na stole, před nímž sedí Nemo s pérem v ruce.)

*) Snad původní začátek básně „Nemo", jež otištěna tu dáleji.

☆

HLASY.*)

I.

Básník.

Zde vysoko nad města hlučným ruchem,
jež v soumraku mi hasne pod nohou,
sto hlasů vnímám bystrým duše sluchem
tam zdola, shůry, krajem, oblohou.

Jak v ucho včelařovo úlu stěnou
jen matný bzukot zní sem z ulic všech,
však zřetelně tou vřavou přitlumenou
mně hlásí se tón každý, slech i vzdech.

I v hudbě dálek slyším každou notu,
zvon vesnic, končící se hlahol žní,
huť kdesi v horách plnou kladiv hřmotu
a jakés tajné zpěvy nadzemní.

*) Myšlenka znovu zpracována v básni „Nemo“, jež otištěna tu dáleji.

I v Tebe přestal jsem již věřit, Světlá,
i Ty jsi klesla v trosky přeludů,
Ty božská, s nezbádaných výšin sletlá,
mé Světlo v noci zemských osudů.

Zas věřím v Tebe — v ohni svého čela
a sladké hrůze cítím blízkost Tvou.
Dál zářit budeš, jak ses věky skvěla,
nechť jakkoli Tě změny časů zvou!

Ty nad mou duší Effeta! jsi děla,
bych uslyšel ty hlasy blíž i dál;
toť jakby harfa současnosti zněla,
jíž struny všechny dech Tvůj rozevlál.

A nejsou-li to pravé hlasy času,
jen echa přeludná mých vlastních dum —
i hluchý ševel jediného klasu
svou částku dává v lánů valných šum.

II.

(Zbrojovna.)

Píseň dělníků.

V čele nám neschnou krůpěje potu,
od rána k noci čilý zde ruch,
varem kov syčí do kladiv hřmotu —
buch, buch, buch.

V mrtvém kol tichu vzdechy a stesky,
po krajích všude dusný je vzduch;
bouři my blízké chystáme blesky —
buch, buch, buch.

Herman.

Sen Rudovousa báječný se splní;
již prapor jeho v nové slávě vzlet',
zář jeho koruny zrak soků slní
a vítězný meč jeho leká svět.
— — — —

POHÁDKY A POVÍDKY STRÝCE MARTINA.*)

Pro malé čtenáře veršem napsal Svatopluk Čech.

Máme ho rádi
Martina strýčka,
smává se na nás,
hladívá líčka,
na štěpu starém
v budkách má špačky,
z lepenky stříhá
pěkné nám hračky,
pohádek umí
na sta, tisíce —
máme ho rádi,
Martina strýce!

Všechny dnes k němu
dovol nás, máti,
chceme tam pozor
na Jitku dáti —

*) Myšlenka sepsati tento cyklus básní pro děti pojata a z části i provedena sice již r. 1896, ale některé verše psány ještě po r. 1900, a proto zlomek zařazen do tohoto svazku.

Smíme! Ó, hejsa, hoj!
Každý se rychle stroj,
Jitce též pospěšme
pro karkuličku —
Jdeme již, běžíme
k Martinu strýčku!

*

(**Strýc Martin vítá dítky a vypraví jim první povídku.**)

Tu se zase všechny hrnou jako z jara vody —
jenom tady na záhoně pozor na jahody!
Hle již kvetou, bílé hvězdky září z pod lupení,
zakrátko ta hvězda každá v krásný plod se změní,
v jahodu jak palec velkou, jako šarlat rudou —
což vám potom ve smetaně s cukrem chutnat budou!
Pěkně tedy vítám, děti! Hle, i Jitka malá
podívat se na strýcovy květy přicupala!
Pojď sem, bělovlásko moje, hups! mi do náručí,
hleď, co už jich ve všech barvách vukol kvete, pučí:
tulipány, nezabudky, ruže v první kráse
a zde macoškami záhon celý usmívá se,
počkej, utrhnu ti jednu, ze všech nejpěknější:
viz tři dole tmavé lístky, dva pak světlé zvejší,
ty dva nižší tmavomodré s kreseb zlatých zdobou,
líbější přec prosté, jasné modro vyšších obou,
sirotků těch odstrčených od nevlastní matky,
která svým jen dcerám přála blaho, čest a statky —
„Sirotci že jsou ty lístky? Jak to možné, sděl mi!“
„Povídej nám o tom, strýčku! Prosíme tě velmi!“
Povídej! Tu věčně stejnou písničku jen znáte,
kde má strýc brát stále zkazky, nic se nestaráte.

Tahle na štěstí je snadna, zná ji každá chatka,
také mně ji často, děcku, vyprávěla matka.
Nuže, pojďte do besídky, už se v planém vínu
zelená, tam usedneme pěkně v chládku, stínu.
Tu jsme! Sedni tamhle, Jaro, a ty vedle, Svato,
Vašík zde, a ty mi na klín, Jitko, pojď, mé zlato!
Ještě dýmku povyhaslou zapálit mi přejte —
Tak! — a nyní tiše seďte, pěkně poslouchejte!

*

Pohádka o macošce.

Dvě vám jednou dívky byly,
hodné, tiché, pracovité,
ale matka zemřela jim
a zlou měly macechu;
ta jen dvěma dcerám vlastním
přála všeho, s nenávistí
odstrkujíc, potupujíc
ubohé ty siroty.
Její dcery z mísy zlaté
lahůdky jen samé jedly,
sirotkům se dostávalo
jenom chudých zbytků stolu,
házených jim s pohanou;
macecha jim všechny vzala
lepší šaty, ponechala
nejprostší jen roucho skrovné,
za to vlastní dcery strojíc
do hedbáví, do atlasu,
s hlavy k patě ověšujíc
drahými je klénoty;

a když přec ty vyfintěné
přezařoval milý půvab
obou sirot, jejichž sličnost
nemoh' zaclonit šat prostý,
tím víc plálo její záští:
posměch, spílání a rány
sypaly se na ně stále,
kdežto pro své dcery měla
jenom jména nejněžnější,
laskání a polibky.
Leč co bylo všeho nejhůř,
macecha zlá oněm brala
také lásku otcovu.
Byltě zámožný on kupec,
za obchody mimo domov
nejvíc dlíval a choť jeho
stálým na ně žalováním
srdce jeho odvracela
od sirotků, za to vlastní
svoje dcery líčila mu
jako příklady všech ctností.

Každá macecha sic není
jako tato neb jak ona,
o níž tklivou píseň znáte,
kterak sužovala děcko,
jež pak nehtíky se jalo
vyhrabovat na hřbitově
svoji mrtvou matičku;
jsou i hodné mezi nimi,
pastorkům svým nekřivdící, —
avšak lásku rodné matky
nenahradí v světě žádná,

ta víc miluje své děti
nežli sebe, v nich jen žije,
zná jen radost z jejich štěstí,
všechno ráda obětuje,
by je uchránila bolu.
Protož, dítky, proste nebe,
aby svítily vám dlouho
v žití mrakavách i bouřích
ty dvě hvězdy těchyplné,
mateřské ty vroucí oči.
Však již dále v naší zkazce:
Na daleké kdysi cesty
vypravit se musil kupec
na korábu do zámoří,
na čas dlouhý svěřit ženě
všechnu péči o dům, dcery.
— — — —

☆

Podle rozvrhu básníkova měly býti napsány 4 pohádky a 4 povídky v tomto pořadu:

1. Pohádka o macošce; 2. žertovná povídka; 3. pohádka o pavouku; 4. povídka z české historie; 5. pohádka o mravenci; 6. povídka ze života strýce Martina; 7. žertovná báchorka; 8. povídka z cizích zemí.

Z toho napsána byla veršovaná pohádka pro mládež O čarovném pavouku, jež vyšla s illustracemi V. Olivy nákladem F. Topiče o vánocích r. 1896.

O něco později vrátil se básník ještě k svému úmyslu napsati něco pro mládež a vybral si látku, uvedenou v rozvrhu na místě pátém (pohádku o mravenci). Pohádku měl vypravovati otec dětem. Nepatrný zlomek zní:

Příhody mravence Mrávka.

Veršovaná povídka pro malé čtenáře od Svatopluka Čecha.

I. Vycházka do lesa.

Jednou v neděli, když po obědě bylo
a zář jasnou slunko do světnice lilo,
dopiv černou kávu, otec odšoup' stranou
s novinami číšku pestře malovanou
a řek' dětem: „Rychle, děti, chystejte se,
vyjdeme si na Chlum, projdeme se v lese!"
Radostný hned zazněl vůkol pokřik dětí
a vše v dětský pokoj ustrojit se letí
— — — —

NÁBĚHY K VĚTŠÍM BÁSNÍM BEZ NADPISU.

I.

Silnice bílá s topoli
širokým krajem se táhne,
srdce mé za hory, za doly
po modru dalekém práhne,
jíti tak po zvoli kamkoli
bez péče, ptaní a cíle
pod těmi štíhlými topoli
po rovné silnici bílé.

Dosti už dlouho jsem občanské
pěstoval mravy a ctnosti,
pod jařmem v pokoře křesťanské
schromil své ubohé kosti,
v oděvu slušném i zásadách
s řádnými lidmi se družil,
na schůzích, voličských poradách
pro dobro lidu se tužil,

slušně se veselil o svátky,
vracel se k robotě vzpružen,
všeliké daně a desátky
platil neb zůstával dlužen — —

Nechať mi prokvetla kučera,
rozumu dávám teď vale,
dobro i krása et cetera
jiné ať šlechtí tu dále!

Já tady zanechám bez žele
zásady svoje a dluhy,
pustím se do modra vesele
přes lesy, pole a luhy,
půjdu si po zvoli kamkoli
bez péče, ptaní a cíle
pod těmi štíhlými topoli
po rovné silnici bílé.

II.

Skřivánek — -- Dál ani muk!
Skřivana nech stranou,
trylky shury,
perel šňůry,
líbezný ten zvuk a fňuk
s božských citů mannou,
sladkost otřepanou!
Jako židé kdysi
už jí máme dost,
už ty rajské mísy
budí ošklivost.

Chrpy modrý zrak — — To tak!!
Vlčích máků study,
zlaté, třpytné
klasy žitné,

starý selankový brak,
obžinky a dudy —
Jdi nám se vším všudy!
Dost již omrzelých
starých zpěvánek,
fléten přeumělých
i tvých moldánek!
— — — —

* * *

I.

Jak pravidlem je v dobré společnosti
sám sebe nejprv autor představí:
mé jméno obálkou již ohlášeno,
však titul veršovce je nepravý —
sic verš se maně připletl mi v péro,
však spíše jen, že volnější tu řád,
že přes logické zákony a jiné
smí hravě skákat jeho dvih a spád,
že pod licence poetické vlajkou
smí pravdu míchat s nesmyslnou bajkou;
neb jinak nemám vlohy ani chuti
nad hroudu vzlétat hvězdné na peruti.

Což nového se nestrachujte soka,
vy šťastní mistři básnického cechu,
vy staří, mladí, té neb oné školy!
Mne nemusíte slavit v tajném vzdechu,
když shledáte, že s vaší půjdu stranou,
a jinak z předu žasypati hanou:
neb hlásám hned, že nechci žádné klice
svou volnost prodat za hrst čočovice,

za trochu reklamy a rukou stisky,
za místo v redakci neb jiné zisky
— — — —
— — — —

* *
*

I.

Muj bože, našich veršů hrdina
rok od roku je krotší, šosák pravý:
již nechtěj opěvat Oněgina,
jak s bambitkou se proti druhu staví,
teď leda poručíci zánovní
a lidu tribuni se časem bijí —
leč kasárna i síně sněmovní
se stejně špatně druží s poesií,
ni k tomu nehledíc, že bílou vranou
je nyní souboj s opravdovou ranou.

Ba, těžko našinci se daří rýmy,
když nechce reka togou ořásnit
neb okovat jej pláty železnými
neb romantický plášť mu přibásnit,
ten známý plášť, jenž nad vlnami moře
tak pěkně kdysi kolem prsou vlál,
v nichž s vášní divou vřelo temné hoře —
Kam poděl se ten otců ideál?
Ach, jejich vášně bezedné a boly
i s romantickým pláštěm snědli moli!

A tak zde sedím nad papírem v tísni —
Však slyším vás: „A proč se nutíš k písni?

Bez křídel k čemu drát se na blankyt?
Či práhneš dětsky po básníka jmenč,
být jednou stranou podkuřován denně
a druhou jako snop na humně bit?“
Ne, přísahám: Je protiven mi spíše
cech poetů a jejich řád i mrav,
když se svých vybájených oblak výše
zří pohrdavě na nás, všední dav,
ať vavřínu se ozdobují listy
a starým známým křídlem nadšení
neb hroznými se tváří anarchisty,
Maraty krvavými umění,
nic nechci míti s jejich různou pósou —
jen že mi tíž je kráčet řádně prósou,
než dováděti v rýmů prostocviku,
v nichž možno hravě skákat přes logiku.

Nuž, skokem do samého středu věci:
tož do kavárny, s prudkým zápalem
kde srážejí se naši noví reci
nad kulečníkem nebo žurnálem.
I Klen tu dočet nové telegramy
z kýchs manevrů a dalné burské dramy,
síň ještě soudní, z obecenstva hlasy,
list odložil a přimknul zvolna řasy:
To vlnila se v duši rozesněnou
ta mihotavá mlha myšlenková,
z níž Fantasie nekonečnou změnou
své lehké tvary oblakové snová.

Je v čirém vzduchu nad horskými hřbety,
jež pod ním z živých, smavých údolí
pnou zeleň strání s alpských růží květy

i běl a stříbro sněžných vrcholu,
jej v modru nebes přes ledovců hrany
let orlí nese nad komonstvem Panny,
pak přes úrodné pláně, po nichž svítí
sta bílých měst rév zelenavou sítí.
— — — —

* * *

I.

Hlas.

Již uchystej se!

Jan.

K čemu?

Hlas.

Pohleď do zrcadla!

Jan.

Pod vlasem zběleném tvář, plná vrásek, zvadla —

Hlas.

Jest čas.

Jan.

Jen ještě chvilku, struny dotknutí!

Hlas.

Nuž, starý bloude, pěj svou píseň labutí!

II.

Jan.

Ó vrchy, doliny, ač dlouho jste mi známy,
přec méně bolestné je rozloučení s vámi,
než bylo s jinými, kam hlouběj' vnořeny
kdys citů mladistvých se vpily kořeny:
když jejich rodný prach jsem musil s nohou stříasti,
tam svého kořání duch mladý nechal části
a vždy, ať jinde bylo jakkoli mně milo,
jsem cítil, tam že něco z bytosti mé zbylo.
Ke krajům pozdějším, kam sudba nesla mne,
již řídčeji se touhy slabší křídlo pne;
jak nomád jsem je střídal, cizí všude host —
či spíše: šíř a šíř můj domov zvolna rost':
ať v starých ulicích pod slavnou Hradčan básní,
ať u pat Boubína pod temnou jedle třásní,
— — — —

✡

ÚRYVEK VĚTŠÍ BÁSNĚ BEZ NADPISU.

II.

(Hospůdka.)

Jan.

Ty květy po skle jak se vinou,
jichž zahradníkem zimní mráz,
duch jimi chvátá v zemi jinou,
v kraj nedostupných oku krás,
jejž zří jen duše tuchy zrakem,
kde všechno přelud je a sen,
však přece s věčné pravdy znakem
a jistší všedních hmoty změn.

Soudruzi.

Co ty tam v okně tropíš, Jene?
I nechte blouda, vem ho ďas!
Svou okřídlenou herku žene
zas v potu tváři na Parnas.
Tam nektar pije v bohů sněmu
a pivo zatím vyčichne mu,

Jan.

Vím: svitne slunce, v kalné slze
květ ledový se roztaví
a rozplyne se v matné mlze
ten všechen přelud blýskavý.
Vím: světa šíří nikde není,
co v dálky modrý taj si tkám,
však stačí víček přimhouření
a všude hned ty krásy mám,
hned kraj tu jako odlesk ráje,
všech divných vnad, jichž nemá zem,
a podoba jak Peri báje
tím kmitne vzdušným obrazem —
Ó, jsi tu zas, jež změnou sterou
vždy zavítáš v mých zdání říš?
Rci, také-lis jen dumy dcerou
a v mém-li pouze nitru dlíš?
Tvář, jež mi z dětství duchem chvěla,
zda neuhlídám zrakem těla,
zda nikdy v lokty nepřivinu
ni aspoň obrys tvého stínu?

Diviš.

Již s fantómy ses toulal dosti,
sem vrať se k hutné skutečnosti!

Jiný.

A pitné zvláště.

Jan
(vrací se k soudruhům).

Skutečnosti?
Co skutečnost? Že hlas tvůj zvučí,

jen mozek můj mi za to ručí,
on jediný mé duši spřádá
tu forem, barev zvuku směs,
z níž světa představa se skládá;
shon ulice i v tichu les, —
vše příze jen v mé duši tkaná,
tak stejně podstatná či planá
jak pavučina záře hravé,
již hluchoněmý slepec vije
pro zjasnění své nudy tmavé
ze vzdušných vláken fantasie.

Jiří.

Ba, věru: Vidmo nadpozemské,
jež extatický vídal mnich,
a pitka malby nizozemské —
zdaž není pravda stejně v nich?
Vše jest, co mozek lidský stváří,
ať z venčí látku dal mu čiv,
ať z nevídaných nikdy září
snu blouznivého spřádá div.

Jiný.

Že z nevídaných? Takých není.
Nic netvoří sám sebou duch,
jen v různé konstellace mění,
co přinesly mu zrak i sluch.

Druhý.

A duch sám hmoty vlastnost pouhá —

Třetí.

A tobě Büchner z šosu čouhá!

Jiří.

„Duch“ — „hmota“ — „pravda“ — Nechte stranou
těch prázdných bublin, vzdušných cet!
Též bředete slov spoustou planou,
jíž zaplaven je z dávna svět?
Ó slova — hlíza věků kletá!
Vždy scholastika kvete v nov
a v seči zuřivé se střetá
pro hluchou plevu pouhých slov.
V nic nevěř si, však nazvi Bohem
to čiré nic a hned jsi druh
těch, kteří víry vzletným slohem
taj věčný slaví jménem Bůh;
ctnost! pravda! krása! volej stále
a zástup starých vzdá ti čest,
jenž blouzní dál o ideále,
ač zapomněl již, co to jest;
vlast, volnost, lidskost — pouhá slova,
bez jádra liché pozlátko;
i jiná, jež teď svítí nová,
též vyvětrají za krátko,
jen slupky zbudou s klamnou září —
však pro slova i v příští čas
dál rvát se bude s mládím stáří
a mládí mezi sebou zas.

Diviš.

Však o slovech slov moudrých dosti
jsi spáchal již — Hoj, přátelé,
radš zapějme si bez moudrosti
své družné Credo veselé!

Většina
(zpívá).

Nad všechny nicotné péče a trudy,
nad všechna kázání kantorské nudy,
nad všechny rozumy šedivé, střízlivé
povznesme výš
poháry pěnivé,
naším je královstvím Ječmínka říš —
tož jemu na počest fanfary zvonivé
o číši zacinkej číš!

Všechno je marnost
v tom hamižném žití,
rozkošc slunce
jen z poháru svítí,
nuže, již pijme
zlatý ten třpyt —
moudrosti kámen
na dně je skryt.

S pohárem druž se vždy hezounká děva!
S prava číš plná a milenka s leva,
na rtu smích veselý, šumící nad hlavou
májový strom
s pěnicí jásavou —
toť moudrost jediná na světě tom,
a všechno ostatní, nudu jen skuhravou,
třeba nechť rozbije hrom!

Rozkoše slunce
v tom nicotném žití
z dívčích jen očí
a z poháru svítí:

Nuže, jen pijme,
líbejme dál —
Ostatní všechno
ďas aby vzal!

(Vchází několik dívek v maškarních oděvech.)

Hlasy.

Toť stavné! Hurá! V postě karneval!
Ký dobrý duch vás v naše lokty slal?

Diviš.

Toť zrobil já, váš maître de plaisir.
Teď pravý teprv rozpoutá se vír!
Jen chutě k nim! Náš Raffael tu shledá
snad model svůj za kterous škraboškou
a veršovci se zjeví Musa snědá,
nad jejíž skládal ódy punčoškou,
i druzí poznají tu milé známé,
než ještě půlnoc pečeť taje zláme.
Ten sáček stříbrných, své celé jmění
dnes vrhnu v šampaňského šumný proud –
jak rajský zdroj hle! perlí se a pění — —
Kdo se mnou v něm se neztopí, je bloud!

(Bujné veselí, pitka, zpěv a tanec.)

Jedna z dívek

(přicházejíc k Janovi, který sedí s Jiřím stranou).

Což marně rozkoš s veselostí zvou tě,
že jako pavouk zapřádáš se v koutě?

Jiří.

Jí vzdej se, hochu! Hlas má jako zvonek,
je štíhlounká jak liliový stonek
a zraku blesk i dulek oblé brady
jsou zvěstmi skryté v polomasce vnady.

Dívka.

Zde připij mně!

Jiří.

Viz rámě v lesku sněžném
s tím stinným svůdným dulkem v ohbí něžném,
viz ruky vděk, jež křišťál číše stiská,
kde v záři průhledné roj perel tryská —
zda ustrojil kdy milosladký hřích
svou udici do léček vábnějších?

Jan.

Tvůj zjev je, dívko, po mém vkusu zcela —
tak právě Peri myslí mou se chvěla.
Ta z perel čelenka — ten bílý stín,
jímž obláčí tě vzdušný muselín —
tvá číš jak liliový kalich vil,
jejž rosy kouzelné blesk operlil.

(Vypije číši jedním douškem.)

Jiří

(pro sebe).

Oj, romantika již mu stoupla v čelo,
a šampaňské svým dílem přispěje!

Teď zářným stínem nevěstčí mu tělo,
s nímž do oblak se kamsi odchvěje,
však posléz najde pružný zemský tvar
v té světlé mlze muslínových par.

Jan

(vrhá se s dívkou do víru tance).

Diviš.

Hle, již i druh tvůj vichřicí se točí,
což ty si nesetřeš mrak spleenu s očí?

Jiří.

To není spleen — to stín je myšlenky,
jíž neutápím jak ty do sklenky.

Diviš.

Ej, na myšlenku jinde vhodný čas;
zde jí si nekal blahé chvíle jas!

Jiří.

Mně není blaho všecko v bujném těle,
kdy zdusí ducha smyslů hod,
mně vábnější slast myslitele,
když poznání nám chystá plod.
Nechť plod ten častěj' popel hostí,
kam po něm sáhneš v země řád,
přec raděj' s její zvráceností
chci třeba nadarmo se rvát,

než bez myšlenky zapadnout
v těch vašich slastí všední proud.

Diviš.

— — — —

☆

Dívčí válka.

Komické epos.

Napsav „Sekáče“ (zařazené do XVI. svazku Sebr. spisů), pracoval Svatopluk Čech o čtyřech nových větších básních, z nichž koncem roku 1907 dokončil toliko jedinou („Do světa širého“). Nejdelší zlomek „Dívčí válka“ otištěn byl po smrti básníkově ve „Květech“ z r. 1908.

F. S.

NIKOMU V HLUBOKÉ ÚCTĚ

NEVĚNUJE

SPISOVATEL.

DÍVČÍ VÁLKA.

Jak mi blaho zde, v tom nezjištěném věku,
kam se neodvážil dosud žádný vědec
se skly střízlivými na všetečném nose,
kde jen starý Kosmas, veden rukou chvějnou
povídavých kmetu vesnických a babek,
procházel se časem střídmou fantasií,
dobře vyškolenou na klassických vzorech,
s úsměvem si při tom hladě bílé vousy
(neboť kanovničil za podivných časů,
kdy se nepohoršil ještě žádný papež
nad preláta dlouhou mikulášskou bradou,
ba kdy směl si vzíti bez úhony mravu
místo kuchařky choť řádnou, Božetěchu,
z nížto dokonce i syna zplodil, Zdíka,
který na vzdor všemu biskupem až stal se.) —

I. Přemysl vdovcem.

Zamyšlen si v cupky kroutě hustou bradu
chodí Přemysl po síni Vyšehradu;
o čem přemítá, hned zvíte z mého zpěvu,
až se zhostím dlícně knížecího zjevu.

Proklatá to dlužnost výpravného pěvce —
lícně v epu jsou jak oka na polévce.
Měl bych svízel mnohou s dávným majestátem,
nebýt našich mistrů se štětcem a dlátem,
jejichž pomocí na křepkou postať v mihu
sbásním dlouhou řízu mythického střihu,
ladně zřasnatělým splývající kmentem,
pestřící se ryzím lidu ornamentem,
a k ní přidám z bronzu esovité zdoby,
jaké k popelnicím druží dávné hroby;
s nohy Přemysl zul dávno střevíc z lýčí,
málo hodící se k slávě panovničí,
pročež navléknu-li důstojné mu škorně,
Winter s Zíbrtem snad rozhřeší mne svorně;
na konec jen zbývá něco do zátopy
černých vlasů, sem tam zapletených v copy,
jakž mu Brožík mladou přiozdobil hlavu
— nyní však již stříbro prokmitá v jich tmavu —:
její pokrývka mi sama sebou dána
v té, jež vlastenecky po mém reku zvána —
známať vám, nechť časy s chodníků ji smetly,
jež kdys jako máku záhony jí kvetly.

Ó vy tulipánky národního jara,
netupím, když po vás teskní hlava stará,
nezřím s pohrdou na pokolení sivé,
nechválím rty druhů tajným smíchem křivé,
v kavárně když s berním vzpomíná pan sudí,
kterak s hrdě vzdutou, ošňořenou hrudí,
v pestré poděbradce, v přemyslovce s perem
v průvodu se kdysi účastnili sterém,
který záře krojů roztodivných duhou
národního ducha mohutnou byl vzpruhou,

ba i v demonstracích podíl měli časem —
to jen důvěrně nám svěří tichým hlasem.
Nesměji se jim a pravím sobě v duchu:
Odvěký to zákon vývojného ruchu!
Ti kdys proti starým novou dumu vznesli
a jim na zlost pestré její barvy nesli;
nyní, sami šedí, vidí mládež v boji
proti nim se řítit v nových směrů kroji —
však až mladým borcům léta hlavu sklopí,
snad zas vnukům budou směšným terčem kopí
a jak sluníček na jaře rudé krovky
svitnou na vzdor jim — snad nové přemyslovky . . .
Leč již od čapkových pestrých demonstrací
v dávný Vyšehrad se Musa moje vrací.

Přemysl tam chodí ku předu a zadu
dlouhou trunní síní dřevěného hradu.
Prokvetavý vous pod rušných prstů klouby
již se v divné stočil závitky a šrouby,
mračnům podoben, jež rozvířeny divě
choulí se a třepí na blankytné nivě,
když ji kalí bouře; tak i rozruch ducha
jeví vous, jejž ruka nepokladně cuchá. -
Pod onou pak čapkou — s lepším vkusem asi
než věk náš ji ovšem dávné střihly časy —
hloub se kloní čelo; vrásek jemné nitě,
sledy vládčích péčí, v husté rostou sítě;
hlasněj' kruhy zlaté nad kotníky zvoní;
v pospěchu vždy větším noha nohu honí,
na vzdutém že cípu bělostného kmentu
letem jen se kmitá chrpa ornamentu.
V dobu minulou duch ke Stádicům pílí,
v památnou mu věčně polední tu chvíli,

kdy pluh převrátiv, jímž právě líchu zoral,
s chutí jedl chléb, ač téměř v kámen zkoral;
však tu náhle jeví družina se skvělá,
před níž, prostý jezdce, pyšný kůň se bělá
a ten kůň hned lehkým k němu míří během,
stanuv kloní hlavu s dlouhé hřívy sněhem,
pokleká též, okem, prosebně jež vzhledlo,
zdá se na prázdné jej zváti zlaté sedlo.
A pak úžasná ta zpráva poslů lechů,
že jej v náruč zve a na trůn kněžna Čechu,
a ty velké divy: voly vypřažené
skála pohltila, z otky zaražené
vytryskla hned trojí ratolístka svíží,
oříšku již hojných pochýlena tíží,
však dvě uschly rázem — —

(Dávno také třetí!
— v závorkách můj povzdech ke Stádicům letí. —
Marně hledáš stopy po báječné lísce,
nenajdeš ni Čecha v Přemyslově vísce.
Pravnuk Sasíka — ty v Stádice prý štěpil
Václav, jenž i verše po německu lepil, —
místo jen ti ‚poví, oříšky kde zrály,
jež se českému vždy odváděly králi,
ač mu vhodněji z té lísky uříznuty
mnohdy posílat se měly svižné pruty.)

Vzpomíná dál kníže na plesání davu,
jež ho provázelo jízdou po Vltavu,
až pak na posvátném stanul Vyšehradě,
a jak poprvé tu ve své divné vnadě,
vznešené a cudné, hvězdnou září oka,
vítala jej věštka na prestolu Kroka,

Blaho pak jim kvetlo dlouhou roku změnou;
nebyla mu sice oddanou jen ženou,
jako choti jiných: Povznešena rodem,
knížecího kmene starého jsouc plodem,
z dětství zvyklá dvora leskum, jemným mravům,
s výsostí jen skvoucích zvyklá shlížet k davům,
pozdvihla jej k sobě; než jak malíř liší
světlým oparem od zemských bytost vyšší,
nedutklivý třpyt jí oviíjel vždy skráně
v očích manžela, s ní prostě splynout bráně
zemanu, jenž před tím v obyčeji sprostném
vládnul za pluhem jen volkum lísky ostnem,
a nechť místo otky žezlo třímal v hrsti,
nezbavil se nikdy sledu rodné prsti.
Ale víc než stavu vážil rozdíl ducha:
Jeho um byl pouhá přirozená krucha
kovu vzácného; však jeji zpracovaným
uměleckou péčí skvostem jemnohranným.
Nad to posvátnou až bázeň v dobách cítil,
když jí oko snivé náhlý plamen nítil
vidin tajemných, kmit neznámého světa,
do něhož jen věštcu vytržení vzletá.
(A nimb věštecký na Libušině skráni
bliktrem nebyl jen, jímž ruzní velikáni
našich dob si věnčí pro publikum spánky:
s katheder a tribun, za pivními žbánky
vše teď prorokuje, nejvíc pak se činí
v oboru tom veršu autoři a jiní;
věštci vše se hemží; kdo rým kloudný skuje,
prorokem hned bohy vyvoleným sluje
a již na pythickou třínožku si sedá,
nechť jen cigar dým se kol ní k nebi zvedá.
A jak tajemné si k tomu dává zření,

ač ví každý napřed jeho věštby znění,
přežvýkané všemi věru k omrzení:
o překrásném věku našich šťastných vnuků,
bez daní a soudů, bez válečných hluků,
kdy si národové klesnou do náručí
a ráj v rozvalinách starých řádů vzpučí,
a snad všichni — bože! — dnů těch krašších svědci
filosofy budou, básníky a vědci...

Avšak vidím chmuru nad čtenáře brvou:
Prominul mi jakžtakž parenthesi prvou,
ale při druhé již výstražně mi hrozí,
a snad předem již mě odsuzují mnozí
nejen pro ty vsuvky, než i pro nešvarný
loudavý chod verše a rým jednotvárný —
protož zpověď mou nechť slyší blahosklonně
ctění čtenáři, že valně nedbám o ně,
ke svým pravidlům mě nikdo nepřinutí,
píšu pro sebe a ty, kdož stejné chuti,
chci se rozpovídat volně po sousedsku,
závorkami báseň prošpikuji všecku,
a kdo z vás to haní — za každičkým rohem
jiných pěvců houf — Má úcta! S Pánembohem!)

Rozhněvána lidem, sice okázale
kněžna moc mu všecku odevzdala; ale —
na venek sic sám jen řídil správu země,
lechy vyslechnuv na valném lidu sněmě,
ale nad vše hlasy vladyků a kmetů
zmohlo za krbem pak slovo krásných retů
neb jen mráček jemnou kabonící brvu.
Necítil tu lehkou květnou otěž zprvu:

Do řečí, jak zvykle choť je s chotěm vede,
kněžna jako maní tu tam dotaz vpřede
po veřejných věcech a jak o nich soudí,
a ten soud jak čarem v jeho um se loudí,
že pak nevědomky jak své vlastní mnění
sněmu hlásá jej i ve slov jejích znění.
Ucítiv pak časem, že se kolem šíje
znenáhla mu těsněj' pouto jemné vije,
vzdorně zatřásl sic hlavou čupřinatou,
záhy však ji schýlil, úž jen znovu spjatou.

A hůř ještě bylo: Nesmeť s Vyšehradu
sňatek Libušin ni její dívčí radu.
Panen sbor, jimž dříve kněžnou zemská správa
byla svěřena, meč soudu, desky práva,
zůstal při ní dál a nechtsi v ženské síni
s kužely jen sedal nyní kolem kníní,
na těch přástkách v šumu zlatých kolovratů
netkaly se jenom zdoby dívčích šatů,
leč i chytrostí a pletich jemné nitě,
mužských loutek sněm jež ovládaly skrytě.
Věhlasné tam děvy starší, přísnobrvé,
v kole družek mladších měly slovo prvé,
nítíce v nich odpor proti mužské vládě,
ostře soudíce o novém věcí řádě.
Však i vdané, choti předních mužů dvoru,
hostmi bývaly v tom ženském soudním sboru,
kde se probíraly pichlavými slovy
kanec Bivojuv i zpěvy Lumírovy,
kde se protřepával příští úkol sněmu;
a choť lechova, pak vrátivši se k němu,
za krbem ho znala přesvědčiti hravo,
má-li hlasovati na levo či pravo.

(A tak dosud jest: Ve slavné radě mnohé
zříš jen vážných mužů obličeje strohé,
přemítavá čela s přísných vrásek sítí,
nad níž stříbrem leb neb lysinou se třpytí;
leč by zjeviti svou měla tvářnost pravou
schůze ta, za mnohou důstojnou zde hlavou
shléd' bys modní stuhy kloboučku neb čepce
na hlavičce ženské, jež mu v ucho šepce.
V takém průvodu by představil se vidu
mnohý senátor i řízný tribun lidu;
ba, dost chuďasů i zjevně nosit musí
pouta svého odznak havraní neb rusý,
tyranky své barvy na mžik nesmí schovat,
bez ní nesmějí se dát ni oslavovat —
Pro ty nemusíš též létat v dobu báje,
můžeš provázet jen třeba výlet „Máje".)

Zemřela pak věštka; těžce dosud želí
velebné své druhy manžel osiřelý.
Z Libušína, kde své druhdy sídló měla
a kam stále ráda vzpomínkami spěla,
na svůj dvůr se vrátil od jejího hrobu,
mnoho dní pak ve snách bloudil z koby v kobu,
až jak z omraku se zvolna probouzeje
začal opět vnímat, co se kolem děje.

Spatřil, kterak synek, Nezamysl malý,
přítulně své líčko v bílé řasno halí
Častavě, jež s okem soucitu a lásky
lichotně mu hladí kučeravé vlásky,
kterak z jejích loktů Svatava jej bere,
jak oň Svratka s Vlastou žárlivě se dere,

od něho jak Hodka odstrkuje Radku,
všechny nahradit mu chtíce mrtvou matku.
Vzpomněl tu, jak hlasně v Libušíně lkaly,
nejhluběji těžké sdílely s ním žaly
ty, jež sirotami též se odtud staly:
Libušiny dvorní děvy, důvěrnice,
kdysi samovlády její pomocnice.
A pak postřehoval, kterak něžnou péčí
soustrastně i jemu o závod se vděčí.
Vše, co nalezal, než ztratil vzácnou družku,
po starostech vlády u domácích bůžků,
vše tak zůstalo, jak dobou zvykl tomu:
různá pohodlí a drobné služby domu —
pozorných těch děvic přičiněním svorným
vše dál pořádkem jej ovíjelo vzorným.
Ba, řku bez úhony mrtvé jasné paní,
ještě líp že někdy míval se než za ní:
onať k hvězdám tíhnouc věšteckými vzlety
časem přehlédala všední hmotné trety.
Její děvy sice rovněž o kuchyni
málo dbávaly — tím pilněj' za to nyní,
vdovec knížecí i ve svém postřeh' bolu
ledakterou novou vnadu svého stolu,
mnohou libou vůni dosud netušenou
nad okřínů, misek zlatých hojnou směnou,
které nosily mu hospodyňky samy, —
obletován jimi jako včeličkami,
když za květu lip se sladkou spíží svojí
nad výletem úlu pestrého se rojí.
Hodovnou se hemží — vypudivše sluhy —
motýlů jak hejno ve všech barvách duhy,
samy hlídají též číši pilným okem,
prázdnou operleným čile plní mokem.

Však i jinak stále kolem vládce krouží,
uhodnou brv hnutí a hned kvapem slouží.
O závod se děva s děvou předstihuje
nahraditi zdobně vady jeho strůje:
Postřehši, že sešla spona řízy kusá,
z perel zřídila mu novou Libka rusá;
černá ovroubila Přibka s péčí něžnou
knížecí mu čapku sobolinou sněžnou;
řasno podala mu Vlasta s nachem v líci,
na něž stříbrem tkanou vdechla holubici,
kvetoucí jak v zobci nese jara snítku,
perla jako rosa byla v každém kvítku —
a tak ze dne ke dni všechny závodily,
smutného by vládce osud zlahodily.

Byl jim za to vděčen, za věrnost i tklivou
k choti jeho mrtvé. Jak by dosud živou
ve svém středu měly, všechny její koby
stejně chovaly jak za minulé doby.
Nic tam nezměněno, všechno týmiž řády
konalo se tam jak za kněžniny vlády.
Dále hlídaly vchod k její části hradu,
plnily tam služným ruchem komnat řadu,
aneb s prstem na rtu chvěly se jak vánek,
jakby střehly její věští vzlet či spánek.
Určitá vždy chvíle do síně je širé
svedla kol přeslice Libušiny siré,
jako dřív tam ke svým kolovratům sedly,
jemné tkanivo a bystré řeči předly,
uctivě pak časem k síně středu vzhledly,
jak by viděly tam při kuželi skvělém
vskutku dosud kněžnu s dumně svislým čelem —

onať za živa sic málo příze dbala,
každou chvíli niť se u kužele rvala,
tichnul kolovrat a ruce na klín sklesly,
oči planoucí se kamsi v dálku vznesly,
jakby stíhaly tam tajné světlé zjevy; —
s bázní posvátnou tu mlkly vůkol děvy.

Zasléchal sic kníže dvořan udivení:
K čemu ženský dvůr tam, kde již kněžny není?
Nač roj dívčí dál se na tvé sídlo lepí?
Jinam ať své nesou přeslice a klepy!
Nedbal Přemysl těch výtek bezohledných,
děvic dojímal jej osud, sirot bědných:
Jako včely — myslil — jimžto sudby zvůle
královnu máť vzala, chvíli ještě v úle
úzkostně se tísní mezi milé stěny,
však jej beztak záhy ztratí rozptýleny.

Avšak zůstávaly děvice; půl hradu
sloužilo jak dřív jim zvláštní za osadu,
nepřístupnou mužům — však i v druhé půli
po vlastní si vedly zponenáhla vůli.
Známoť každému, že pro Eviny dcery
plevou závory jsou, zámky tisícery;
nechťsi Modrovous jim třeba hrozí báje,
neztrpí na žádných dveřích pečeť taje,
a když jinak zvědným nemohou tam chtíčem,
smeták všemocným jim posléz k němu klíčem.
A tak nebylo na Vyšehradě záhy
skrýše, jejíž sbor ten nepřekročil prahy.
Vše tam podle vlastních zařídily choutek,
cetek něžných v každý navěsily koutek.

Komnat většinu tak vyzdobily vzorně,
že tam nesměla vjít hrubá mužská škorně,
a sám Přemysl jen ostražitě chodil,
aby zářící ten soulad nepoškodil.
Za to nestaral se, co má činit, ráno:
na den celý vše již bylo spořádáno,
jaký vezme šat, kdy najde uklizenu
svoji pracovnu, síň trůnní zařízenu
k státním výkonům, kdy vládčích péčí konec
a že prostřeno již, oznámí mu zvonec.

Ale sladkost, jíž nás dnešek, zítřek žičí
stejně bez ustání, k posledu se zpříčí.
Tak i Přemyslu v tom blahobytu stálém
zastesklo se v posled; zhnusil se mu málem
hanácký ten ráj, kde tonul v medné vlně
a jak v bavlnce byl chován láskyplně.
Úslužně naň číhá, kam jen koli kročí,
libosmavý pohled něžných ženských očí,
uhodnouti přání, než mu vznikne v duchu,
a slov dívčích sladkost přimílá se k uchu.
Ač má úcta k trůnu každému se vzpírá,
také srovnání přec do péra se vtírá:
statný hafan, tarač, jsoucí druhem paní,
na mysli mně tane; měkkou hlazen dlaní
z rána do večera, krotce oči chmurné
naučil se mhouřit, rysy měkčit vzpurné;
před pamlskem sladkým, pod lichotou lásky
mordy půl se krčí v přívětivé vrásky,
zdá se, úsměvem že slastným něze vděčí,
ale druhá půle zrádným šklebem svědčí,
že by časem raděj' masku pravdou změnil,
okem divě blýsk' a zuby povycenil.

Tak i Přemysl — ó, znovu podobenství
omlouvám, jím nechtě snížit veličenství !—
líce své ač ladí v úsměv přívětivý,
časem přikysle jaks pod ním rety kříví. — —

Přádlo myšlenek se trhlo kročejemi
venku za prahem; čís ruka zvedá lemy
řásné opony, jež východ síně kryje,
a líc mužskou mladou protažená šíje
do vnitř naklání; pod čapkou popeličí,
v jejímž lemu péro sokolí se tyčí,
visí hlavy sklonem vlasy kadeřavé,
jak je do prstencu svíjí mládí zdravé,
černé jsou jak peruť havraní a hrají
leskem do modrava trochu; pod okraji
čupřin s čela svislých k Přemyslu se zdvíhá
jiskrnatý zrak, v němž smíchu rarach číhá;
měkce zvlněných též vousu třásní tmavou
v úsměvu se zuby svítí bělí zdravou.

Vládci hledícímu na obličej slunný
zjasnily se v čele vážné vrásek runy.
„Ctirade, to's ty?“ jak ze sna zbuzen vece.

S kuší přehozenou přes bujaré plece
mladý lech již vstoupiv štíhlou postať celou
zjevil, vzpřímenou jak jedle, ořásnělou
pláštěm bělavým, jejž na rameni pravém
spínal třpytný kov; též níže na bělavém
spodním oděvu kov ozdubkami blýskal
z koženého pásu, který boky stiskal.
A jak v podjaří když krajina se celá
sněhem ještě v posled napadalým bělá,

však přec Jasoň sem tam ohnivými šípy
prostřílel ten rubáš, ztřepil jeho cípy,
v těch pak trhlinách, kdes vedle lesní cestky
viděti již modré, zlaté jara hvězdky:
takto řasy rouch, jež bíle ze všad kanou,
místy obrubou se pestří vyšívanou.
Kol nohavic těsných téměř ke koleni
zápleť řeménků se vine po holeni
od krpců, v nichž pružná kráčí noha blíže
lehkým kročejem.

„Aj, znáš mě ještě, kníže?"
s jemnou výčitkou se Ctirad vládci klaní
k prsům tiskna ruce; pravou při tom dlaní
třímá věc, jež mužné pravici se příčí:
přeslice hůl štíhlou, která vzhůru tyčí
vyřezaný zdobně kužel, obtočený
měkkým předivem jak chumlem sněžné pěny.

Vládci opět skráň tím pohledem se smuší.
„Šaškem strojíš se? Ten šprým ti málo sluší,"
milce pokáral.
„Zdaž oštěp v ženskou radu
hodí se? Teď kužel vládne Vyšehradu,"
Ctirad odvětil.

Tu hněv již blýskl okem
knížete a slov se vyrval burným tokem:
„Dosti mám již hrotů, nepřejností kutých,
v žerty všetečné a mělké zavinutých!
Vím již, jak vás hněte, že — jich sudby žele —
nevyštval jsem choti družky osiřelé,
že jim dále přeji navyklého bydla

v kobách kněžninýchh. Já pánem toho sídla,
koho vhod mi pod svým hostit mohu krovem,
zde se nevážu ni všeho sněmu slovem,
nechť co libo bručí pod svým knírem sivým
mrzout Samoslav. Hleď, míň se jemu divím;
ale ze tvých rtů —“ to mírněj kníže vece —
„ozvěnu těch pletich nečekal jsem přece.“

Vážněji teď také mladý lech se hájí:
„Našly útulek jak onen ježek v báji —
nestěsnily se kob Libušiných prahem,
z ostatních též dávno vytiskly nás šmahem,
a teď ženskými jen řízami se bělá,
vrčí kolovraty stolice tvá celá.
Již si sotva troufá mužská noha vjíti
v sídlo tvé, kde v babských svojich cetek síti
zapředly tě zcela; dávno koňů ržáním
nezveselil se tvůj dvůr a chrtů láním,
lovu dychtivých; zbraň kryta rzí a plísní,
boj ni k číší zvuku nezní v řečech, písni;
k tobě vstup nám brání přeslic val. Slyš radu:
Nechceš-li je vybýt, sám si v jiném hradu
nové sídlo zvol; tam veď si mužsky s muži,
zde jen Vlastu zanech vládnout dívčí druži,
Vyšehrad pak zvuč si kolovratů hudbou,
Babihradem staň se, tak-li jeho sudbou!“

Chvíli v myšlenky se kníže mlčky hrouží.
„Zveličuješ,“ dí pak. „Pravda, že mi slouží
v mých též komnatách: však stejně pod Libuší
bývalo v těch pracích, které ženám slouží.
Choti zbaven jsem; zda proto národ žádá,
bych též úsluhy byl prost, jíž nepostrádá

žádný z lechů mých: ruk ženských péče drobné,
jež jim chystá bydlo útulné a zdobné?!
A mám synáčka — zdaž mládí útlověké
potřebí též není ženské ruky měkké?!“

„Však jich máš,“ rty onen v úsměv břitký ladí,
„chův a hospodyň, že jedna druhé vadí.
A pak nesoudím, že voj těch Vlast a Svratek
příliš okřínů a dětských dychtiv šatek:
v jejich řadě kdysi za kněžniny vlády
chystaly se země zákony a řády,
boj a mír se strojil; Libušina sláva
splývala též na ně; jejím strážným temem,
vedle obecného zvláštním byly sněmem.
S ohněm kuchyňským se těžko shodnou žrečky,
soudní berly těžko změnit za vařečky!
Chceš-li přece krb svůj také svěřit stráži,
pak nechť pouta pevná s jedinou tě sváží;
beztak závodů těch něžných cíle smělé
pnou se k polovině trůnu osiřelé
po tvé levici; z nich čaku hlavní sice
Vlasta přičítá si, sboru náčelnice
a kdys přední v rádkyň Libušiných davu —
tať již v odvážných si dumách pyšnou hlavu
jistě ověnčuje zlatým po ní skráncem.“

„Nemůžeš-li jinak, buď si děvic háncem,
mne však ušetři! Tvá urážejí slova
žalost mou i vážnost,“ kníže kárá znova.
„Posmíval se's ženským, že se v klepech tuží,
však oč ubožejší klepaři jsou muži!
Ještě neschlaď popel po mé vzácné druži,

a již plni marné o mé vdovství péče
vymýšlíte zevšad hrozící mu léče,
kde jen kolem rouška zakmitá se děví;
rusalkou se vám i přísná Vlasta jeví."
„Kde tu smyšlenky?" lech na to. „Leda slepý
nezřel by, jak na tvůj každý krok se lepí
děvy dotěrné, a žen by neznal zhola,
kdo by neprohléd' těch kouzel těsná kola,
v něž tě zatkávají, slova plná medu,
přelichotnou vnadu úsměvu a hledu.
A že Vlastě vážnost na překážku není
v nejpřednějším za tou metou závodění,
že kam jen se vrtneš, své ti lécí vnady,
dosvědčí — Leč, ajhle! sama v důkaz tady!"

Ruku napřahuje ke tkanině vzadu,
která dělí síň od vnitřních prostor hradu;
žena ztepilá ve zvědném hlavy skloně
právě jeví se v té rozhrnuté cloně.
Vlasta! Již sám hlahol toho jména křísí
obraz, v němž se milost s hrdou silou mísí.
Z mlhy, jíž se míhá v dálce mladost moje,
jako sbratřených hvězd oněch jasných dvoje
třpytící se v jitřních parách na obzoru
— spíš jak luny dvě — pár svítá velkých zorů,
hrdě zářících ve zlatohnědém jase,
však i s něžným stínem v sivé dlouhé řase,
tajícím sen sladký; spoustou zlatoplavou
kadeře se husté nad královskou hlavou
vzdouvají jak vlny zvichřené, jich pramen
různý, jako v slapech na oblouky ramen
padá nádherné a na běl šíje pružné;
v rozměrech i rázu k mohutnosti mužné

postať vysoká i líce tílnou tvary
výrazné; přec děvích tužeb snivé čary
jemní přibledlého rysy obličeje,
a zvlášť panenskosti cudný vděk se chvěje
v miloněžném důlku mezi hrdým vznachem
nosu orlího a svěžím retu nachem,
jenž nad klidným dolním rád se vlní vzhůru,
jevě plachým kmitem skvoucích perel šňůru.

Jak se usmíváte, mladí borci péra,
lícni, kterouž zašlá kochala se éra,
malujíc jen luzné anděly a božky
pilně od tmy kučer po zářivé nožky
ve zvětralém dávno nadšení a vzletě
barvami, jež zbledlé v nynějším již světě
starcům zpozdilým jen zbyly na paletě.
Ale nechť! Má dávná vzpomínka se strojí
vhodně po bývalém junných vzletů kroji
a ty staromodní trópy ošumělé
svítí mi v let mladých svěží kráse skvělé.
Opakuji též: Chci po své psáti hlavě,
ne dle regulí, jež samospasny právě,
ať sloh jakýs dávný z rumů hrabou, smýčí
aneb z brusu nový nad smeť starou tyčí —
mně jak samospasní pedantové všici
protivni též mody slepí fanatici.
Volnosti jsem brancem také v uměn státu,
snáším všechny směry kromě plagiátu,
vše, co ve svém druhu mistrovským je dílem
a má věrný projev duše vlastní cílem —
tu pak jarou mládˇ, jež na řeč mistra nedá
a z cest vyjetých si dráhu novou hledá,
ovšem veselým též vítám se souhlasem,

anať pokroku je nutným svěžím kvasem,
jen ať unikajíc zvetšelému poutu
šíj zas do modního necpe do chomoutu.

Z upomínek tedy podoba mi svítá,
v níž jak bohyň kněžna řeckým dlátem rytá
všechno zjevilo se mládci důstojenství,
jehož bez úbytku vnady schopno ženství;
ale ku královské Héřině tu kráse
Dianin též hrdý dívčí půvab tká se
v postavě a líci ušlechtilé panny,
která z pod záclony vklouzla do dvorany.

Střelivši jen zorem po Ctiradu zběžným,
zdraví vládce mravem důstojným i něžným
a pak, jakby teprv postřehnula mani
kužel onoho, vtip jeho šlehem haní:
„Aj snad šaškem dvorním chceš se státi, lechu?“

„Nezbývá nám mužům než v tom sloužit cechu,“
Ctirad odrazil, „když místa vážné ceny
v radě knížecí si osobily ženy.“

Vztáhl k němu ruku Přemysl, leč k důtce
nedospěl, neb Vlasta v ohnivé již půtce
sama odvážného potrestala soka
proudem burných slov a hněvným bleskem oka:
„Již jsme uvykly těm zlostným mělkým vtipům
tupým sic, však žlučí otráveným šípům,
jimiž nepřízeň nás vaše obsypává
za to jen, že dále útulek nám dává
soucit knížete po smrti jasné choti,
sluhám jejím věrným. Proto jen se rotí

sbor váš proti nám, chce nakapat i v tebe,
pane, záští jed, jenž nitro jejich střebe —
to však — jistě vím — se nikdy nepodaří,
tvoje ušlechtilost mrzké pikle zmaří
nízké závisti — Ó, že vám není stydno
proti slabým ženám boj tak vésti bídno!"

Při těch slovech dvojí zdá se vládnout lící:
jednou temnobrvou, s oka blýskavicí
obrací se k lechu: střídavě zas vládce
oslovuje s hledem přitlumeným sladce,
s úsměvem, jenž sama lichotná jest něha;
ale Přemysl těch vděků nepostřehá,
k prsům, na nichž ruce založené kříží,
zamyšlené v temných vráskách čelo níží.

Ctirad však se směje: „Běda, kterak těžka
v krtčí díře sudba ubohého ježka!
Krtek neklidí se s díky hned, ba vzdychá,
když ho skrčeného v koutku osten píchá.
Měj si každá z vás, co měla za vládkyně
v služeb odměnu; však ptám se po příčině,
proč má dále trvat sbor váš po hromadě
na knížecím, nyní kněžny prostém hradě?
Domovy své máte, k nim se nazpět dejte,
výsluhy své v kruhu rodných užívejte!
Kterým pak již schladly krby dědin rodných,
pro ty knížecích dost hradů jiných vhodných,
zvláště Libušín: tam stráží vděčnou dlíti
drahé popely, prach dobrodějky ctíti.
Co však v tom zde hradě valné vojsko krásek,
který není určen za kolbiště lásek,

ale k pořízením vážným zemské správy,
za štít otčiny, stráž naší branné slávy?
Nadpozemskou měla ducha výsost, sílu
Libuše, a přec, že ku vládčímu dílu
žena nehodí se, poznala, jen druží
obranému na trůn volila být muži.
Komonstvem jen ženským zůstaly jste při ní,
arci příliš četným — svého dobrodiní
nechtěla z vás žádnou zbavit —; leč co nyní
po odchodu jejím tato ženská četa
kolem knížete svých vděků věnec splétá?
Či jen, k výběru by měl zde vábnou růži,
zatouží-li opět po laskavé druži?“

„Již jsem varoval tě — nedráždi mé hněvy!“
zvolal Přemysl.

A rozjitřené děvy,
jíž hrot poslední zvlášť zajel do živého,
zloba sršela na soka jizlivého:
„Hle, jak před slinou, jež slabé třísní ženství,
není bezpečno ni vládčí důstojenství!
Drzý úsměšek i tvým se citům rouhá!
Hle, kam zášť je pudí, nízká závist pouhá,
také nám že přeje dvorního zde chleba
tvoje šlechetnost! Jich hrubým chtíčům třeba,
aby z tvého blízka vyštvali nás, sami
obklopili tebe svými pletichami
a tě strhli cele v surové jen reje
zábav svých. Co stopou libou se tu skvěje
z odkazu po světlé Libušině duši,
vše, co ku života jemné zdobě sluší,

má zde pominout, čím tiché, mírné ženství
muži zlahodňuje sudbu člověčenství;
na dvoře tvém každý něžných citů kvítek
zajíti má vřavou lovů, her a pitek.“
Ale nezjevil se na knížeti dojem
Vlastou čekaný: dál s temných vrásek rojem
čelo Přemyslovo níží se, však jeví
spíše jiný mrak než na Ctirada hněvy
a jak v bázni oko s Vlastiným se míjí
pohledem, jenž chtivě v jeho tvář se vpíjí.
Pravil váhavě, kams plaše hledě stranou:
„Není s podivem, že vzájemnou též hanou
mužům splácíte; sám odsuzuji cele
jejich útoky a neztrpím jich déle —
avšak poznávám, že vskutku konce sporu
žďal bych nadarmo a klidu na svém dvoru,
zůstanou-li spolu zde ty strany obě,
smíru neschopné. I v každé příští době
všechny výhody, jichž požíváte nyní,
věrné družice mé jasné choti kníní,
zůstanou vám cele, moje vždy vám jista
přízeň, ochrana; jen v různá lépe místa
bude rozděliti dvořenínstvo dvojí:
mužské trvej dále při osobě mojí,
jak to potřeba i slušnost sama velí,
jinde místo měj dvůr ženský osiřelý,
chcete-li jím zůstat v nerozlučném sboře.
Hle, tam zcela blízko, na protější hoře
za Vltavou tyčí ze stinného lesa —
novotou se skvící věže po nebesa
sídlo, nedávno jež teprv dostavěno
Libuší a věštbou její oslaveno
jako vlasti chlouba příští neskonalá —
tam vy, družina po kněžně pozůstalá,

zvolte byt! Duch aspoň její s vaším sborem
vejde tam, kde první měla býti dvorem."

Mocně dotčena tou řečí Vlasta byla:
Za ní nejprv oči zveličené vryla
s úžasem v líc jeho, jakby jejich zvěsti
ždala, mluvícím že vskutku kníže jesti.
V nadějí pak náhle oklamaných želi,
v prudké nevoli rty blednoucí se chvěly,
vzpínaly se k němu dlaně třepetavé,
jakby zarazit slov těchto proudy dravé,
ba tvář celá vzruchem silným, všecko tělo
jako zachváceno horečkou se chvělo.

Sotva kníže skončil, burná citů vlna,
jížto dmoucí se hruď její byla plna,
bystřinou se z nitra vymkla nezkrocenou,
že až retů lem se lehkou pokryl pěnou;
žalný podiv, lítost nad čak jistých zmary,
především pak hněvu plamenného vary
překotných slov hlučným vylily se tokem.
Při tom zaslzeným na knížete okem
hleděla, však spolu s výčitkou tak břitkou,
že zrak musil sklopit před tou hněvnou výtkou
jako bídný hříšník, znající svou vinu,
před ubohou žertvou ohavného činu:

„Tak — I, kníže, ty? — Vždyť sotva věřit mohu —"
v nesrovnaném zprvu valila se slohu
Vlastina řeč prudká. — „Konec všemu, vidím;
za chvilkovou víru bláhovou se stydím:
vždyť jsi mužem také, my jen slabé ženy,
každou vaši zvůli snášet odsouzeny,
rabky bez práva pod mužů zbujnou pěstí —

v celý život náš ten kletý okov chřestí!
A přec ani ve snu nemohlo se mihnout
duší mou, že také zklamání by stihnout
mohlo důvěru i v tebe, tebe, kníže —
Hrozný tento úder dopadá všech tíže.
Přesnažnou jsme tebe ovíjely péčí —
Hle! i nejlepší muž takto ženám vděčí!
Aby vyhověl svých zpupných sluhů zlobě,
mrzkým poddává se piklům v žalné mdlobě,
nedbaje na službu horlivou a mnohou
dvořanky své choti nelítostnou nohou
deptá od sebe ven do širého světa —
vítězně se chechtá nízká závist kletá!"
Vzrušením tak všecka zmítala se, časem
břízu mladistvou jak zvíří náhlým třasem
bouře první dech; les dosud kliden celý,
avšak štíhlý kmen, jenž v předu tam se bělí,
pojednou se s vršku k patě zatetelí,
všecek prohýbá se, každou větví švihá,
drobné lupení se valem rozkomíhá:
stejně mocným ruchem vše se chvělo na ní,
sem tam běl se třásla napřažených dlaní
a prst jejich každý nepoklidným kmitem
křivil se a vlnil v ruchu křečovitém,
samy bílé řízy záhyby a řasy
zachváceny údů vášnivými třasy
vlály kol jak vzdmutá vichrem závěj sněhu
v cípů rozletlých a třásní prudkém šlehu.

Knížete se dotkla divá bouř' ta silně:
v rysů jeho zmatku četl's neomylně,
že svou vinu s části uznává a želí,
jestliže snad kterýs nevhod zaostřelý

obrat jeho slov dal podnět ku výkladu,
kterýž v jeho návrh, v přátelskou jen radu,
vložil příkrý smysl, cizí jeho chtění,
krutého děv milých z hradu vypuzení.
Však to vše ne slovy, posuňkem jen živým
pronášel a ruky machem chlácholivým.

Za to Ctirad hleděl přepokojně zcela,
zatím úsměšku co lehounká se chvěla
vlna kolem rtu, z nichž propouštěl dál volně
žerty dráždivé: „Ó, právem štkáš tak bolně,
Vlasto ubohá! Jak žalostný je osud,
změnit vládčí dvůr, kde velely jste posud,
za byt s většími snad ještě nádherami,
kde však mezi sebou budete jen samy!
A když postrádati mužských rabů máte,
knížecí nech aspoň sídlo zachováte,
starý hrad, jenž berly panovnické leskem
svítí ode dávna po všem kraji českém,
a sám kníže nechať pro svůj dvůr a sněmy
po jiném kdes koutku ohlédne se v zemi!"

„Co díš posměvačně," Přemysl mu čelí,
„vážně nabízím. Hrad mohutný a skvělý,
onde za Vltavou nově zbudovaný
nad říčními prahy, Prahou odtud zvaný,
choti podnětem, leč mého za souhlasu
určen za knížecí sídlo příštích času —
zřetel na výhody místa k tomu řadí,
blíž pak v kupcu Týn tam odtud na podhradí.
Já sám hodlal sic na starém Vyšehradě
dožíti a prvním v pražských knížat řadě

syn můj býti měl; v tom právě okamžení
lepší úvaha však úmysl můj mění.
Do leta i vnitřní v novém sídle zdoby
ukončeny budou: nuže, s té již doby
přenesu tam dvůr svůj s vlády zemské středem;
vy pak, děvice, na Vyšehradě šedém
zůstaňte, zde žijte v míru dál, kam víží
návyk vás i jasné paní stopy svíží."

Ještě neskončil, již prudce vrtíc hlavou,
máchajíc též k němu dlaní odmítavou,
Vlasta jevila, co po té z vnitřních varů
bouří slov jí trysklo: „Nepřijmeme darů
žádných nadále ni milostí tvých, kníže!
Nad los vyhnanství by krušily nás tíže,
když tě zřejmo jest, že za horlivou službu
světlé choti své, za všecku vroucí tužbu
tvou i získat přízeň neunavnou péčí,
nitro své jen krutou nechutí nám vděčí.
Raděj nejzáz' v lesní hranic divočině
uchýlím se s plachou zvěří do jeskyně
a jsem bezpečna, že stejnou cestu zvolí
všecky družky mé. Nechť ryčně zahlaholí
vítězný zde jásot mužských hospodářů,
ničím nestěsnaných rváčů, lovců, psářů,
kteří surových jen choutek pustou vřavu
rozvíří nad hrobem jemnějšího mravu.
Možná, kdys že budeš — pozdě — Hanba! Hoře!
Ctirad povládne na Libušině dvoře!"

Hněvivá tak slova, divé málem křiky,
vzdechem přerývajíc, chorobnými vzlyky,
v očích vášně blesk i slzí majíc vláhu,

vztyčenou k nim třásla ještě rukou s prahu,
a pak za opony chvějnou znikla látkou;
prudký jenom krok zněl venku chvíli krátkou. —

Pokáráte snad, že rozruch slavné děvy
moderního zla vám připomíná zjevy,
nervů churavých, jež nehodí se v dobu
Vlastinu a kazí hrdinky té zdobu;
na obranu dím, že nijak jisto není,
za našich-li teprv časů vymožení
sluší nemoc mít, jež modních dam je metlou,
má-li za matku jen vědu nově zkvetlou,
a pak — naše dámy jistě s tím se shodnou —
nervosa ni není črtou kráse škodnou
v ženském obraze, vždyť opak platí spíše:
churavý ten přídech zvláštním kouzlem dýše
z líčka bledého — že pravda, ctěné krásky? —
opojnou též vůni dává květu lásky
— že v tom jist mi souhlas mladých seladonů,
ku hrám spěchajících sladkým do salonů?
Arci, manželé pak leckdy jinak soudí —
však to šosáci jsou, starosvětští bloudi,
které netěší ni k Benátkám a Korfu
plavba s ženuškou, ni lázeň v Heringsdorfu,
kteří předpotopně o jakýchsi pravých
snějí ženách — družkách bodrých, smavých,
zdravých —]
Zdravých — — — bože muj! Čím salonní by žena
nad žen prostých zástup byla povznešena,
kdyby nebránil jí útlých nervů zmatek
v každé práci, péči hospodyň a matek,
kdyby nenutil jí cizí jezdit dálí,
s hejnem doktorů styk pěstovati stálý,

sterým vrtochem vše kolem sebe týrat,
pro manželův doutník v slzách, křečích zmírat!

Vždyť i mužská mládež v posměchu má cele
radu šosáckou: „Duch zdravý v zdravém těle.“
Mozek normální, sval křepký — jaká všednost!
Jak s tím vyšinout se možno nad prostřednost!
Považte jen pěvce, mistra dláta, malby;
který o kolečko více nečítal by,
jenž by projevoval v umění a žití
normální jen vnějšek, myšlení a čití,
jenž by chorobností nevynikal z davu
v posuncích i činech, vkusu, citech, mravu!
Leknínem jen voda září, která hnije —
trochu perverse je duší poesie.
Jako děti pouchoř nad ovoce zdravé,
vkusu výrostky zvou duchy vybíravé
a kýs v nitru kaz i ženské slouží kráse,
jako v luznější nach broskev odívá se,
kterou hlodá červ.

A nad jiné se zvýšit —
nechť si jakkoli —, od průměru se lišit
bratří svých jak bytost vzácnějšího druhu —
znáte ji, tu hlavní tužeb našich vzpruhu!
Ó jak rozkošné, když kroužek geniální
v každém prstů hnutí vzácně anormální
s čirým pohrdáním shlížet může s patra
v nízký prach, jímž hemží duševní se chátra,
vtipu kopřivami hlupce tyto žehat,
novot raketami v tupý zrak jim šlehat!
Skutečné neb mněné rajky duhoperé
právem obyčejné tupí vrabce šeré,

že jim nepřál talent aneb otcův sáček
nad jiné se vznést jak zářný ohniváček.
Vůbec — pohrdat, ať pro ducha neb jmění,
rod neb modnější jen třeba ustrojení,
pohrdati množstvím, které nevyniká, —
v tom je pro snažence vnada převeliká.
Chceš-li všelikou pak ztratit bližních úctu,
přiznej se, že prostým člověkem jsi z tuctu.

A já přiznávám se — spínejte si v hrůze
ruce nade mnou! — že k duševní té luze
patřím také, k vrabcům pra-praobyčejným,
jsoucím pro posměch vám rajkám čarodějným.
Plebejcem jsem ducha, všedním, bez nervosy,
bez okkultistské neb nihilistské pósy —
moh' bych také nové za hranicí heslo
zachytit, jež dosud k nám se nedoneslo,
neb se aspoň přidat k četě pod praporcem,
jenž k nám přenesen už jiným světoborcem,
a pak zasypávat posměchem a hanou
vše, co dosud v hloupost věří překonanou —
stáří mé tu není závadou, neb jiní
k junným směrum trou se navzdor vlasu jíní,
šťastni jsou, že věčně mladými se zovou,
a též s posměchem do našich šedin klovou —,
moh' bych tedy s nimi junákem se líčit,
moderní kýs prapor divosmělý tyčit —
ale pravím vám: jsem plebej k morku kostí,
se všední se nejradš družím prostředností,
nechci ničím zvláštním, zhrzený ty dave,
nad tebe se pnout; ba švarné děvče zdravé
stavím nad nejtenčí víly poetické
neurasthenické a psychoneurotické.

II. Dívčí sněm.

Ó, že dávno již své sněmující ženy
napsal „Gracií ten mazlík nezvedený“,
Aristofanes! Jak moh' jsem aspoň novou
zlatonosnou blýskat hrudou myšlenkovou!
Nyní kritické jen zavděčím se chase,
po plagiátech jež v Čechách hlavně pase,
jimiž nejlíp možno literáta zničit
a svou sečtělost do výše jasné vztyčit,
ač z nich mnozí v každém nápodobit hnutí
sami slavné cizí kritiky se nutí.
Ale nechť! Za slávou nejsem divý honec,
jak vám prvního již zpěvu hlásal konec,
a pak mním, že věci, jak se mají nyní,
čirou původnost snem nedostižným činí:
Kdo chce zblo jen prožít světa skutečného,
nestačí již píli ruchu horečného,
který milionem per od rána k ránu
v Evropě i s oné strany Oceánu
tvoří divné luhy smyšleného světa;
již je po přehledu vší té spousty veta,
že sám sebe marně kontrolovat žádáš,
zdali nevědomky kohos neokrádáš,
a že možné všecky, nemožné i látky
dávno dostaly se jiným na rozchvátky.

Ostatně, co látka? Z nejdražšího kovu
břídil slátá brak — zdaž mistr nemá znovu
vzít jej, roztavit a po svém klénot zrobit,
jímž se teprve vkus pravý může zdobit?! —

Sotva poslíčkové Zory zlatoprstí
obzor posypali ruží prvou hrstí,
panen zástupy, hrad tiše ostavivše,
řeku na prámu a člunech přeplavivše,
dostihly již místa smluveného včera
v dole pod Vidovlí. Za časného šera,
nežli bydlitelstvo mužské Vyšehradu
procitlo, sem v tajnou vybraly se radu
na druhou až stranu do skrytého v lese
údolí. Zde palouk mezi chlumy stře se,
stříbrný jímž potok v oklikách se točí;
jako tisíc velkých zlatobílých očí
květové tu terče svítí v bujné trávě,
vysoké až po pás, v plné jarní slávě.

Po zeleném svahu k potoku až dolu
v pestrém skupily se děvy polokolu;
vedle stojících se jiné na luh kladou,
ana nejvýše nad mnohou jejich řadou
na omšené skalce, z šípku zkvetlých čnící,
Vlasta týčí se k nim obrácena lící
a svou řečí radu začíná: „Jsem jista,
že již víte všechny, jaký los nám chystá
lechu nenávist a slabost Přemyslova.
Nechci hněv a lítost, hanbu jitřit znova
zprávou o srážce, jež dosud krev mi vhání
do lící; z vás mnohým sama bez meškání
sdělila jsem vše a tyto druhým jistě.
Avšak mimo hrad, na bezpečnějším místě
bylo třeba volně radit se, co dále
činit nám. — Ó rcete, sečkáme, až v mále
s hanbou vyhnány z míst naší někdy slávy,
kde jsme třímávaly otěž zemské správy

s kněžnou věštkyní, smět budem za posměchů
škodolibých, řadou vtipkujících lechů
stěhovat se na hrad, jí též zbudovaný,
však teď z milosti jen knížetem nám daný
za útulek v nouzi, za vězení spíše?
Či snad bude líp, když v novém středu říše
na pražském tom hradě, dovrše jej skvěle
sám on usadí se ve svých milců čele,
my pak v sídle knížat starém zůstaveny,
kde již ponechá v plen spárům času stěny,
budem obcházeti jako smutné stíny
po hřbitově pustém slávy Libušiny,
v památníku prázdném, opuštěném, holém
scházet pozvolna jak vetché zdivo kolem,
zapomenuty příst minulosti dumy,
až tu popel náš jen zbude mezi rumy?"

„Ne, ne!" zabouřilo, mnohé hlasy k tomu:
„Rozejdem' se radš!"

„Leč kamo půjdem'? Domů?"
Vlasta namítá. „Z nás jedny bez rodiny
najdou rodný dům, již cizí, nehostinný;
jiné, nechtsi bratry, sestry stihnou třeba,
nevítány ztenčí skrovného jim chleba;
a též které vše tam shledají, jak bylo,
přijdou s cítěním, jež v jiný svět se vžilo.
Zapomnít-li možno volnosti a moci,
jež nám přáno seznat — do potupné noci,
v které sudba věků ženskou bytost hnětla,
vrátiti se z hrdě poznaného světla?
My, jež s kněžnou vedly otěž zemské vlády,
máme snášet zas žen staré rabské řády,

krbu nízký trud? Tam bratřím mladším sloužit
pokorně, snad jako po spasení toužit,
kýs-li muž k nám okem milostivým zbloudí
a nás přestárlými ještě neusoudí,
by z nás učinil — ne stejnoprávnou družku,
ale bezvolnou jen loutku svou a služku?“

„Chraňte bozi!“ prudká Častava tu děla,
„já se nevrátím, a která z vás by chtěla?
Slunily jsme spolu skráně v krásném jasu,
společně též čelme chmurným změnám času!
Nechť si vudkyně nás opustila světlá,
zachovejme svaz, jejž moudrost její spletla,
zůstaňme tím vojskem, nechať osiřelým,
jež si zřídila, svým prodchla duchem skvělým!
Jestli kníže, málo její odkaz váže,
s hanbou vládčí dvůr nám opustiti káže,
samy zařiďme si jinde sídlo spolné —
dosti v pralesích kol čeká půdy volné
na klučící dlaň, však toporem též mávat
dovedem', hrad stavět, chléb si obstarávat.“

„Schválit radu tvou mně slabší víra vadí,“
Radka opatrná její ohně chladí.
„Nevěřím, že správně ceníš naši sílu,
dosud v duševním jen vycvičenou dílu,
kuželu jen slabou navykly jsme ruku,
ne však rýči, pluhu, loveckému luku.
A pak uvaž: Kdyby z lechu po okolí
napadl nás branně zpupník kterýkoli,
k boji neschopná jim věru neodolá
naše družina.“

Leč Svatava tu volá:
„Nosila jsem sice meč jen před Libuší
na soudě; leč v půtce vlásti jím a kuší
dovedla bych také!“

„I my!“ po Častavě
v pochvalné hlas mnohý přidává se vřavě.

„Nechci naši pleť pod mužskou“ — Libka praví —
„rabsky snižovat; leč každou jinam staví
sama příroda, z nich každá v jiném předčí,
něco ženám líp a jiné mužům svědčí.
Samo ustrojení ženských těl a duchů
z dávna bitevních je oddaluje ruchů —
horší nejsme tím, zas nad muže nás jiná
mnohá staví vlastnost, snaha v míru činná.
K čemu v tom se zkoušet, od mlh nepaměti
co vždy zůstávalo cizím naší pleti?
I když pozbudeme knížecího chleba,
byt si řídit vlastní nebude snad třeba:
Nad půvabnou Mží v Brd věnci roztomilém
Tetín vypíná se z borů pod Damilem,
kde se k nebi vznáší oblak dýmu stálý
z hojných obětí, jež v kole žreček pálí
sestra Libušina, učíc řádem správným
sloužit bohům spasám, zpěvem starodávným.
Pojďme tam! Buď ve svou družinu nás vřadí,
neb krov bezpečný nám skytne na podhradí.“

„Že jsi Kázi ještě —“ Vlasta posmívá se —
„nevzpomněla, která chválou rozplývá se
ženské otročiny, krotce hlavu chýlí
v jařmu neurvalé Bivojovy síly...

Ne, ne! Hrady ty jsou pro nás nehostinny:
obě sestry jistě služky Libušiny
málo příznivým by uvítaly videm,
která, mladší, na trůn zvýšena kdys lidem. —
A ne pouze o nás, četu osamělou
v boji velkém jde, leč o věc ženství celou,
o vznešený prapor, který v machu smělém
Libuše nad věštím rozvinula čelem:
Po barbarských věcích uhnětená žena
vztyčila se, z tupé mdloby probuzena,
poznala, že není pouhou rabkou bratří,
práva stejný díl že sestře volné patří,
ba, že šťastněji než hrubou mužskou silou
zemi vládne se žen myslí ušlechtilou.
Sami bozi přáli obratu, neb syna
neměl Krok a vzácná moudrost Libušina
zářila tak mocně, velkost v každém směru,
že lid kněžnou zvolil tuto jeho dceru.
Ne však pro osobu svoji pouze vesla
říše jala se — vše ženstvo k moci vznesla:
nás hned povolala za svou radu užší,
ženy správy zemské byly vlastní duší,
a zdar vlasti klidné, utěšeně zkvetlé,
prospěch ženské vlády dokazoval světle.
Bohům žalováno buď, že nevázanou
mužskou svéřepostí, drzou hrubce hanou
kněžna útlocitná odradit se dala
od slavného díla. Choti sice vlády
berlu předala, leč v rabské staré řády
zpět nás nesklonila: Vlastním po výběru
muže, jehož krok by po svém vedla směru,
zvolila si sama — po sňatku hned žezlo
z ruky Přemyslovy v její zpět se svezlo,

v něm svých záměru jen měla konatele,
ba i dívčí sbor náš zůstal při ní cele.
Nuže, teď-li kníže zvrátit od kořene
její dílo chce a z hradu pryč nás žene,
svůj si vlastní okruh najděm', samostatně
v jejím duchu dál tam postupujme zdatně!
Dosti nás, že brzy svornou sobě pílí
sídlo zbudujem', a stačí naše síly
k obraně též prvé, po čase pak svaly
k dílům válečným cvik ztuží vytrvalý."

V bouři souhlasu se ještě Radka hlásí:
„Leč kde vzíti zbroj? Ty za našimi pásy
lehké tesáčky jsou spíše tretou zdobnou,
ke skutečné, pravé zbrani nepodobnou."

„Záměr mnohoslibný v mé se mysli hraní,
jenž i zásobu snad přinese nám zbraní,"
Vlasta dí. „Jak víte, odtud blízko v lese
Motolovo sídlo opevněné pne se.
Znáte lecha toho, obra huňatého,
slombidlo to líné břicha baňatého,
který po den celý bručí jen a kvasí,
pak i nocí k ránu věčnou žízeň hasí,
vzhledem divous, dbá jen klidný o požitek,
tupou hlavu má, v ní stále mlhu pitek.
Myslím najisto, že v tuto dobu ranní
ještě chrápe upit do mrtvého spaní
s celou družinou; snad s vypitými žbány
stráž se válí tam u nezavřené brány
a my vejdeme jak v zámek spáčů z báje,
opanujem pelech hýřivé té láje,
nežli hustou mlhu z očí sobě vytře.

Ne-li, dovedem' též jinak tamo chytře
dostat se: Že kněžnin popel v Libušíně
uctít putujem' a cestou v jeho týně
chceme vyřídit, co uložil nám kníže,
lstí tou opentlíme lecha bez obtíže;
zámince rád bude k novému zas kvasu,
a my zmůžeme pak snadno zpitou chasu."

Souhlasnými návrh uvítán byl hluky,
Vlasta k tichu však své napomíná pluky
a hned řadí je i dává moudrou radu,
jak se ostražitě lesem krásti k hradu.

III. Motol.

Kam teď činžákové pražské moře valné
obruby své krajní šíří pěny kalné,
předměstského rmutu nejžalnější vlny,
nové ulice, jež staré bídy plny,
domky v nudných řadách, puchu sluje dusné,
schátralé, než ještě oschly římsy hnusné —
již jak pouhý sen to v daleku se tratí,
že jsme chodili tam sníti, milí zlatí,
pod kvetoucí větve, po městském tam hluce
oddechnouti sobě v trávě, s Máchou v ruce.

Jak tím více teď, v tu zabloudivše stranu,
v duchu kydáme na městský nevkus hanu,
který starobylé krásy v nitru hubě,
nejhorší svůj výmět šíří na obrubě,
v nudy pouště a hnus kraj kol dokola mění.
Tuskulí kde barok smál se pod zelení,

pás kde těšil sadů, hájků, vinohradů,
brlohy teď nouze v továrnickém čadu
šerednými v kalu straší ulicemi —
takové již mnohde naší Prahy lemy,
a dál místo trávy, klasů, květů, stromů
ohava jen k tomu cihelen a lomů.

Musí-li již pokrok města rozpínavý
rušit původní niv, sadů rámec smavý,
stýská-li si také stavitelství nové,
že mu brání krás jen starých nadšencové —
aj, proč město chrániť s horlivou si snahou
starých uměn odkaz, předků stopu drahou,
Dintzenhofry nové neodkáže v místa,
kde dál do šíře zas pokročit se chystá,
tam by — místo kácet starou Prahu v rumy —
na prostorách volných jevili, co umí.
A dál za výstavou moderních těch divů
věncem vill a sadů zvolna v širou nivu
moh' by městský přejít shluk a shon.

„Tvá rada
hodna poety, leč praktická v ní vada:
Rci, kde ve tvé Praze zlepšené pak zbude
místo pro lid práce, domácnosti chudé?"

Pravda, háček zde. Však odpovídám na to:
Což jsou krásny pouze mramor, bání zlato?
paláce jen drahé? Mnohá vísky chýše
starosvětská vděkem vzácně milým dýše.
Musí-li jen strašit nevkusem a nudou
domy pro domácnost skromnější, ba chudou?
Umění můž' vhodně i zde úkol řešit,

stejně chudobkou jak ruží oko těšit.
A nechť na tisíce jiných „ale", soku,
čtu ti v ironicky přimhouřeném oku.
nechť si po rozvoji socialním střílíš.
nepřátelském kráse — mne tím neomýlíš:
Vřele k socialní korouhvi se hláse
nevěřím, že pravé hrozí škodou kráse,
k té i k dobru stejně pokrok mířit musí,
jinak byl by pouze zdánlivý a kusý.

Avšak nechci psáti pojednání v rýmu
o zkáze, jež hrozí „severnímu Římu";
Mrštík Vilém kdysi, mladý rytíř jarý,
vyjel do boje za Prahy klenot starý,
jako nový Jiří v tlamu jedovatou
draku tal, jenž pýchu rval nám stověžatou,
zdálo se, že konec sani přeohavné —
reku čest, neb leccos v bitvě spasil slavné !—
avšak bestie ach! živa, ze své sluje
opět vylézá a přece triumfuje.
jenže jinakým teď — chytrým, volným krokem:
líčíc pokání před veřejnosti okem,
s hlukem ušetří kdes památnosti sšedlé,
ale potichu hned jinou zboří vedle,
a tak přece v jedno, pozdější jen ráno
z nenadání dílo bude dokonáno:
Pod hradčanským c. k. rumem Malá Strana
ve slohu se zjeví hodném Tamerlána. — —

Ej, rád proroctví již nechám, zpět se nesa
v soumrak pradávného Košířského lesa,
vedeny kde Vlastou v opatrné tiši
děvy k Motolově tíhly hradní skrýši.

Nesahal až k valům les; před hradbou z kolů
po svahu a dále ještě plochou dolu
lučina se táhla s květů zdobou smavou,
i sám hradu násep zelenal se travou.
Růže na něm plané rděly se, a kůly
po hřebenu jeho valně pořídnuly,
sem tam nakřivené, shnědlé, povyhnilé,
jako ve stařecké dásni zuby zbylé.

Celkem bylo zřít, že v dlouhých letech míru
zapomněl již hrad ten bojovného víru.
Spíš jak zelené se pahorky tu pjaly
za smaragdnou loukou bezstarostné valy,
místy balvan z nich, jejž samet mechu halil,
v před se do příkopu zarostlého svalil,
puklice kde listů býlí všcho rodu
kladlo na hnijící, zelenavou vodu,
pod rákosem hrdě do vysoka vzpjatým
leknín svítil, stulík, květem sněžným, zlatým —
při té dávné hradní selance se hříží
z paměti mé obraz jarní barvy svíží,
spatřený kdys cestou: šedé rozvaliny
s malé skalky snivě zřely do lučiny,
před nimi pak náspu zarostlého zbytky
s pestře planoucími ve štěrbinách kvítky
— tuším, že to bylo v lukách před Okořem —
zelenaly se nad lučních travin mořem.

Step.

Druhý tento větší zlomek otištěn byl rovněž po smrti básníkově ve „Květech“ z r. 1908.

F. S.

STEP.

I.

Jak noční chmurou zahalil
stín černý slunce Východu
a příšerně se rozvalil
po širošírém obvodu.

To nebem letí se všech stran
dav temných mraků sveřepý
a s jekem hrozným uragan
tam v dálce zuří nad stepí.

Vše divo tam, vše černo tam;
leč každou chvíli prožehá
tu mračnou spoustu sirný plam
a hromu třesk sem zalehá.

Zde z tichých luhu Západu
zřím v divoký ten stepi vzruch,
a v nitra mého neladu
směs víří tesknych dum a tuch:

„Kdy ustane tvé zuření,
ó bouře, plná hrůz a běd?

Či po trav květných zeleni
tam v šíru nezůstavíš sled?

Zda slibné zničíš osení,
chat urveš krov i cerkví báň?
Zda v poušť tvá zloba proměnní
tu neobsáhlou žírnou pláň?

Zda velké říše zdrtí krov
a trosky kolem rozvěje,
zda v její cti a moci rov
i naše pohřbí naděje?"

Tak volám — čekám útěchu — —
Leč tam zní dál jen bouře jek
a zde jen sykot posměchu,
jen škodolibý soků skřek,

i přátel hnus a děs i hněv
nad vraždou, lupem, plápoly,
jichž odporný a divý zjev
sám stíhám v bolu, nevoli.

Však náhle z beznadějných dum
skráň tyčím, chmuru stírám s řas,
neb vzdechů všech a chechtů šum
ten přehlušuje velký hlas:

„V náš dusný svět vlá čerstvý dech
z té divé bouře Východu,
ve hrůzách svých a bolestech
nám rodí novou svobodu!"

II.

Již mnohý rok zde na vltavském břehu,
kde tělo věznila klec šedých stěn,
mou duši v nespoutaných křídel šlehu
do dálky častokrát nes' volný sen.

Když znavily mě zjevy každodenní,
z mansardy vyhlídka na žlábky střech,
ten obzor těsný, známé ulic vření
a všechny malé boje našich Čech,

já přivřel oči: tu se duší mihlo
trav moře valné, jehož rackem drop,
kde všechno vukol v nekonečno tíhlo:
step zelená i blankytový strop.

Kdys, jarý hoch, jsem o té dálce snival,
že chumelí se po ní jezdců šik,
jak moře zbouřeného běsný příval,
v něm blýskaly se hroty dlouhých pik.

Mrak tento živý letěl uraganem
z mlh východních na luhy Západu,
a starý svět pod mladým jeho vanem
se chvěl a drobil do svých základů...

Kam poděl se ten přelud junných roků?
Zbyl z jeho lichých třpytů lesklý střep,
a s posměchem teď starci prsty soků
v dál ukazují: „Vidíš svoji step!"

Však českou lebku mám — je těžkou prací
sen vypudit, jenž zachytil se v ní;
nechť šedivá se kloní s resignací,
přec dosud toužebně o stepi sní.

Step zelení se dál v mou zimu stmělou,
jak druhdy těšila mé jarní dny;
sním o ní nadějně a s láskou vřelou,
nechť jinak zbarveny jsou moje sny.

*

Jde stepí starý žid se svislou šíjí;
sem tam se houpajíce s obou stran
po tváři vrásek nesčetných a hran
jak hadi dva se bílé pejzy vijí,
a sněhem pod zedranou čapkou lisí
houšť obočí nad oči vpadlé visí,
i zmodrchaná brada žíňovitá
jest jako sněhu val, jímž vichr zmítá,
leč v její běl se mísí nach — to krev
ji ztřísnila — krev jeví rudé stopy
na hadrech, jež mu zbyly za oděv,
a za umdlenou nohou cestu kropí.
Tak potácí se jako štvaná zvěř,
jež lovcům unikla, však — smrti jistá
již oběť — hledá milosrdný keř,
ke skonu tichému by přál jí místa.
Kůl pomezní se tyčí z půdy zpráhlé.
Kmet stanul při něm, obrátil se v zad.
Šíj shrbená se vymrštila náhle,
jak přetěžký by žernov s beder spad',
a teď tu strmí postať obrovitá

se žhoucích očí hněvným pohledem,
ač zvětralá a času dlátem zrytá
jak sám Žid věčný, bájný Laquedem.
On pěstmi potřásá, jež k nebi tyčí
nad stepí širokou, a zlobně řičí:

„Buď zlořečena, země nehostinná!
Buď prokleto, ty plémě bídákův!
Hněv nekonečný poznej Hospodina,
jenž Bůh je Abrahamův, Izákův!"

III.

Nuž, zaletím zas v onu stranu,
kam tíhnou perutě mých snů;
zas k vírné jízdě po buřanu
jak za jarních mé písně dnů
svých koní trojku bělohřivou
pod pestrou dugou v pulkole
se zvonce melodií snivou
ty půjč mi, drahý Gogole!

Ať jak loď moře neobsáhlé
můj vozík letem brázdí step
a jamščíkovo pění táhlé
zní blahoteskně v podkov tep,
ať milým, známým z dávna hlasem
do trapných dum a citu mých
s tím zvoncem trojky cinkne časem
tvůj perný vtip a zdravý smích.

Již za vichřicí bělohřivou
na vzdušném letím povoze;

zrak bezmeznou se toulá nivou
a po nesmírné obloze,
kde nad obláčky modré věčno
sní dumu svoji tajemnou,
v dál mizí dvojí nekonečno
i vůkol mne i nade mnou.

Jak pěnou bělí travin moře
svým chmýřím kovylový klas,
v houšť květů hluboko se noře
zem' jedva brázdí tarantas,
tiš ruší leda křídla třepot,
skřek vyplašených havranů,
a minulosti teskný šepot
zní z mohyly a kurhanu.

Teď v lán se mění stepní tráva,
prsť tučnou deptá podkova,
zde švarný sekáč kosou mává,
jak slavil ho zpěv Kolcova,
dál mezi hrušemi a bezy
zřím chatek hejno, šedých střech,
před každou štíhlé září slezy
svých růží spoustou v barvách všech.

Kmet kobzar za vsí v chochlů kole
(as poslední) tu hraje, slep — --
Již za mnou mizí ves i role
a přede mnou zas širá step,
zas moře trav pod nebes bání,
v němž zní jen větrů bujných šum,

a nekonečnou letí plání
jen sama kibitka mých dum.

Nuž, dál, má písni! Bystrým letem
do lýka verše nasbírej
klas kovylu se slezu květem
a snímej stepi zjev a děj,
sen minulosti, zašlé žití
i dnešní bouře jek a šleh; —
snad v mrákotném tom vlnobití
též budoucna se kmitne břeh.

IV.

„Můj vozík suchým Oceanem plove,
jak v peřej loďka v zeleno se noří,
v luk šumných vlnách, v pestrých květu moři
ční buřanu jen výspy koralové."

Tak, Mickiewiči, tvoji čarní snové,
když v dálce zočil's nade Dněstrem zoři,
na tvoji hlavu, pochýlenou v hoři,
zde slétaly jak rajští motýlové.

V těch nekonečných plání mrtvém hluchu
sluch napínal jsi s toužebnými stesky,
zda z Litvy hlas ti pozalétne k uchu.

Leč snad již dar, jejž z této smutné stezky
své Polsce přivezeš, ti kmital v duchu:
to krymských perel nesmrtelné lesky.

V.

Pouť trudnou polských pěvců králi
zde vytknul jařmitele kyn,
však mocí touž sem honěn v dáli
též Rusi nejvzácnější syn:
Kdys kibitku zde jinou zřela
v jih letět Dněstru rovina,
když do žhavého líbal čela
van stepi psance — Puškina.

Tak v pustinách, kde mnohé věky
hřměl bratrského boje řev,
kde ruměnila step i řeky
kdys kozácká a lešská krev,
tlak stejný jedné kruté ruky,
týchž násilnických důtek šleh
vás, oněch dravých bojců vnuky,
ve stejných sblížil okovech.

A k stejnému vás vedla cíli
v těch temnotách dum velkých zář,
a když pak, plni jaré síly,
jste setkali se tváří v tvář,
dva zraky stejnou dumou blýskly,
dva objali se duchové,
a bratrsky své ruce stiskli
dob lepších, volných věštcové.

VI.

Chmur závoj rozvlnil se nad obzorem,
směs mraků černavých a šedých par,

a protichůdných větrů šumným sporem
ve sterý, měnivý se trhá tvar,
do klubek choulí se, ve vlákna třepí
a vztekle víří nad užaslou stepí.

Ó minulosti! Snad se tamo střetá
tvých mrtvých vojů dávný mrak a ryk —
Hle! tu jak buňčuk zaporožský vzlétá
cár oblačný, tam trčí chomáč pik,
a tam cos jako šavle kmitlo šerem
pod lešskou korouhví, nad čapkou s pérem.

Ó co jsi, pláni, hrůz a bojů shlídla:
kol šibenic, přes rumy kouřící
teď polské jízdy bleskotavá křídla,
teď Síče mračno vztekle bouřící,
řež Humaně a hajdamácké trupy
na kůlech ostrých — oheň, krev a supy!

Dél, věku surový, než na západě
zde's ukrutenstvím šílil; dosud sní
snad o tobě, svou vetchou kobzu ladě,
bard slepec Ukrajiny poslední,
ty divá slávo zašlosti — však chmurou
i zde již prchá, těžkou noční můrou.

Ten střezte mračný sen, vy sestry obě,
vy nejstatnější z rodných Slávy dcer!
Svár divoký vás drásal v temné době,
teď černý mrak již bledne, jitrem šer,
a nad Evropou vzplane slunce nové,
v němž zajdou diví násilnictví shové,

V tom novém věku, meč a topor kata
kde nebudou již dějin osnovou,
ty slávská dvojice, jež navždy spjata
i sousedstvím i páskou rodovou,
cest musíš, musíš hledat k mírné shodě,
hvězd vůdčích dvé nám zářit na Východě.

Ne čelem proti čelu — bokem k boku
se postavte, své duše pozbavte
všech mátoh zašlosti a proti soku
štít nezdolný své shody nastavte,
dvě sestry volné, druha sílíc druhu,
ve slabších bratří volném těsném kruhu!

VII.

Svou jemnou krásou, řeči sladkou hudbou,
jak echem rodných zvuků čarovným,
dnů zašlých nádherou, svou trpkou sudbou
a hrdosmělým vzdorem rekovným
v mých ňadrech mladých, Polsko, v srdci juna
kdys blouznivé jsi lásky zžehla cit,
mne jala kouzelně tvých pěvců struna,
tvé karabely bohatýrské kmit.

Když léta přešla, v záři jiné doby
ten opar čarovný zde onde has',
a v lesku klamném starožitné zdoby
jsem zočil místy plíseň, rez a kaz,
lid v bídě hynoucí i ducha noci
a nad ním šlechty rozmařilé bič,
nad oběma pak sítě temné moci,
jež marně trhal smělý Kloňovič.

Však jinou znenáhla se jevíš zase,
se skrání střásáš klénot zvetšelý,
sen zašlých dob ti ještě kmitá v řase,
leč nový život hrudí ševelí.
Tak probouzíš se, mladou kypíc silou,
tvůj okov trojí zvolna klesá v dol,
a blízek čas, kdy pod orlicí bílou
zas hrdým krokem vstoupíš na prestol.

Ó, vstup tam bez vybledlé vetché třásně
dob zašlých navždy! V srdci zachovej
jen pravé skvosty z oné staré básně
a novou cestou v nové doby spěj,
ne s jařmitelů lidu panskou četou,
ne s temnitelů ducha pruvodem,
než za obecným blahem, za osvětou
jdi s volným, dělným, umným národem!

VIII.

„Vaňko, stuj! Ký zjev mou jízdu staví?
Zda to zraku mého klam či duch? —"
A hned ztišil zvonce hlasný ruch
jamščík světlobradý, kučeravý.

V kazatelský oděn talár tmavý
obzírá tu kdos'; hle! stepní luh,
jak by v dálku pjal svůj zor i sluch,
a čímsi známým jeho rys mě zdraví.

Ó, již věštcovu se klaním stínu —
„Co tě vede na dalekou step,
ty, jenž's Slávu opěval a Mínu?

A proč lepou skráň ti stesku řeží
brázdy, jak by pochýlená leb
snila ono bolné: ‚Aj! zde leží — —‘?

—

Zdali's vynořil se z Léthy toků,
z různého dob našich obrazu
abys odvět četl k dotazu:
‚Co z nás Slávů bude za sto roků?‘

V jiném, jiném nadšenému oku
příští věk se kmital výrazu,
ve zpěvném když's věstil odkazu
naši moc a pokoření soků.

Snad již patřil's, v jaké peklo strázní
Západ vrhá Slávu našich dnů,
a teď, zde co shlédneš, čekáš s bázní,

zde, kam stále tvoje naděj létla —?
Vrať se raději do edenských snů,
tam jen trůní dum tvých Sláva světlá.

—

Slyšíš-li nad Vartou žalné stony,
Teutonská kde vzteklá Litice
rdousí pravé niv těch dědice,
rouhajíc se všemi nad zákony?

Takto rvou zas lačné vlny ony
nový plen, v nichž zbytky Lužice
tonout zřel's, dvě kusé lodice;
již tu blízky všeho Slávstva skony?

Tatry tvé — tam okovy jen chřestí,
dobrý národ v bídě, porobě
pod beťárskou hrubou klesá pěstí.

Matkám robátka rve divá zvule,
zpupný čardaš křepčí na hrobě
otců, pandurské jež sklály kule.“ —

—

Pěvec ke mně shlédl. Z mlžné rosy
dvé to svitlo snivých ranních hvězd,
ale v hlubině jich zříti jest
za slzami třpytně jásat cosi.

„Znám ty žalné synu, vnuku losy,
rány osudu i hříchu trest — —
Ale ty, kdož jobskou onu zvěst
českým kvílíš zvukem, pověz: Kdo ’si?“

„Z města, jehož opěl’s také krásy,
kde jsi zdravil nadšen Mladoně,
s ostychem se veršotepec hlásí.“

„Vítej, synu Jungmanova kraje!
I tys tedy vyspěl v záhoně,
kde tak hustě jeho setba zraje?“

—

„Hojně skromných práce velikánů
požehnán byl ovšem horký trud;
ale daleko ach! doposud
ke šťastné a plné žatvy ránu.

Dosud rabem na svém vlastním lánu
Čech se hrbí, ponížen a chud,
chránit musí každou z jeho hrud
před lakotou, pychem cizích pánů.

A již jakby dravému se spáru
zemdlen poddával a vlastní krev
zná jen prolévat ve stálém sváru.

Vůkol pak jen divý mrak se sbírá,
slyší moře zběsilého řev,
které zevšad v jeho luh se vtírá.

— —

Marně k bratrům otáčí své zory:
vaz i těm jho drásá poddanské,
nepřátel jim ruce katanské
hrozí záhubou neb vnitřní spory.

Rvány bouří, v nitru vlastním chory,
slábnou větve lípy slovanské,
smutno vše od výspy Tatranské
k valům Rodopy a Černé Hory.

A brat, který svou nás těšil mocí,
silou titanskou se honose,
sám teď sklácen strádá bez pomoci.

Sokové se pošklebovat mohou:
Co jsem děl o směšném kolosse
věžícím se na hliněných nohou!“

—

Pěvec dí: „Znám všecky tyto sběhy —
dánoť z blažených tam ostrovů
v moři Věčna duchu duchovu
hledět nazpět na časnosti břehy.

Však by nerušily bolu žehy
blaho nebes, přáno v osnovu
také nahlédnouti Tvurcovu,
zřít, že k dobru metel Jeho šlehy.

Jako Němec Korsa zdrcen pěstí
v čirou potupu a málomoc,
by tím výše k moci vzlét' a štěstí:

Tak co nyní Slávu zkázou zdá se,
před rozbřeskem hustší pouze noc,
cesta trním k vítězství a spáse.

—

Nebude však příští Slávy sláva
tím, co věky zvaly oslavou:
věncem lauru s rosou krvavou,
cetou diademu s pérem páva.

Nesřítí se jako žhoucí láva
na luh květný spousty záplavou,
půjde v boj pod míru zástavou
za svá vlastní a všech jiných práva.

Ducha pouze zbraní, nebojovná,
oslaví se v plemen závodu,
volná s volnými a rovným rovná.

Mladší jiných, druhou sdělí mladost
evropskému svazku národů,
svěží cit a novou žití radost.

—

Ale třeba veleslibnou kruchu
— kterou slovanský je dosud lid —
tříbit v plný, ryzí zlata třpyt
v ustavičném pilné práce ruchu.

K nářku, lání třeba býti hluchu,
tam-li řežeš, kde je neduh skryt,
kárat nemrav, zušlechťovat cit,
světlo zžíhat, obzor šířit duchu.

Ohromnou zde práci máte všici,
nejtěžší sám každý na sobě,
v bouři ještě mnohé, metelici,

jimiž vidím razit sobě dráhu
Slávu, než po dnešní porobě
stane na budoucí slávy práhu."

—

Za té řeči rostl výš a výše
věštec Tater vzdušnou postavou,
řídnul talár mlhou splývavou
jako noci stín, když jitro dýše.

Jak by do slíbené slávy říše
pozíral, jen lící jásavou
vysoko mi ještě nad hlavou
zjev se mih' na modré nebes líše.

Rozplynul se v mráčků stádu bílém;
nad travou, k níž splýval řízy kraj,
motýl jen se honí za motýlem.

Trojka, zvonek na dřevěné duze
ztratily se též i vozotaj —
sám tu stojím v širém stepním luze.

IX.

Co nyní? Zrak můj v dálce modré těká —
hle! tam činí hrbol jakýs nad obzor;
snad stepi oása, kde chodce čeká
zdroj, stinný úkryt: postojalý dvor.
Leč cesta dlouhá do přístavu toho,
krok zbystřuji, bych došel soumrakem;
pot rosí skráň — již za mnou honů mnoho —
cíl jak by dál jen prchal před zrakem.

Přec život ohlásil se z mrtvé půdy:
mdlé po kovylu rozloživše údy
dvě sluní podoby u cesty stranou
hruď nahou, do brunatna ožehanou;
bos jeden, druhý lýčím obut pouze,
v cár vetchý sudba halí je a nouze.

Z nich jeden svízelem a vášní žehem
ač zhlodaný, leč křepký dosud jun,
co druhému vlas čelo věnčí sněhem,
v něž léta vyryla spleť hlubých run.

Znám šerou dvojici, jež těká plaše
po vašich dálkách, stepi ohromné,

znám věčně bloudící dva stíny vaše,
stín minula, stín doby přítomné.
A neznám-li jich nitra, aspoň tuším
je z věštích knih a písní země té,
jež slova daly ztajeným těm dušim
a budí je v sen hlubý zakleté.
Vstaň, broďágo ty bosý, se mnou pojď,
i ty mne, děde zbožný, doprovoď!

I pozdvihl se bosák, s leva kráčí,
kmet poutník s prava těžké nohy vláčí.

Na pravo naslouchám: Tam jména svatých
se střídají, a cerkví, soborů
v mé obraznosti shluky bání zlatých
se třpytně noří z modra obzorů,
i cely poustevníků v lesním hluchu,
ve bloubi jezer tiché kláštery;
tu do podzemí sestupuji v duchu,
v němž vyhloubeny staré pečery,
kde temnem chodeb mnicha stín se míhá,
jenž plachá světla nad rakvemi zžíhá —
sen mystický to zbožné Rusi staré
mi zjevuje svůj tajeplný svět,
svůj hvězdný svit i hrobní stíny charé,
co s blahem, strachem snila tisíc let,
když svatou v čele dumu palestýnskou,
jím bila mramorovou svatyň desku
před chmurnou, strohou malbou byzantýnskou
ve skvoucím zlatě, drahokamů blesku.

Nemo.

Také tento fragment otiskly po smrti básníkově „Květy“ z z. 1908. Redaktor připojil k němu poznámku, v níž píše mezi jiným: „Z variantů, zhusta se vyskytujících a v rukopise neškrtnutých, zvoleny k tisku všude časově nejnovější.“ Úprava p. redaktorova zachována všude i zde.

F. S.

NEMO.

I.

Na zpátek přes hory, přes doly
vábí mě veselý tón,
do dálky silnicí s topoly
trubky své známými hlaholy
loudí mě postilión.

V halenách modrých jdou formani,
na koních plechový třpyt,
vesnice stranou jak na dlani,
vysoko jásají skřivani
nad pruhy mákuv a žit.

V dávno již rozpadlém povoze
zajíždím v bývalý čas, —
po věčném shonu a hlomoze,
sensaci, horečce, nervose
sladko si oddechnu zas.

Vítejte, rozkošné tišiny,
o nichž jsem blouznil a snil!

Po nivách úsměvné roviny
nečadí továren komíny,
nešílí automobil.

Bábu na omšeném zápraží
souží o pohádky vnuk,
pan farář kývaje Kuráži
s Preslem a brevířem pod paží
míří do květnatých luk.

Vítej, ty zapadlý živote
pestřejších, svěžejších krás,
kytar a spinetů rokote,
blouzivých Wertherů šepote
pod Fauny parkových váz!

Hlas:

Ještě jen o kousek přes pole,
do krásy minulé dál!
Na každém krajiny hrbole
uvidíš kostlivce na kole
a nad ním krkavců bál.

Pěvec:

Kdo jsi, ty sýčku? — — Vše němo. —
Kdo jsi? Jak zoveš se?

Hlas:

Nemo.

II.

Pravda: Šeř minulou krášlí
mladosti půvab jen zašlý,
staroba, kterou již ruší
života hlomoz a vír,
jejíž duch znavený tuší
blízko již věčnosti mír.

Ještě chci těšit se žití,
dosud svět pestro se třpytí
v oku, nechť spánek je šed;
vmíchám se v junácké davy,
do svěží přítomna vřavy
vesele bouřící v před.

V supotu výhní a strojů,
v zápalu duchových bojů,
v povodni lidových řek
rýti a kácet a bořit,
v ohni a ssutinách tvořit
budoucí spanilý věk.

Hlas:

Nebude sluhu ni pánu,
peněz ni dědičných lánu,
státu ni soudu ni kast,
nebude čmelu ni trubců,
nebude sobcu ni hlupcu —
znám již tu krásu a slast!

Pěvec:

Kdo jsi, jenž syčíš mi v péru?

Hlas:

Nemo!

Pěvec:

Et omnis?

Hlas:

Ba, věru.

III.

Nuž, nechám proroctví a zbystřím sluch,
co pěje vůkol Přítomnosti duch.

Anglosas:

Můj prapor hvězd nad světem září novým,
mé lodi oceánům vládnou všem,
na skráni Kohinúrem pohádkovým
mně Aurengzebův hoří diadem.
Můj bystrý duch, má síla, řeč i řády
již podmanily sobě lidstva půl,
jim kyne berla příští světa vlády,
vše proniknu svým rázem, země sůl.

German:

Již na Kyffhäus'ru procit' Rudobradý
a nad ním krouží oba havrani
se slavnou zvěstí, že vnuk jeho mladý
zas berlu světa chvátí do dlaní;

všech soku osidla meč pádný přetne,
zas Hohenstaufů říši vytvoří,
před slávou germanskou, jež k nebi vzletne,
všech plemen sbor se v prachu pokoří.

Francouz:

Ho! nechvástej se vrátkým bitev zdarem,
nám srdce vznáší jistá naděje,
že kohout gallský v machu křídel jarém
kdys odvety zpěv hrozný zapěje.
Jak vítězně kdys létla k Labi, Pádu
bouř našich sil a nových, volných dum,
zas nastolíme svoji jasnou vládu
nad temné, barbarské tvé moci rum.

Rus:

Já hrázi budu též. Ač losu zloba
mě právě zkrušila, však povstanu
zas mohutně, má přijde opět doba,
svět slavský zlomí příboj Germanů.
Ta síla ohromná, nechť tuhý spánek
ji poutal věky, rostla, roste v něm,
již mrákotu s ní plaší jitřní vánek
i probudí se k děsu sokům všem.

Japonec:

Nám patří budoucnost! Znak chrysanthemu
ku hvězdám širá vztyčí Asie,
drak Číny nesmírné se připne k němu,
Ind, Malajec svá pouta rozbije.
My Západ potřem' jeho vlastní zbrojí,

svým bystrým duchem, silou hrdinnou,
rod žlutý proti bílému se spojí,
svět sloučí v novou říši jedinou.

IV.

Nemo:

Slyšíš ty budoucna zpěvy,
blízké jak dělové řevy,
nesčetných bodáků chřest?
Toť jsou ty líbezné zkazky
o věku všelidské lásky,
míru a sbratření zvěst!

Pěvec:

Slyším ty zlověstné noty:
však to jsou poslední hřmoty
bouřlivých minula chmůr.
Z dola slyš! mocně se hlásí
smíření chorál a spásy,
vítězný osvěty kůr.

V.

Zpěvy z dola:

Jitřní nám jásají zvony,
posupná ulétá noc,
nad vetché kříže a trony
nová se vztyčuje moc,

okovy, bodáky lámem',
nad kleslým pověry chrámem
osvěty budujem týn.
obléká junÝ duch času
talár věd za popskou řasu,
halenu za hermelín,
sřítí se trouchnivá násilí vláda,
pomine národů divoká váda,
změní se svět
po chmurách tisícu let
prací uvolněnou v jediný květ.

Přes říší umělé meze,
přes dávný národu spor,
přes veto vládce a kněze
lidstva se sjednotí sbor,
plemena v náruč si klesnou,
přísahu bratrství plesnou
zahlesnou jediným rtem,
rovných všech rodina lidí
novou si společnost zřídí,
valný všech jazyků sněm
prohlásí zákony úmluvy nové,
splní se hnětených staletí snové,
širou tu zem'
k dědictví šťastnému všem
ovládne práce pak vítězný tem.

VI.

Nemo:

Známá to hymna pěkného znění,
s praporem rudým v bouřlivém pění

nadšeným šikem valí se lid;
ale viz! v čele chudého davu,
cinkaje zlatem v odraném hávu,
přestrojen věčný se usmívá žid.

Dobře má, chytrák! Soptící divě
peřeje času zavádí lstivě
v příhodný sobě úval a směr —
jenže kdes hlouběj v nezkrotném hněvu
nové zas proudy, v šíleném řevu,
divoce tryskají z podzemních děr.

VII.

Hlasy v podzemí:

Novou zas hrází
chytají proud,
řečnickou frází
zpíjí se bloud;
volby a sněmy,
s průvody všemi,
dělnické šiky,
stávky a křiky
nezničí kleté
poroby zlo,
nové jen splete
otrok si jho.

Pozorně, druzi,
míchejte směs,
nechať stroj hrůzy
hotov je dnes,

zítra jej vmetem
s oslavným květem
tyranu k noze
ve zlatém voze:
mžiknutím brvy
hromový třesk
v dýmu a krvi
pohřbí ten lesk.

Bláhovo líčit
schátralý dům,
přístavky týčit
na vratký rum;
z kořen vše sbořme,
nové pak tvořme
teprve řády
bez ničí vlády...
Pozorně, braši,
míchejte směs,
zbraní buď naší
pohrom a děs!

VIII.

Pěvec:

Ó běda! Kam se šine teskný zor,
jen divé záští všude, boj a spor.

Nemo:

Klid marně hledáš tam, kde lidé žijí,
snad Přírody se zléčíš harmonií.

IX.

Mrak listu stíní obemšenou stezku,
jen pokradmu ve snivé šero kol
zrak slunce proniká, v tom plachém lesku
svůj zažíhá terč zlatý květu stvol,
nad hlavou listí šepotá jak ze sna
a ptačí písní jásá, teskní vesna.

Ó, zjevy rozkošné a sladké zvuky,
jak vámi okřívám! Jen mořský zpěv
jak daleký sem vanou lidské hluky
a z nitra mizí bol i hnus a hněv,
jak dávný nad kolébkou šepot matky
báj lesa tiší trapné jeho zmatky.

Kde trochu volnosti ruch lidský přeje
jen dílům Přírody, jak promění
vše krásně po svém, a kde spára zeje,
houšť květů splítá v božském umění!
Nad bliktry poetů a nauk šedo
tys', písni písní všech a sladká vědo!

Chci pohřížit se do té bible květné,
ssát labužnicky všechny lahody
té velebásně hluboké a vzletné,
chci pronikat až v duši přírody,
ji vystihovat v každém vzdušném tónu
jak družina ta slavná z Barbizonu.

Hle, temnomodrý květu zvon a rosné
v něm blyštění — zrak dívčí z vlhkých řas,
když z divů spánku sladkého se prosne,
tak zářívá — a k dovršení krás

teď nad ním rozestírá motýl zlatý
svých křídel klénot zdobně cípovatý.

Leč náhlé drama! Jako živá střela
pták motýla stih' v bystrém poletu
a zapadl s ním do sněžného běla,
jímž hloh tam svítí v plném rozkvětu.
Jdu blíž — pták uletěl — leč s trýzní krutou
zde zanechal svou oběť nabodnutou.

Ve smrtné muce motýlek se zmítá
na břitkém trnu, jenž mu v prsou tkví,
a bedruňka zde, mura vedle vbitá
na jiný osten, jsou ti svědectví,
že mučírnou je shluk těch květů skvostný,
kde zuří katan tuhýk nelítostný.

Ach, přírodo, i ty?! — Zde pavouk sivý
od větve k větvi nevod uplétá,
té přízi ozdobné se chodec diví —
leč zoufalá se muška třepetá
v té sluncem ozářené lehké mlze
a rosné perly v ní jsou trpké slze.

A co tak dumám, vlastní moje pata
smrt, muka schystala: hle! něžný tvor
jí zdeptán žaluje na svého kata —
smrt, bolest všude, kam se kloní zor,
a sluch-li bystříš, ston ti v srdce ryje
z té klamné všehomíra harmonie.

Ston mučených a trýznitelů skřeky
a vraždění jen věčné závody,

děs, bolest skrytá za lichými vděky —
toť v hloubi své je život přírody
a člověk, dravec s nejkrutšími spáry,
sám živ je rozsápaných žertev cáry.

Vděk přírody hrá pouze na povrchu
a v illuse hned sešle mraznou sprchu,
když vhloubáš se do sama základu —

Nemo:

Vnoř hlouběji se ještě! Tam snad minou
ty dissonance mučivé a splynou
před vyšším umem v libém souladu.

Pěvec:

Jsi u mne zas? — Tvá rada málo platí:
Tam hloub i sama skutečnost se tratí,
tam věčné záhady je temná říš.

Nemo:

Nuž, skutečnosti nech a chyť se taje,
s nímž moudrost metafysická si hraje!

Pěvec:

Tou potěš jiné!

Nemo:

Neslyšíš?

Píseň zvonu:

Dejme se ruče
v polet a skok,
srdce ať tluče
v kovový bok,
čile se zmítejme,
slavný den vítejme
hřímavým chorálem jásavých slok!
Hlasněj' ty nižší,
slaběj', ty bližší,
temně ty s druhem,
jasně v to já;
naše hřmí luhem
allelujá!

Plní zvuk plesný
údol i stráň,
sbírá dav těsný
pod starou báň,
věnec kde ovíjí
mystických lilií
královny nebeské milostnou skráň.
Temně i jasně,
slaběj' a hlasně
s bratřími, brate,
družme svuj zpév
v oslavu svaté,
nejčistší z děv!

Požitkem chudý
světa je shon,

trudy a bludy
po bědný skon,
v pusté to víření
těchu a smíření
víry jen rozlévá posvátný zvon.
Leťme tu spolu
vzhůru a dolů,
z pozemské hluše
nad vášní rej
s námi se duše
k azuru chvěj!

Chodec tam v lese
naslouchá nám,
myslí se nese
v daleký chrám,
z něhož kdys vesele
za jarní neděle
v rodný dům vracel se k dětinným hrám.

Bouřemi zrytý,
života sytý,
po našem hlase
nad světský vír
povzletne zase
v nebeský mír.

Pěvec:

Ach, ano: časem nechť si rozum brání,
nechť vlastní ret se trpce usměje,
sen pošetilý vábně kmitne skrání,
jak v nostalgii srdcem zachvěje,

stesk unáší mne v dávné jitro žití,
kde zlaté mlhy přeludů se třpytí,
kde skutečnost jen růžově se šeří,
duch děcka svět si vlastní upřádá,
v ráj stejně jako v divy báje věří,
o původu a konci nebádá,
jak holátko pod křídlem lásky bdělým
sní v teplém hnízdě, jež mu světem celým.

Nemo:

Nuž, zkus tam vrátit se. Pod sněhem stáří
zas klíčí dětské jarní sněženky —
zdus pochyb zápas, jenž se v nitru sváří,
věd poznatky, dob nových myšlenky,
snaž opět v nemožné se věřit všecko,
snad uvěříš, zas šťastné budeš děcko.

Pěvec:

S tím počkej, až mi stáří rozum zhnětc;
teď mozek ještě zdráv, ač nad ním šeď.

Nemo:

Jen chtěj! Slov pomni: „Dokud nebudete,
jak jedno z těchto malých —“ Kolem hleď!
Jak blížíme se chrámu, v lese zřídlém
vše lidovým se pestří úborem,
jak motýlkové ruznobarvým křídlem
roj dítek svítí sterým fáborem,
jenž s kloboučků vlá, plných per a kvítí,
a s kordulek, jež cetkou zlatou svítí —

však pohleď v jejich malé obličeje:
z těch samo slunce májové se směje!
Viz děvy půvabné a statné chlapce,
sníh řásných košil, kytky, rudé střapce,
co štěstí v líci šohaje a krásky!
I starcův oko mdlé a stařen vrásky
pod cípem pestrým svátečního šátku –
vše září blahem vnitřního též svátku.
Co těm je věrouka s dogmat sporem?
Jich prostá duše jen se opájí
po všedním trudu poesií forem,
jež tajuplným kouzlem dýchají,
těch varhan, písní, zvonů hlaholením,
jež s pokolení znělo k pokolením,
s nímž spjaty vzpomínky let dětských drahé,
v němž jímá srdce povznešení blahé.

Pěvec
(pro sebe.)

Ba věru, v lebku mlhou opojivou
dech minulosti stoupá, mystiky
v něm kadidlo se vlní s duhou živou
všech smavých barev folkloristiky,
zář tulipánů s šerem gótiky.
Chci z novověké osvětové nudy
v dob zašlých divné sny a třeba bludy!
Nač váhám překročiti muří nohu,
jíž osvěta mi hradí cestu zpět
v ten volnodumcum zakázaný svět?
Zdaž strachů z jejich smíchu nepřemohu?
Vždyť úzkoprsým dogmatikem stal se
sám skepticismus, pedant sešedlý,

a z buřiče v něm tyran vyklubal se
na formulky své suché posedlý.
Chci omrzelé jeho jařmo střást,
všem vtipům navzdor, haně, mudrování!
Nechť pravdu líhne vráska jeho skrání,
tož jistě všecku ne — jen pravdy část!
Zde v srdci jasně cítím to, vždyť buchá
všech svúdných klamu chtíčem, přeludu,
jež rozpitvala v niveč skepse suchá.
Nechť dukazem vše drtí střízlivým,
mně ideálem není vábivým
přec filosofy pilně ostrouhaný
vzor člověka bez poskvrny a hany —
ten patron herrenhutsky střízlivý
a s každým vláskem urovnaným přesně
i s hybem každým vyměřeným těsně,
jak mechanický panák neživý
to konající pouze, vážná věda
co dobrým, účelným a vhodným shledá.
I když se zove pravým křesťanem,
tož protestant je nejsuššího směru
či quaker škarohlíd — líp stokrát věru
být po anticku smavým pohanem!
Spíš chtěl bych - - —

Nemo
(dívaje se pátravě na zamyšleného):

Zdá se, že již ovíjí tě
tkáň divotvorná galilejské sítě.

Pěvec:

Chceš napodobit Mefistovy škleby?
Nech plagiátu nechutných! Vždyť sám

bych doveď nevtipně se rouhat nebi,
kamž ovšem nazpět cestu nehledám.
Vždyť směšno přemlouvat se, že bych moh'
zas uvěřit, več věřival snad hoch —
ba, več jsem nikdy nevěřil ni v snění
svém dětském: když jsem v prvním přemýšlení
své ručky spínal k zářným malbám chrámu,
Bůh trojjediný, jenž tam shlížel z rámu,
mým nikdy nebyl snem; i svatí, svaté
jen pouhé byly malby, sochy zlaté
mým cizí představám; mně zněla hluše
ta slova, nemluvila k srdci, z duše,
ty modlitby, jež kolem v lidí tlumu
ret zvykem hučel v jednotvárném šumu,
vět naučených hluk mě rušil spíš
i cizí hlahol kněžské latiny
i s umučeným tělem strašný kříž
tam na oltáři. Jiné vidiny
má dětská tucha tkala nad blankyt
a jiných výrazů si hledal cit.
To způsobil též duch, jenž doma vanul,
kde otec deista pak junovi
ta vštěpil přesvědčení, na nichž stanul;
a poznání, že lid můj v okovy
byl vržen římským fanatismem skuté
a ztamtud zakoušel jen rány kruté,
můj odpor zanítilo k němu zvlášť —

Nemo:

Pak vůbec k náboženství všemu zášť
jsi liberální pěstil v duchu doby.
Však osvětě teď nadchází čas mdloby,

zas mystika vše loudí v léčky vábné,
a k tomu (přírody to zákon!) slábne
i léty mozek tvůj, veň chorou vnadou
sny svěceného hašiše se kradou.

Pěvec:

Jen točíš stále kolovrátek známý
not osvícenských, k smíchu zvetšelých
i tobě! Že mi rozum popstvo zmámí,
sám nevěříš; však jizlivý tvůj smích
i s analysou střízlivou mě nudí
a snivé toužení mi vlaje hrudí.
Jak v ostrém světle denním po večeru
když toužíme, po luzném položeru,
po čarodějném stříbrosvitu luny:
v mém nitru citu, poesie struny
v řeč chladnou rozumu zas vřele znějí,
duch prósou zpráhlý všechna kouzla její
chce znova okoušet. Syt zkusných skel
zas illuse chci hledět hranolem
na přírodu a život kolkolem;
po prachu škamen obraznosti pel
zas volím duhovitě nedůtklivý,
chci v báj a div se vrátit, bloudek snivý.

Nemo:

Ba, takto staré kulty mrou! Jak den
se tratí v purpur mlh a luzný sen,
tak ve sklonu se víry sešlé třepí
v dešť odeblesků ještě svůdně lepý.
Jen vzpomeň duhozáří antiky,
jež v Olympanů svítí zániky!

A tak hle! renesancí středověku
co zdá se v našich dnech, je vzplanutí
jen ještě slední mystického vděku,
jen zbylou vína vůní, pachutí
ve prázdném poháru, jen klamná vnada
na zbylé kůži setlelého hada.
Tak předsmrtné mdlá čela ještě matou
sny mystiky — buď pro ni Apostatou!

Pěvec:

Vhod připomínáš Romu, Helladu.
Nic nezdrželo jejich západu,
nad trosky chrámů lepých, smavé bohy
kříž krvavý vznes bledý asket strohý.
Vše kryla dlouhá středověká noc,
leč nemůže nic ubít krásy moc,
z pod trosek vyzářila v obzor tmavý
a vstali vítězně zas bozi smaví.
Však víš, jak onen dávný jas a vděk
vše proniká, čím rozkvet' nový věk.

Nemo:

Leč mníš-li, antický že ožil duch
v té vesně renesančních dum a tuch?
Co jednou dožilo, to nikdy již
se k žití nevrátí, jak ze své hlubiny
čas zašlý nevydá ni vteřiny.
Zpět v antiku se myslí celou vhruž,
chtěj onen život v uměn kouzlu smavém
dnes obnovit i s názorem a mravem —
Zdaž od kvasu se solí attickou,
od ladných soch a Horácovy sloky,

v cirk šel bys vidět šelmu líbyckou,
jak zajatce rve germanského boky,
neb na kříži kde Galilejčík pní,
by posléz hořel živou pochodní?
Ne, antický duch živý navždy prch',
jen formou, prázdnou perly skořepinou,
věk nový odít chtěl svou duši jinou,
však nový vtiskl ráz i na povrch
ten vypujčený. Stejně podstata
též církve duchová jest odváta
již navždy jitřním novověku vanem:
jen v starožitném zevním šperku planém,
jenž po ní zbyl, duch moderní si leda
hrát může ještě na zbožného děda
ve chvíli vrtochu, ač touto kuklí
lež nebo psychosu šev jeví puklý.

Pěvec:

Nuž, buď si tedy: chorý sebeklam!
Však odolat mu nemohu — jak reky
kdys graalu zázračného skvoucí plam
v dóm bájný táhl přes hory a řeky,
mne kouzlo nezdolné zpět vábí tam
v tu romantiku posvátnou, chci duší
tam zpráhlou ssáti novou slast, již tuší
dob našich syn v tom zašlém světě starém,
již dostižném jen fantasie čarem.
Ó, vzpomínám na chodbu šerou, dlouhou,
kam okny z šestihranných drobných skel
svit jedva kradl se mihotavou prouhou,
jímž venku pestrý ulic rej se skvěl,
svět onen hříšný, hochu, junovi

po řadu roku zahražený pevně
zdí starou, chmurnou kněžské budovy,
v níž sice nitrem odporoval hněvně
té moci ponuré, jež naše dědy
v noc dlouhou vrhla mrákoty a bědy;
leč přece v útrobu se mně loudil
svod mystického vděku ledakterý,
jenž skrýval se v kout cely pološerý
a varhan, zvonů hlaholením proudil,
jenž z nejednoho dýchal obřadu
i z milých tradicí a zvykem cet;
na chvilek myslím sladkou náladu,
kdy zapomněv na skutečnosti hnět
a pochyb hlod jsem jako v opojení,
jak robě snící v blahém ukojení,
se oddával v moc jakous tajemnou,
jež hvězdným okem bděla nade mnou.

Nemo:

Pryč s ostýcháním! Rozumím ti zcela.
Teď duše mnohá volných myšlenek
pout skončí bouřnou, na níž poumdlela,
a v tichý, klidný, teplý přístěnek
se přitulí, jejž kompromiss jí skytne
se starou tradicí; že pro ně nové
to staré zas, v tom kouzlo již, a snové
jsou příjemnější nad rozbory zpytné.
Chop tuto zvonec fortny starožitné
a jistě ve svém pohostinném kruhu —
ať jako svému hostu jen či druhu —
sbor mnichů vyplní ti zbožné touhy:
tam v chodbách šerých plaché světla prouhy

zas najdeš, tajû stín a vidin zář,
i plný starých maleb refektář
se slušným soustem na cínové míse — —
Nuž: „Ora et —“ ne, to sem nehodí se.

X.

Klášterní episoda.

1.

(Komnata opatova.)

Opat:

Hle, jaká náhoda nás tedy k sobě
zas vedla po tak dlouhé, dlouhé době!
Tys v pravdě neměl tušení?

Pěvec:

Ni trochu.
Co naposled jsem veselému hochu
dal s bohem, za obzor's mi zapad' zcela;
jen po letech jsem doslech', mnišská cela
že skryla tě, a dál ni jedné zprávy.
Že v takém lesku duchovenské slávy
zde najdu tě, zkad měl jsem vzíti tuchu?
Vždyť z věcí církevních jen zřídka k uchu
mi došlo cos — a klášter ten tak stranou — —

Opat
(s lehkou výčitkou):

Já světskou dráhu tebou vykonanou

líp stopoval — však ovšem: zvuku jména,
jak tvoje, prostupna i cely stěna.
I zde se sledí za básnickým ruchem,
vděk verše cení, nechť nám v úkor duchem. —
As básnickým též vrtochem je pouze,
co's právě o své vyprávěl mi touze,
žít déle v naší mnišské samotě;
či —

(hrozí mu žertovně prstem)

snad že pokušení vedlo tě
nás špehovat pod maskou neviňátka,
zda vhodná by tu nenašla se látka
ku břitké nevěrecké parodii,
a na svých prsou bychom hřáli zmiji?

Pěvec:

Jen pravdu mluvím ti: Za srdce zpráhlé
cos jako chorý stesk mě chytlo náhle,
stesk nezdolný po zášeří a míru
ze světla již mi trudného a víru,
ven ze všeho, čím přítomnost se zmítá,
zpět, minulost kde z bájných máků splítá
na žhoucí skráně konejšící vínek
snův opojných a dětských upomínek.
Mne pojednou tak divně táhne zpět
ta chodba dlouhá, víš, ta z dávných let,
jíž před námi stín tajemný se smykal
a na konci svit červenavý blikal
pod nohou Kristovou, kde leckdy spolu
jsme snívali až zvonce do hlaholu,
jenž volal v refektář neb k pobožnosti.

Opat

(usmivaje se):

Ó, chodeb shodných s tou zde máme dosti!
Však pomníš-li též jejich dlaždic ledných
a v refektáři leckdy hodů bědných?

Pěvec

I mrazný dech, jenž tam nás trápil kdys,
i malá štědrost cínových těch mis
a jiné zlo s tou ruznou vnadou chudou,
vděk zábav pokradmých s knih vetchých nudou,
puch plísně s vůní kadidlových dýmů,
šept otčenášu s hříchem tajných rýmů,
vše chmurné, světlé oněch dávných let,
jak z různých bylin vzatý med a jed
v mok opojný, se míchá v čarnou směs,
jíž zde tak mocně duch můj schvácen dnes,
že prst na fortnu klepl z nenadání
a že se tážu: Splníš moje přání?

Opat

(po některém přemýšlení):

Jest možno přec, že ve tvé náhlé touze
cos vězí nad chvilkový vrtoch pouze;
kdož ví, zda neroznítil srdcí vládce
tu jiskru — hm —

(klopí zrak před okem pěvcovým, které se k němu zdvihlo)

Leč odpovím ti krátce:
Nuž, prodli, dokud vhod ti, milý hosti,

rád od srdce tvé budu přítomnosti.
Snad dovedu i v sídle mnišském, hochu,

(otáčí svůj prsten s velikým smaragdem)

ti skytnout pohodlí a zábav trochu,
— ne salony čím světské daří hosty —

(s úsměvem)

a musíš vpravit se i v naše posty — —
leč knihovnu zde máme velké ceny
a mnohým předchůdcem zde shromážděny
i v obrazárnu díla pěkná věru —
sám skromným ochotníkem jsem v tom
směru —

(máchá rukou k obrazům na stěně)

— a širý sad i s domem palem, fíků
můž' zamluvit se rostlin milovníku.

Pěvec:

Nic o pohodlí, o požitcích světa!
Chci příchuť askese jak v ona leta,
jen mnišskou prostičkou mi vykaž celu,
kde skelné kroužky v olověném tmelu
zřít oknem popřívají z polochmury
do stinné, tiché pouze kvadratury.

Opat:

Vše, jak si přeješ.

(Volá do předsíně:)

Bratře Rochu!

(Vchází mladý přívětivý mnich.)

Hosta

veď do světnice nárožní! (K pěvci:) Je prosta,
vždyť celou byla kdys. Tam po své pouti
pod péčí jeho mužeš oddechnouti.
Mne slavnost volá k pobožným tam dole,
však shledáme se při poledním stole.

★

Do světa širého.

Na poslední místo Sebraných spisů položena poslední úplná práce básníkova, kterou Svatopluk Čech ještě sám vypravil 28. listopadu 1907 do „Květů“, kde otištěna byla pak v lednovém sešitě r. 1908 s pseudonymem „Prokop Janota“.

Řadu veršů z „Roháče na Sioně“, o nichž pracoval básník krátce před svou smrtí, bylo nutno připojiti k starší části této básně ve svazku XXVII

F. S.

DO SVĚTA ŠIRÉHO.

I.

Zde z malé české role
ve skrytém světu dole
jak zvonec v lesní hluši
zní ztracený můj hlas;
a přec bych za Šumavu,
za Sněžky bílou hlavu
rád tisíceré duši
svůj poslal družný vzkaz.
Ó, sláb je na tu dáli,
a kde by došel chvály?
Sám hlahol jeho řeči
by zlobný budil smích;
vždyť slyším s oné strany
jen záště ryk a hany,
chřest meču kutých k seči
a pout nám chystaných.
Však hrdý smích ať řičí,
ať nenávist tam syčí
a schýlit do poroby
své šíje velí nám —
vím jistě: jsou v tom tlumu,

kdož jinou snují dumu,
kdož touží z temnic zloby
ve světlý lásky chrám.
Snad řídcí tonou v davě,
mrou hlasy jich v té vřavě,
leč vím: ve stejné tuše
tam soudruh nejeden
při noční lampě s knihou,
nad kyprou pole ryhou
i v dílně pilno buše
můj sdílí drahý sen.
Nuž, neznámí vy druzi,
vy téhož božství sluzi,
mí bratři duchem, citem
tam v modru dalných niv,
za Sněžkou, za Šumavou,
Alp sněhem, stepní travou
a všude pod blankytem,
kde lidsky člověk živ:
Vám do branného víru
připjatou na šíp míru
svých veršů chudou kytku
šlu, básník bez jména.
Nechť cíle nedoletne,
jen s posměchem se střetne
a pro vás bez užitku
ať zvadne ztracena:
Snad přece z její troli,
kdes pošlapané v poli,
se ujme zrnko, časem
tam vzejde primulí,
až v zimní kraje ledné
máj vytoužený shledne

a nové doby jasem
svět zajde minulý.

* *
*

Kdož v různém světa luhu
sen stejný chováme,
druh po bok spějme druhu,
my vojsko neznámé!

II.

První hlas:

„Také ty již opsky jmelím
ježatý si věnčíš vlas
s hejnem věštců omrzelým,
kterým náš se hemží čas?
K talárů jich sešlé třásni
mísíš ještě čamaru,
s rájů příštích starou básní
v divné řeči barbarů?
Haha! Nemám řízy věští,
ale slovům uvěř mým:
Blouznění, jímž leb ti třeští,
rozplyne se v mutný dým,
tvoje vzdory trpasličí
srazí mohutný náš meč,
vítězný náš příval zničí
plémě tvé i tvoji řeč.
Přes nárudků rabských šíji

k metě své náš pujde rod,
dobouří až po Adrii
jeho všedrtící chod,
nezadrží odpor žádný
příboj hromných jeho sil,
trun mu kyne světovládný,
o němž Barbarossa snil."

III.

Ne tvému pěji sluchu,
ó, hrubé síly duchu:
Máš ještě moc a vřavou
as mnohou zděsíš zem;
leč za tvých drábů mrakem,
tvým zkrvavělým znakem,
již bílou pod zástavou
se sbírá jiný tem.
Nechť tvůj i mudřec lhavý
ty hrozné laury slaví,
jež v bezdnách cizí bídy
rvou sobě katané,
ten odkaz doby mračné,
bouř' zloby krvelačné
a z lebek pyramidy
na nivě zdeptané:
Též u vás jinak cítí
již mnohý, rot se štítí,
jež lidská všechna práva
pod hrubou kloní pěst;
již národa mu blahem
a silou není, vrahem

být slabších, zbojcu sláva
a jařmitelů čest.
Tu novou četu junnou
svou družně vítám strunou,
z těch míru paladýnů
mi vzejdou přátelé;
již na všech stranách světa
náš bílý prapor vzletá,
vlá k Odře též a Rýnu
i k Alpám vesele.

* *
*

Kdož v divý zápas rodu
mír voláme a shodu,
ó, v surovém tom hluce
přes plemen rozbroje
již stiskněme si ruce,
my vojsko pokoje!

IV.

Druhý hlas:

„Pravdu díš. Jak přízrak noci
bledne, mizí v zašlý mrak
divá sláva zbrojné moci,
lidstva dávný vlkodlak;
věřím s tebou, že již spěje
k mátohám věk přežilý,
národů kdy řídil děje

krvavý meč násilí.
Sousedy své za paroby
nezdeptá již silný kmen,
ale přec i světlé doby
vyplní můj vzletný sen,
měkkým poutem volné shody
bez panství a podruží
pro zisk obou slabé rody
k mohutnějším přidruží.
Hleď! Tam v Novém světě volném
různých plemen různý hlas
na kolbišti práce spolném
v jedné řeči splývá svaz;
tak i zde svou vnitřní silou
mocný rod můj vyspělý
zbraní ducha ušlechtilou
slabé vše si přivtělí.
Trety, jež jí v letu brání,
hlaholy a písmenky,
smete velkolepé vlání
jednoticí myšlenky,
k mohutnějším drobné celky
samoděk se přivinou,
v dějin cíl vše spěje velký:
v lidstva obec jedinou."

V.

Kdož budoucna zří šerem,
kým půjdou věky směrem?
snad v kruhy stále větší
směs tíhne národů,

cit zhasne k rodu vřelý,
svět vlastí bude celý
a jednou zavzní řečí
kdys po všem obvodu.
Leč dokud city ony
jak drahých vísek zvony
ze zraků blaha slze
a stesku loudí nám,
že nezanikne vnuku
vděk mateřského zvuku
ni v příštích věku mlze,
tu vroucí víru mám.
Ač vidím slabé sněti
kdys mocných kmenů tleti,
přec ve mnohou se lije
zas bujné mízy tok:
žár smělý v oku junném
tam na Rodanu slunném
šik felibrů se bije
za sladkou „lenga d'oc".
Vlam onde volá smělo
po právu svém; zde čelo
Ir porobený vznáší,
a hrdě vstává Fin;
pod vlastní znak své syny
duch sbírá Ukrajiny —
květ nový všude raší
ze souší, rozvalin.
Čas nový, ušlechtilý,
bez meče, bez násilí,
rci, jakým zpáčí stavem
ten jarobujný proud?
Zda národy, jež cítí

nezdolnou vůli žíti
a sílu v těle zdravém,
do mrzkých vkuje pout?
Rod věrně k sobě lnoucí,
svou cestou pevně jdoucí,
nechť počtem slabý, duchem
je vřelým silen dost,
by v osvětném též boji
si chránil barvu svoji,
by práce zdárné ruchem
žil po svém, kvet' a rost'.
Ne světa stejnost šedá
jest vrcholem, jejž hledá
má naděje, má víra
na konci našich cest;
jest pestrost znakem žití,
šeď skonem — různo zníti
vždy lidstva bude lýra,
zem' barvou sterou kvést.
Vím jistě, že mám druhy,
jimž májové jak luhy
věk příští vesel září,
sta různých květů houšť;
jimž svítí v mladé kráse
a nudně neslívá se
v tón jeden, šedo stáří,
a v chudotvárnou poušť.

* *
*

Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,

kdož zříme lidstva metu
v jich volném rozném květu,
kdož řečí mnohozvukou
cíl jeden hlásáme —
ve stisku bratských rukou
v před, vojsko neznámé!

VI.

Třetí hlas:

„Neslyšíme ve tvém zpěvu
strunu chudých, strunu svou,
my, jichž ruce v bolu, hněvu
okov zrezavělý rvou,
my, kdož věky beznadějně
stírali s čel kleslých znoj
a teď všemi řečmi stejně
ohlašujem křivdě boj.
Vodili nás krve mořem
za řeč, víru, otčinu,
plnili jsme děsem, hořem
porobenou cizinu,
doma pak se naši kati
o plen dělili a čest,
my jak dříve jařmem spjati
zkoušeli jich bič a pěst.
Ale posléz dav náš němý
zahřměl, okem hněvně blysk',
přes meze všech plemen, zemí
mozolné si dlaně stisk',
povržené práce strojem

— kladivem svým — hrdě máv',
žádá jedním burným vojem
lidské cti a lidských práv.
To ať heslo báseň zdraví,
velký cíl, jenž vede nás;
toť je k příští bitvě pravý
polnic břesk a bubnů ráz,
tato píseň písní hřímá
nad vše noty, které hráš —
hnětených kdo harfu třímá,
tenť jen sám je pěvec náš."

VII.

Vám příští doba patří,
vy odstrčení bratři,
před vámi věkovité
se chvějí prestoly,
již dopola se svezly
jich zlaté věnce s žezly
na skráně potem kryté
a v ruce s mozoly.
Když vládce klesá věkem,
zdaž velikým je rekem,
kdož budoucímu hoví
již chytře dědici?
Můž' nízké spřádat klamy,
kdo, pro vás zápal samý,
jen pro sebe tak loví
na lichot udici.
Jsou, kdož vám pro zisk slouží,
po chvále množství touží

neb vašem na panýře
své heslo tyčí jen;
chce vašich užít davů
kast vetchých boj a stavů,
i víra proti víře
a proti kmenu kmen.
Však nechtsi třeba chvíli
kmit bludičky vás mýlí,
jen vaší cestou svítá
zář šťastných lidstva met;
vám, pravé duši jeho,
díl hlavní patří všeho,
co lidským snahám skytá
a pracím tento svět.
Vlast bez vás vlastí není,
a národa vše jmění
má ve vás puvod, celé
po právu patří vám —
ne pouze podíl skývy,
i květy z ducha nivy
i skvosty uměn skvělé
a hvězdných vidin chrám.
Nech rmut se zdvíhá chvílí,
cit každý ušlechtilý
z té vyjde burné pěny
bez kazu, úrazu;
vy věrně zachováte,
co lidské, dobré, svaté,
co pravé jesti ceny
ve věkův odkazu.

* * *

Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném různém květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí —
zlob starých bijme saně,
kast vetchých rozbroje,
my borci beze zbraně,
my vojsko pokoje!

VIII.

Čtvrtý hlas:

„Jiná-li též nevolnice
na tvé srdce nebuší,
jejíž jařmo — v cetkách sice —
nejstarší a nejtužší?
Jako žertva vyfintěna
v pohaně a bezpráví
družka vaše, sestra, žena,
vláčí okov rezavý.
S vámi rovně sudbu sdílí
člověčenskou, zemský dol
potem rosí v družné píli,
přírody zná krutší bol;
ale hrubý věk ji slabou
poddal druhu barbaru,
učinil ji muže rabou,
chtíčů hrou a rozmarů.
Je-liž duch jen mužské půle

všelidskosti výronem,
má-liž pouhé části vule
celku zůstat zákonem?
Kde se o vše právo dělí
s volnou družkou rovný druh,
tam jen lidstva výraz celý,
člověčenstva celý duch."

IX.

Ať kdekoli se vznese
vaz deptaný, a pne se
po právu, po svobodě
z pout lidská pravice,
tam srdce mé se chýlí,
tam vroucí souhlas pílí,
boj svatý v družné shodě
má vítá zdravice.
Jak všechna pouta tříští,
snad ve chvilce již příští
i s tvojich útlých rukou
je smetne doby let,
ó, družko s něhou vroucí
v boj žití s námi jdoucí,
jež svou nám chystáš mukou
vždy nový rodu květ.
Jak těla ruzné tvary
i mysli jiné dary
zvlášť muži, ženě dává
již sama příroda;
leč teprv ráz ten dvojí
se v celek lidstva pojí,

jich obou stejná práva
a stejná svoboda.
Jak na společném dílu
svou nejlíp zkusit sílu,
část každá v rovném volném
si najde zápolu;
své hajtež každá sobě,
však svorně jdětež obě
ve svazku lásky spolném
dál k lidstva vrcholu!

* *
*

Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném různém květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí —:
ó, stáhněm rabské kruhy
též s paží sestry-druhy,
ať s námi v boj se ztuží,
jejž stejně hlásáme,
my tábor bez oruží,
my vojsko neznámé.

X.

Pátý hlas:

„My však nejsme bez oruží,
nám je heslem: smrt a krev.
Vari s láskou! Šik náš druží
smělý vzdor a žhoucí hněv.

Bořme! Jenom z rumů, ssutek
dílo vstává obnovy,
síly vzmach a rázný skutek
nejlíp drtí okovy.
Nechť si tyran lup svuj hradí
živým valem drábských těl,
nechťsi v nekonečno řadí
spousty bodákuv a děl:
stačí dílna v temnu dole,
jedné smělé ruky vzmach,
aby v sluhu bledém kole
ranou hromu klesl v prach.
Proti nám řád věku stojí,
při něm všechna světa moc,
nám jen zbylo válčit zbrojí,
kterou skuly lest a noc;
měj duch slabý pro ni hanu,
velký cíl tu světí zbraň,
v žalářích a na čekanu
vlastní život kladem' zaň.
Kdo chceš čelit křivdy tronum
odvěkým, buď celý muž,
proti slzám, vzdechum, stonům
v pevnou ocel srdce ztuž!
Hradby moci nerozboří
sněmu křik a hesel řev,
základ lepším dobám stvoří
jenom boj a žár a krev."

XI.

Táž hvězda, jež nás vodí,
nad vaší svítí lodí,

nechť třísní s hrůzy jekem
vln krvavých ji šleh;
vám za bouřlivou nocí,
kde v boji s děsnou mocí
vztek přemáháte vztekem,
týž kyne slunný břeh.
Snad mýlím se, snad není
čas dosud rozednění,
snad zla jen temné meče
zla temný zhrotí voj;
leč hruď má víru chová,
že již tu doba nová,
jež v ušlechtilé seče
jen světlou nese zbroj.
Kdys pouhým vroucím slovem
nad mučenníků rovem
všem Říma silám čele
vzplál Kristův jasný týn;
však jeho záře mdlela,
na tisíc let se stměla,
když v pěsti zkrvavělé
kříž vznesl Konstantin.
Duch nový nad Sekvanou
zveď peruť odpoutanou,
a hrdě vzletly v nebe
čet volných zástavy;
však z hrdin republiky
Kors drábské zrobil šiky,
sklál volnost, národ, sebe
za vavřín krvavý.
Teď zbraní temna každou,
lstí, násilím a vraždou
již zhrdá v hloubi duší

věk lepší, zjasnělý:
teď pravda, rozum s citem
jsou oštěpem a štítem,
teď myšlenka je kuší
a důvod ocelí.
V před nekrvavou sečí
jde právo s ducha meči,
všech dobývá si říší
a mocí bezmeznou
již vniká k temna trunu,
i v jeho vojska lunu
za krátko k nebes výši
skráň vypne vítěznou.

* *
*

Kdož v divý zápas rodu
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném ruzném květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí
a šinem' rabské kruhy
též s paží sestry-druhy,
však odmítáme každou
zbraň temna, úklad s vraždou,
a lidskosti jen zbraně
si kujem' do boje —:
ó, podejme si dlaně,
my vojsko pokoje!

XII.

Šestý hlas:

„Zamítám též zbraně divé,
jimiž válčil temný věk,
věřím v síly vítězivé
ušlechtilých myšlenek;
železnou jen vůlí spějme
za svou metou dál a výš,
ducha zrní vůkol sejme,
by svit padl v každou chýš!
Každý trp za svoje druhy,
k blahu všech své kroky řiď,
ale zlo a jeho sluhy
z hloubi srdce nenáviď;
tu se měkkých citů zhosti,
svatý hněv jen v srdci měj,
zbrojí ducha bez lítosti
rány smrtné rozdávej!
Není třeba na zlosyna
provaz plésti, dýku kout;
nekrvavá guillotina
lépe koná přísný soud,
ducha bičujtež ho knuty,
topor duchový ho drť —
rány ducha stejně kruty,
krutší snad než těla smrt.“

XIII.

Ne boj! Ni ducha seče,
ni per a řečí meče!
Kéž i ta slova z divých

dob drábských pominou!
Bez hněvu, záští, zloby
říš vzrůstej nové doby
slov mocí přesvědčivých
a láskou účinnou!
Nás nemá nikdy vésti
— nechť jatagan by v pěsti
nám netisk' — duch, jímž planul
kdys burný Mohamed;
vzor, za nímž máme jíti,
nám Kristem, Buddhou svítí,
jimž se rtů tichých kanul
jen čiré něhy med.
Vše kolem vádou hlučí,
vše jedem vře a žlučí,
jen dravé důtky svistí
za chechtů zlých a han,
chtíč cizí škody v oku
sok srdce drásá soku,
jen zloba s nenávistí
jsou divou duší stran.
V tom záště burném kruhu
jsi tamo kdes, můj druhu,
ty, jemuž chechť se zhnusil,
jenž's han i kleteb syt,
zlo samo nenávidíš,
leč v kleslém bratra vidíš
a na dně's neudusil
svých prsou něžný cit?
Před koncem zemské pouti
kéž přáno oddechnouti
nám v jasném lásky vzduchu,
jenž zas by objal svět;

jak sladčej' by se žilo,
líp od ruky šlo dílo,
a v družné práce ruchu
lán veselej' by zkvet'!
Ó, jste-li tam kdes, druzi,
vy téhož božství sluzi,
nechť snílky věk vás zove
a smích si tropí z vás,
jen čelte tiše, smavě
té vzteklé vůkol vřavě
a věřte: Přijdou dnové,
jež k veslu pozvou vás!

* *
*

Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném různém květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí
a šinem rabské kruhy
též s paží sestry-druhy,
však odmítáme každou
zbraň temna, úklad s vraždou,
kdož vzteklé vřavy syti
chcem' v lásce s bližním žíti
a blahý prapor bílý
nad světem zdviháme —:
ó, spojme již své síly,
my vojsko neznámé!

XIV.

Sedmý hlas:

„Kristovo jsi prones' jméno —
slov nač jiných prázdný šum?!
V onom plně obsaženo
lásky evangelium.
Hluchými jen třeba šlaky
k jádru božsky světlému
proniknout, a kalné zraky
zjasní hvězda Betlému.
Spasnými jen své si řády
veleb ostrý, chladný zpyt: —
svět již nudné samovlády
rozumu je zvolna syt.
Posměchu a hněvu střely
Víru klály drahný čas,
a hle! mrtvým co jste mněli,
v nové síle vstává zas.
Hleďte kol: Zas prosté davy
hlahol zvonů v starý chrám
pod svěcené pod zástavy
volá k boji proti vám;
však i z vaší vlastní řady
k nim se druží mnohý zběh
a ten příboj odevšady
pustnoucí vám trolí břeh.
Ano, žije zbožná tucha,
žíti bude v lidstvu dál,
nestačí mu věda suchá,
nadzemský chce ideál,
po střízlivém světle denním

vítá soumrak, přelud, taj,
zdvihá snivě, s roztoužením
věčné clony hvězdný kraj.
Čím tě k záští, haně nutí,
k posměchu ten čistý vznět,
který z nejvzácnějších hnutí
člověckého nitra zkvet'?
Nepřítelkou neměj Víru —
spojenkou je mocnou spíš,
jížto dobra, lásky, míru
nejlíp rozmnoží se říš."

XV.

Jest v každé svaté knize
část velké pravdy ryzé,
kmit Neznáma, jež vezdy
snem lidstva zůstane;
nechť koran s védem setlí,
sled po nich zbude světlý,
a s Betlemské vždy hvězdy
svit rajský pokane.
Ba, nevhod smích a lání,
když prostý cit si chrání
i formu méně cennou
a symbol s obrazem,
jež tklivou poesií
mu dýší, relikvií
jsou drahou, zasvěcenou
sta předků odkazem.
Však samy splynou kdysi
ty různé božství rysy,

až dokona se změní
i víry podstata;
dob jiných jiné snahy
též dómu ztekou prahy.
tam vnesou nové snění
za stará dogmata.
Vždy potrvají vzněty,
jež nebem v duše vsety.
leč víry staré minou,
v nichž zář ta zhasíná,
z nichž nezustalo více
než kříže, půlměsíce
a značka psaná hlínou
na čele bramína.
Tkejž vedle světel umu
dál tucha rajskou dumu,
jež za poznání meze
své hvězdné křídlo pne;
však tam, jen tam ať vzletá,
ne k trunum toho světa,
a v bohoslovné these
ať nikdy neztrne!
Jen bezobsažné zvuky
jsou články věrouky
a licho přít se slovem,
zda jest či není Buh,
když zatím v srdcích není
to svaté snění, chtění,
ten, jehož božstvím zovem',
duch dobra, lásky duch.
Jest všude religie,
kde duch ten skutkem žije
jak duší vládce pravý.

ne pokrytství a klam —
nechť lampu v jizby rohu
zžeh' vtělenému Bohu,
neb Konfuce tam staví
či prázdno nechá tam.
Též my, jimž novou září
svit pohas' na oltáři,
v němž děcku vidma svatá
kdys byla vtělena;
jimž ze všeho, co snilo,
jen kouzlo básně zbylo,
jak věčný výtvor dláta
z tuch božských Helena;
však jejichž hněv tam bije,
kde z bludu klam jen tyje,
kdož musí jevit směle,
co pravdou shledali:
též my, voj oněm klatý,
svůj nesem kahan svatý,
svůj oltář v ňader cele
pro zbožné zápaly.
Leč peruť víry naší
nad starý ráj se vznáší,
tať opírá svou nohu
o nové poznání;
tať není s vědou v seči,
za čistší žár jí vděčí
ke službě svému Bohu
a k dobra konání.

* * *

Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném různém květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí
a šinem rabské kruhy
též s paží sestry-druhy,
kdož odmítáme každou
zbraň temna, úklad s vraždou,
kdož vzteklé vřavy syti
chcem' v lásce s bližním žíti,
kdož nevěřící, s věrou
jdem k hvězdám zemí šerou, —
však nevztahujem dlaně
na věčné závoje —:
v před nesme ducha zbraně,
my vojsko pokoje!

XVI.

Osmý hlas:

„Slyším strunu ve tvém hlasu
pravým citem vzrušenou,
leč i modní hesla času
k ní se mísí ozvěnou,
a mé hledí bystřej' oko
do tvé duše, nežli mníš,
vniká ke dnu přehluboko
v pochyb nejtajnější skrýš.
Zvěstí tvou je mír a láska,

dobrých lidí šťastný svět —
Však proč tajná kalí vráska
čela tvého jasný vznět?
Na srdce si polož ruku
a rci, zdali věříš sám,
že kdy rozklene se vnuku
vysněný tvé tužby chrám?
Věříš-li, že vášně s vinou
kdy se zhostí křehký duch
a blud s hořem v žití minou?
Ocúny dál zemský luh
rodit bude, zlo a spory
živá lidská podstata,
budoucích tvých lidí vzory
jsou jen prázdná schemata.
Pohleď v sebe sám! Zda časem
vášně blesk tam nezaplá,
moudrost všecku s dobra jasem
nezastře-li chvíle zlá?
Hruď-li nikdy nezapírá
mírných retů blahověst,
když hněv mimoděk ti svírá
na škůdce tvé snahy pěst?
Ať ret hlásá boji hanu,
srdce jinou vede řeč,
zříš-li národ na obranu
zoufale svůj tasit meč,
povznese-li rabstvo šíje,
vztekle zdrtí okovy,
na krev, hrůzu tyranie,
krví, hrůzou odpoví.
A hleď! jako mořské vlny
snahy, dumy lidstva jsou,

neklidu a proměn plny
v dol se řítí, vzhůru dmou,
věštce zašlých pokolení
kamenuje jiný věk,
proudem dob se stále mění
citů ráz a myšlenek.
Snad že zkřiví pohrdavě
ústa vnuk na boží říš,
kde jen v bílém lásky hávě
tiché ctností reky zříš,
muže s měkkým ženským duchem,
dobra něžné titany —
na vše, co se snivým vzduchem
chvělo Jasné Poljany.
V zaslíbené vaší zemi
shledá nudný suchopar,
nad bledými liliemi
vzkřísí růží smavý žár,
pohanské zas čerstvé kvítí
— nechť i v ně se míchá blín, —
řízný boj, slast bujnou žití,
s prudším jasem hlubší stín.
Ba, snad vnuku tyranie
Rozumu se zprotiví,
blouznivou hru fantasie
vznese nad zkum střízlivý,
přeludy zas na štít zdvihne
a syt skepse, kritiky
ke rtu horečnému přihne
pohár nové mystiky.
Snad že znovu zakalí se
duchu temnem Evropa,
nebo z dáli přivalí se

divá na ni potopa,
jinobarvých plemen roje
zdeptají květ Západu,
jako barbarské kdys voje
smetly Řím i Helladu — —
Není pídě stálé půdy
v pochyb věčném vlnění,
snad již zítřek v dětské bludy
pravdy dneška promění.
Vratko v tobě, vratko vůkol —
mentorům nech katedru,
diváka zvol němý úkol,
v úsměvu miň světa hru.“

XVII.

Mne darmo s cesty mámí
již smích tvůj dobře známý,
nechť z vlastního mi nitra
týž časem skřipne hlas;
chci za svým světlem jíti,
nechť fantom jest, co svítí
v šeř duše zorou jitra —
Apage, Satanas!
Snad našich duchů vření
jest nicotné, snad smění
i věků příštích soudy
jen přelud přeludem;
snad věčně po ní práhnout
a nikdy nedosáhnout
z vln vratkých pevné hroudy
jest lidstva osudem.

Však buďsi tak i stále,
ten vzlet po ideále,
nechť realismu třeba
má (pouhá slova!) kroj,
nechť k té či oné metě
se vznáší, na tom světě
jest živný duši chleba
a všeho štěstí zdroj.
V něm všecka obsažena
jest žití toho cena,
ta snaha s činem spjata
jest pravý lidstva děj;
ruch kolem bez té touhy
cet lichých šum jest pouhý,
třpyt kočičího zlata
a karnevalu rej.
Ví mudřec, že nic neví;
však nejlepším co jeví
se na mém vnitřním soudu
ve chvíli současné:
za tím chci světlem jíti,
v něm pracovat a žíti,
a neptat se, zda v proudu
dob příštích pohasne.
Vždy omyl ve svém Credě
chci spravit, lepší zvědě,
však nejen dumy snouti,
chci svou též brázdu rýt;
též skutkem svoji víru
chci zjevit světa šíru
a k vítězné ji pouti
vznést na rytířský štít.
Již dosti slov — teď k činům!

Vám různých vlastí synům
zní vzkaz můj, družné četě
tam v modru dalekém,
vám bratrům za Šumavou,
za Sněžky bílou hlavou
a všude v širém světě,
kde člověk člověkem.

* *
*

Kdož v divý zápas rodů
mír voláme a shodu,
kdož zříme lidstva metu
v jich volném různém květu,
kdož máme blahověstí
všech bratří rovné štěstí
a šinem' rabské kruhy
též s paží sestry-druhy,
však odmítáme každou
zbraň temna, úklad s vraždou,
kdož vzteklé vřavy syti
chcem' v lásce s bližním žíti,
kdož nevěřící, s věrou
jdem' k Věčnu zemí šerou
za hvězdou, která svítí
nám v pochyb vlnobití —:
Ó, vtělit pílí ruky,
co rtoma hlásáme,
v šik jeden sražme pluky
své známé, neznámé!

☆

Doslov pořadatelův.

Co básník sám chystal pro dodatky Sebraných spisů (hodlaje ovšem ještě leccos upraviti a doplniti), co shledáno bylo v jeho bohaté registratuře, i to, co z jeho prací časových bylo by snad časem nadobro zapadlo, vše shrnuto v 10 svazku pokračování posmrtného zajisté vděk nesčetným ctitelum básníkovým, literárním historikům i generacím budoucím. Také práce nehotové zařazeny sem, neboť i v nich obrážejí se někdejší nálada, dojmy, úsudky spisovatelovy a to snad jasněji a výstižněji nežli i v přátelských dopisech, jichž ostatně asi Svatopluk Čech mnoho nenapsal.

Přes veškeré úsilí nebylo lze dopíditi se jediné významnější práce Svatopluka Čecha, humoresky „Cikánky", jež otištěna byla ve „Vlastenském kalendáři" na rok 1871 a to ve velikém vydání za 45 kr., nikoli v malém za 27 kr., jež chovají v knihovně musejní. Toto malé vydání musejní zavinilo i mylný názor čelného listu pražského, že „Cikánka" ve Vlastenském kalendáři na rok 1871 vubec prý nikdy uveřejněna nebyla. Že opravdu ve

*

velikém vydání vyšla, dokazují reklamní zprávy v současných listech, zejména v „Táboru“ (1870), kde je „Cikánka“ v obsahu výslovně jmenována. Podaří-li se tedy někomu kalendář nalézti, získá si zásluhu o docelení souboru spisovatelské činnosti velikého našeho poety, který sám práci tu označoval za zdařilou.

Poněvadž pak, jak Svatopluk Čech sám v předmluvě k I. dílu Sebraných spisů uvedl, nebylo lze uspořádati Sebrané spisy systematicky dle obsahu nebo doby sepsání a pozdějšími dodatky přehlednost Sebraných spisů ještě více utrpěla, připojen jest k poslednímu svazku tomuto abecední ukazatel, který hledání a přehled nepopíratelně usnadní.

Ferdinand Strejček.

Opravy.

XXII. díl str. 34, řádek 7. zdola má zníti: *bíti chtěl, a vyprázdnil ji na jeden doušek.*

„ 245, pod titulem místo *Kaliny* čti *Maliny.*

XXIV. díl „ 5, 16. řádek shora místo *ve košilce* čti *v košiličce.*

„ 151, 1. verš místo *Srdéčko* čti *Srdéčka.*

„ 176, pod titulem místo *VII. zpěv* čti *VIII. zpěv.*

XXV. díl „ 4, v předmluvě pořadatelově za slovo *svých* polož *knih.*

„ 315 a 319 patří pod zlomky „Poslední prosba královny Anny" a „Vinohradské melodie" letopočet *1878* místo *1879* a k zlomku „Vinohradské melodie" ještě poznámka, že *úvodních slov použil autor z části v črtě „Tiché řemeslo"* (ot. v XI. sv., na str. 267).

XXVI. díl „ 284 pod titulem místo *1868* polož *1867.*

Abecední ukazatel Sebraných spisů.

(Básně označeny hvězdičkou, kursivou tištěny jsou práce z rukopisné pozůstalosti básníkovy.)

	Díl	Strana
*Adamité (Lumír 1873)	XIII.	233
Adige (Lumír 1874)	VII.	5
*Ad maiorem dei gloriam (Oharka 1866)	XXIV.	15
Allotrie pod čarou	XXV.	365
Americký inserát (Nár. L. 1880)	XXV.	30
*Anděl (Básně 1874)	VI.	235
**Antar*	XXVII.	336
*Antonínu Hrazánkovi (1893)	XXIV.	272
Archeologická přednáška r. 5000 (Nár. L. 1886)	XVIII.	133
*Arria (Konviktská „Zora" 1864)	XXIV.	8
Ať žije čamara!	XXV.	323
Bahadur (Květy 1880)	XXVIII.	205
**Ballada*	XXIV.	43
**Baruška*	XXVII.	372
Bask (Nár. L. 1882)	XXV.	133
Batum (Nár. L. 1875)	XX.	203
Beseda kabátů (Nár. L. 1886)	XVIII.	95
**Bez nadpisu* . . . XXVII. 284, 292, 301, 303;	XXX.	52, 59
Bez nadpisu . . . . . XXIX. 245,	261, 336,	339
Biskup (Nár. L. 1886)	XVIII.	16
**Blýskavice*	XXIV.	63
**Boj* (z r. 1873)	XXVII.	339
**Boj* (z posledních prací)	XXX.	18
*Bouře (Alm. č. stud. 1869)	II.	98
*Bratrství (Jitřní p. 1887)	X.	118
**Bratřím Miladinovům*	XXIV.	111

	Díl	Strana
Brejle strýce Tomáše (Nár. L. 1886)	XXII.	213
Brusařské epištoly (Nár. L. 1894)	XXIX.	111
*Buben (Lužničan 1869)	XXIV.	39
**Buďme svoji*	XXIV.	132
Budoucí tchánové barona Fučíka (Vilímkův Humor. Kalendář 1886)	XXII.	158
*Buď práci čest! (1894)	XIX.	251
*Bůh (Modl. k N. 1896)	XVI.	87
Buřňáci (Nár. L. 1886)	XVIII.	103
*Calderon (1881)	XIX.	241
Cestování za bytem (N. L. 1881)	XXV.	98
Cikáni (Květy 1888)	XXVIII.	346
**Civilisace*	XXIV.	154
Cizí peří	XXIX.	225
Comtessa Božena (Nár. L. 1880)	XI.	295
**Co přede vším*	XXIV.	125
**Cyril a Method*	XXIV.	114
Čápi	XXV.	338
Čas (Nár. L. 1893)	XVIII.	298
**Časná návštěva*	XXIV.	28
*Čechám (Pestré cesty po Čechách 1890)	XXIV.	258
*Čerkes (Lumír 1875)	VI.	199
**Čert na námluvách*	XXIV.	83
**Čertova ruka*	XXVII.	384
Česká literatura (Květy 1879—1885)	XXVIII.	361
Českým dělníkům (1898)	XXIX.	154
*Český novinář (1898)	XXIV.	276
*Čínská zeď (Nové p. 1888)	X.	188
Čížek	XXIX.	238
Člověk, jenž vydal básně (Lumír 1875)	XI.	226
Čmelák	XXV.	374
Čtenáři (Nár. L. 1886)	XVIII.	143
Čtenářky (Nár. L. 1886)	XVIII.	150
Čtrnáctý gruzínský pluk (N. L. 1875)	XX.	137
Čtyřiadvacet hodin čertem (N. L. 1881)	V.	72
*Dagmar (Květy 1883—4)	XIII.	3
Démon knihy (Nár. L. 1894)	XXII.	279
Den slávy	XXV.	346
Deputace do Vídně v březnu 1848 (N. L. 1893)	XXIX.	34
Deštník (N. L. 1882)	XV.	153

	Díl	Strana
**Dies irae*	XXIV.	199
*Divadelní proslov (1873)	XIX.	229
**Dívčí válka*	XXX.	69
*Dívka žnoucí (Oharka 1865)	XXIV.	14
**Divné housle*	XXIV.	67
*Divní svatí (Nové p. 1888)	X.	191
*Dle perských básníků (Lumír 1875)	II.	161
Dobrý skutek (Lumír 1873)	XI.	141
Dopis z bojiště (Pokrok 1870)	III.	107
*Dosti nás (Jitřní p. 1887)	X.	93
*Do světa širého (Květy 1908)	XXX.	163
Do třetice všeho dobrého (N. L. 1886)	XVIII.	44
**Douchovi*	XXIV.	223
*Dozvuk (Jitřní p. 1887)	X.	143
*Dozvuk (Nové p. 1888)	X.	249
Drak (N. L. 1886)	XV.	308
Dřevěné stavby české (Květy 1895)	XXIX.	134
**Drótar*	XXIV.	30
Druhý květ (část v „Květech“ 1893)	I.	1
Duch markýzův (Lumír 1874)	XI.	179
**Dumy moje!*	XXIV.	86
Dušičky v lese (N. L. 1881)	XV.	113
Dva dopisy (Paleček 1887)	XXII.	238
*Dva epigramy (Lumír 1875)	II.	290
*Dva požáry Květy (1881)	XIX.	244
*Dva zvony (Jitřní p. 1887)	X.	96
Dvě chalupy moravské (N. L. 1881)	V.	37
Endymion Květy (1881)	XV.	61
**Epigramy*	XXIV.	74
*Evropa (Lumír 1878)	VI.	123
Exotické listy (N L. 1893)	XXIX.	79
Fantasie o lepších Čechách (N. L. 1893)	XXIX.	51
Filemon a Baucis (Květy 1880)	XV.	29
Fiorella (Lumír 1878)	XI.	256
Foltýnův buben (Lumír 1874)	XI.	207
František Doucha (Květy 1884)	XXVIII.	312
Fráze (N. L. 1886)	XVIII.	30
*Fráze (Jitřní p. 1887)	X.	100
*Geronův smích (Květy 1888, Nové p.)	X.	207
*Gustavu Pflegrovi Moravskému (1883)	XXIV.	240

	Díl	Strana
*Handžár (Lumír 1876)	II.	164
*Hanuman (Poet. besedy 1884)	IV.	261
Heliotropy (N. L. 1894)	XX.	281
**Hlasy*	XXX.	43
*Hluché kopřivy (Světozor 1871)	II.	128
Hodina s milionářem (Květy 1880)	XV.	15
Höflerova slza	XXVIII	283
Hoří! (N. L. 1886)	XVIII.	85
Hovor listí (Květy 1881)	XIV.	225
*Hrdina budoucnosti (Nové p. 1888)	X.	221
*Hrob v lese (Básně 1874)	II.	151
Hrstka jarních citátů (N. L. 1893)	XXIX.	46
Hůl Petra Kašpara Světeckého (Paleček 1881)	XXII.	135
*Hus (1903)	XIX.	284
*Husita na Baltu (Ruch 1868)	II.	94
**Hvězda* (asi z r. 1892)	XXIV.	155
**Hvězda* (z posl. dob)	XXX.	33
Hyperbole	XXV.	378
*Chaloupka (Ruch 1868)	II.	91
Chvála stáří (N. L. 1886)	XVIII.	72
Ikaros (Květy 1885)	XXI.	1
Illusionista (Květy 1887)	XVIII.	158
**Illustrace jarní písně*	XXIV.	81
Jabloň (Lumír 1878)	XI.	277
Jak se čítají verše (N. L. 1880)	XI.	289
Jak se připravují raci, aby nezčervenali (N. L. 1871)	XXV.	25
*Jarní (Květy (1887)	XXIV.	116
*Jarní déšť (Básně 1874)	II.	152
Jarní fantasie o cihlách (N. L. 1881)	XV.	95
*Jarní snění (Květy 1885)	II.	251
Jaro (Květy 1881)	XXVIII.	270
**Jaroslav*	XXVII.	363
Jaroslavu Vrchlickému (Nár. L. 1893)	XXIX.	38
Jaro v horském údolí (Hudcova „Zora“ 1882)	V.	27
Jedlové růže (N. L. 1880)	XXV.	66
Jestřáb contra Hrdlička (Lumír 1876)	XIV.	7
Ještě jeden divadelní vlak (N. L. 1886)	XXV.	155
Ještě kopa frází (N. L. 1886)	XVIII.	37
**Jiřinky*	XXVII.	388
*Jitřní písně (1887)	X.	83

	Díl	Strana
*Jitřní pozdrav (Slavn. list „Sokola" v Olom. 1889)	XXIV.	127
J. J. Strossmayerovi (1895)	XXVIII	353
Kallobiotika na cestách (Lumír 1875)	XII.	193
*K Alpám (Květy 1900)	X.	281
Kámen (Světozor 1870)	III.	56
Kandidát nesmrtelnosti (Květy 1879)	XVII.	1
*Kandiotky (Květy 1867)	II.	86
Karrikatury (N. L. 1892 a 1893)	XVII.	191
**Kateřina*	XXVII.	360
**Každý má svého koníčka*	XXIV.	92
Kde domov můj? (N. L. 1881)	XXVIII.	276
**K desetiletému jubileu*	XXIV.	279
*Klášterní květ (Květy 1886)	II.	269
*Klekání (Květy 1896, Modl. k N.)	XVI.	165
Klepy (N. L. 1892)	XXIX.	18
Kletba maličkosti	XXV.	350
Klid (N. L. 1886)	XXV.	177
**Kněžna*	XXIV.	20
Kniha v domácnosti pana Bubenika	XXV.	304
Kočár (N. L. 1882)	XXV.	119
**Kohoutí duet*	XXIV.	90
*Komenský (Niva 1892)	II.	273
Konečně (N. L. 1882)	XXVIII.	284
Konvičková novella	XXV.	355
**Kopa písní*	XXIV.	153
*Kost (Pestré cesty po Čechách 1891)	X.	268
*Kostnická duma (1901)	XIX.	277
*K otevření Národního divadla (Květy 1881)	XXIV.	228
*Kouzelná číše (Jitřní p. 1887)	X.	89
Kouzelné zrcadlo (N. L. 1886)	XXV.	147
*Král a šašek (Pravda a drobné básně 1886)	II.	206
*Král Ječmínek (Zlatá Praha 1885)	II.	264
**Král Nikotin*	XXVII.	335
**Královská idylla*	XXIV.	35
*Kratochvilná historie o ptáku Velikánu Velikánovičí (1890)	XIX.	103
**Kristova říše*	XXIV.	141
*Křížek (Tábor 1868)	II.	149
Krůpěj vody vltavské (N. L. 1882)	XXV.	127
**K sňatku*	XXIV.	281

	Díl	Strana
**K stříbrné svatbě*	XXIV.	283
Kukačka (N. L. 1886)	XXII.	199
Kus bývalého evropského Turecka (N. L. 1875)	XX.	215
*Ku slavnosti Kollárově (1893)	XIX.	262
*K uvítacímu večírku sp. českých mediků (1888)	XXIV.	252
Květinové korso (N. L. 1893)	XXIX.	72
*Kyrysník (Květy 1868)	II.	90
Kytice z Moravy	XXIII.	150
**K zahájení jubilejní výstavy* (1891)	XXIV.	262
La grrrrrande nation (N. L. 1881)	XV.	117
L'ane (N. L. 1880)	XXV.	38
**Láska pohrobní*	XXIV.	25
Ledová kněžna (Lumír 1874)	XI.	219
Ledové květy (Květy 1881)	XV.	53
*Ledové květy (Květy 1888, Nové p.)	X.	246
Lék proti strachu z cizích myšlenek (N. L. 1892)	XVIII.	262
*Lesní hrob (Květy 1881)	XXIV.	105
*Lesní žalm (Květy 1896, Modl. k Nezn.)	XVI.	110
*Lešetínský kovář (Poetické besedy 1883)	II.	1
Letmo Mingrelií, Imerecií a Gruzií (N. L. 1875)	XX.	57
*Letní procházka (Květy 1881)	II.	209
*Letní večer (Květy 1881)	II.	217
**Letní večer*	XXX.	22
Lili (Květy 1887)	XVIII.	188
**Lípa*	XXVII.	377
**Lípany*	XXVII.	342
Lipany (Květy 1884)	XXVIII.	313
*Lipany (K panoramatu L. Marolda 1898)	XIX.	269
List z Japanska (N. L. 1886)	XXV.	187
Liškovický pán (Světozor 1871)	XI.	17
Losos mého pradědečka (N. L. 1880)	V.	183
**Loupežník*	XXIV.	18
**Madonna*	XXIV.	60
*Májová (Modl. k Nezn. 1896)	XVI.	91
**Malému národu*	XXIV.	106
**Maličkosti*	XXIV.	119
Malířská epištola (Květy 1880)	XXVIII.	261
Malířský nápad (Lumír 1875)	XI.	234
*Maloměstská idylla (Pestré cesty po Čechách 1891)	X.	263
Malovaná vajíčka	XXV.	367

	Díl	Strana
*Má poesie (Almanach č. studentstva 1869) . .	II.	117
Maroušek (Slovanský kal. na rok 1872)	XXII.	83
Matěj Brouček na výstavě (1892)	XXVI.	121
*Matka (Květy 1883)	II.	232
Má úcta!	XXIX.	242
Mé první vystoupení v „Ruchu“ (Černá hodinka Máje 1892)	V.	275
**Měsíce*	XXX.	13
Město ve skále (Lumír 1876)	II.	31
Mezi knihami a lidmi (Lumír 1874)	XII.	117
Místo úvodu (Zimní idylla, Světozor 1886)	III.	3
*Mládeži (Jitřní p. 1887)	X.	139
**Mlhy*	XXX.	42
Mluvící kapr (N. L. 1886)	XVIII.	3
**Mlynářská*	XXIV.	87
Mocamethi (Lumír 1875)	VII.	23
*Modlitba (Jitřní p. 1887)	X.	111
**Modlitba*	XXIV.	145
*Modlitba dětská (Květy 1897)	XXIV.	185
*Modlitby k Neznámému (1896)	XVI.	73
Moje „panenská řeč“ (N. L. 1881)	XXV.	90
*Moravě (Jitřní p. 1887)	X.	122
Moravské obrázky (1884)	V.	3
Moře (N. L. 1886)	XXII.	225
**Motan bbi*	XXVII.	358
Motýl (Vlastenský kal. na rok 1872)	XXII.	15
Motýl (N. L. 1881)	XV.	76
Mr. Plumpudding v Praze (N. L. 1880) . . .	XI.	301
*Mrtvým vlastencům (Květy 1888, Nové p. . .	X.	160
**My a jiní*	XXIV.	121
Myslivec v české písni národní (Květy 1887) .	XXVIII.	331
**Myšlenka*	XXIV.	72
*Myšlenky (Lumír 1875)	II.	289
Myšlenky o myšlenkách (N. L. 1893) . . .	XXIX.	103
*Na Bezdězi (Jarý věk 1883)	II.	225
**Na Bodamu*	XXX.	24
Na břehu mořském (N. L. 1880)	XV.	9
Náčrtky z roku 2070 (Pokrok 1870)	III.	80
*Nadšení (Jitřní p. 1887)	X.	91
*Na hrob Havlasův (Česká včela 1878) . . .	II.	168

	Díl	Strana
*Na Humprechtě (Pestré cesty po Čechách 1891)	X.	253
*Na křídle nejkrajnějším (Nové p. 1888)	X.	198
*Na lodi vyhoštěnců (Lumír 1873)	II.	158
*Na omluvu (Máj 1903)	XXX.	7
*Na oslavu 300leté památky J. Melantricha (1880)	XIX.	238
Napoleon (Květy 1883)	XV.	207
**Napomenutí*	XXIV.	143
Na Radhošti (N. L. 1881)	V.	13
*Na Řípu (Modl. k N. 1896)	XVI.	139
Národové o národech	XXVIII.	280
*Na Sioně (Zlatá Praha 1888, Nové p.)	X.	176
**Na sněmě*	XXIV.	89
**Na Sylvestra 1876*	XXIV.	93, 285
*Naše řeč (Nové p. 1888)	X.	202
*Naše zbraně (Jitřní p. 1887)	X.	113
Náš národní strýček	XXV.	348
Náš vánoční strom (N. L. 1881)	XXV.	103
Nationalismus (N. L. 1907)	XXIX.	179
*Na útěku (Květy 1884)	II.	243
*Na uvítanou americkým Čechům (N. L. 1885)	XXIV.	243, 245
*Na Váhu (Květy 1885)	II.	245
*Na Valdštýně (Pestré cesty po Čechách 1891)	X.	270
Návrh nového spolku (N. L. 1892)	XXIX.	8
Návštěva věčného žida	XXV.	16
Několik črt z Florencie (Květy 1897)	V.	247
Několik listů z okružní cesty	XXIII.	169
Několik myšlenek o české židovské otázce	XXV.	372
Několik náčrtků	XXV. 380, XXIX.	348
Několik obrázků z Kavkazu (Lumír 1874—76)	VII.	3
Několik zápisků z malého zimního výletu (Do světa 1902)	XXIII.	42
Německá vesnice v Gruzii (N. L. 1881)	XXIII.	5
**Nemo* (z r. 1871)	XXVII.	303
**Nemo* (z posl. let)	XXX.	133
**Nevěřím — věřím*	XXIV.	193
*Nevěřme nikomu! (Jitřní p. 1887)	X.	94
**Nic*	XXVII.	273
*Nic [Perská průpověď] (Květy 1880)	II.	203
Nikotina (Lumír 1873)	XI.	74
Noc na Supově (Květy 1888)	XVIII.	213

	Díl	Strana
**Noční půtka*	XXIV.	23
**Noční sněm*	XXIV.	139
Novella z ničeho nic (Světozor 1871)	III.	174
*Novému jaru (Časopis českého studentstva 1889)	XXIV.	135
*Nové písně (1888)	X.	145
**Novoroční*	XXIV.	210
Novoroční dostihy (N. L. 1886)	XVIII.	112
Nový epochální výlet pana Broučka tentokrát do 15 století (1889)	VIII.	121
Nový rok dra Berly (N. L. 1887)	XVIII.	200
Oběti pověry (Matice lidu 1871)	XXVIII.	26
Obět Jules-Verneova	XXV.	308
Oblaka (Lumír 1873)	XII.	71
O božská přírodo!	XXV.	376
Obrázek z cesty	XXIII.	155
Obrázky z Kolchidy (Květy 1885)	XXIII.	12
Obrázky z různých končin domácích (Květy 1888)	XXVIII.	339
*O čarovném pavouku (1897)	XIX.	167
Odkaz (Lumír 1873)	XI.	113
*O jednom králi (Světozor 1870)	II.	122
O květinkách a sluníčku (N. L. 1892)	XVIII.	27,
„O poesii a povaze lorda Byrona“ (Pokrok 1870)	XXVIII.	3
O pruderii	XXIX.	330
O původnosti	XXV.	353
*Orel Balkánu (Básně 1874)	II.	153
*Osudný knedlík (Světozor 1871)	XXIV.	77
Osudný novoroční dar (Švanda dudák 1886)	XVIII.	62
*Osudy cylindru (Světozor 1871)	XXIV.	75
**Otázky*	XXIV.	122
**Otcova pohádka*	XXIV.	151
*O té velké vodě (Světozor 1871)	XXIV.	79
Otevřené psaní p. Konvalinky vévodovi Gramontovi (Pokrok 1870)	III.	102
*Otilii Sklenářové-Malé (Lumír 1874)	XIX.	230
*Otrokyně (Lumír 1866)	II.	285
O vrabcích a krejčíkovi (Dörflovo Vánoční album 1881)	XV.	227
O zívání	XXIX.	32
*Památce Hálkově (1874)	XXIV.	204
Pan Bolehlav a svět (Světozor 1871)	XII.	3

	Díl	Strana
Pan Brůžek (N. L. 1881)	V.	192
Pane, chraň nás všech rad a pokynů! (Lit. rozhledy 1886)	XXVIII.	326
Pan Kalmus	XXV.	5
Pan podučitel (Světozor 1871)	III.	128
Pantofle (Květy 1892)	XXII.	245
Pan učitel a jeho revolver	XXV.	340
Papíroví motýlové (N. L. 1886)	XXV.	205
**Pašije*	XXIV.	188
*Péro sokolí (1886, Nové písně 1888)	X.	173
Pestré cesty po Čechách (1890—92)	XXVI.	5
*Petrklíče (Poet. besedy 1883)	IV.	129
**Píseň* (asi z r. 1871)	XXIV.	73
**Píseň* (asi z r. 1895)	XXIV.	180
*Píseň (Lumír 1890)	XXIV.	256
*Píseň (Květy 1896)	II.	278
**Píseň o veselosti*	XXIV.	109
*Písně otroka (1894)	XVI.	1
**Písně poustevnické*	XXIV.	153
**Písně tulácké*	XXIV.	52
**Písně žebrácké*	XXIV.	52
**Pláč stepi*	XXIV.	27
**Po divoké noci*	XXIV.	85
*Pod Mariánským obrazem (Modl. k N. 1896)	XVI.	161
Pod nůžkami a břitvou (N. L. 1882)	XV.	165
*Podobenství (Nové p. 1888)	X.	196
*Pod starým praporem (Jitřní p. 1887)	X.	120
*Podzemní hlas (Nové p. 1888)	X.	218
*Podzimní (Květy 1896)	XXIV.	181
**Podzimní meditace*	XXX.	28
*Podzimní myšlenka (Dívčí svět 1900)	X.	279
Podzimní vzdech venkovského čtenáře novin (N. L. 1881)	XV.	106
Pohádka	XXV.	8
Pohádka o červené karkulce (N. L. 1907)	XXIX.	171
**Pohádka pro staré*	XXX.	40
**Pohádkol*	XXX.	11
*Pohádky (K cyklu F. Engelmüllera 1902)	XIX.	282
**Pohádky a povídky strýce Martina*	XXX.	46
*Pohár mladosti (Lumír 1883)	II.	228

	Díl	Strana
**Pohřeb*	XXIV.	34
**Pokušení*	XXIV.	195
Pokynutí našim rozhodujícím kruhům (N. L. 1881)	XV.	102
**Popěvky tulácké*	XXX.	37
Poslední jaro (Lumír 1877)	XII.	235
Poslední máj (Přítel domoviny 1886)	XXVIII.	319
Poslední prosba královny Anny	XXV	315
Poslední vánoční povídka (Lumír 1877)	XI.	244
Poštovní kapitola (N. L. 1907)	XXIX.	164
**Poupě*	XXIV.	33
Pověst (Květy 1883)	XXVIII.	306
*Povzbuzení (Nové p. 1888)	X.	241
**Povzdech*	XXX.	17
*Práci (Dělnictvo sobě 1886)	XIX. 260, XXIV.	249
*Praha (Ottovy „Čechy“ 1884)	XIX.	253
Prachatická elegie (N. L. 1886)	V.	167
**Přání*	XXIV.	203
**Přání učiteli*	XXIV.	284
Přátelé Osetinci (Lumír 1874)	VII.	82
*Pravda (Květy 1885)	IV.	181
*Pravé slovo (Jitřní p. 1887)	X.	103
Pravý výlet pana Broučka do měsíce (1888)	IX.	1
Pražské zvony (N. L. 1892)	XVIII.	226
Pražský Robinson (N. L. 1881)	XXV.	77
*Předčasná smrt (Květy 1883)	II.	239
Předčitatel (Lumír 1874)	XI.	164
Před půlstoletím	XXIX.	268
*Před Rodinovou „Bouří“ (Zvon 1903)	XXX.	5
Před rozvalinou Karlova mostu (N. L. 1890)	XXVIII.	351
Příchod jara (Květy 1883)	XXV.	139
Příprava k úřadu kritickému (N. L. 1892)	XVIII.	270
Přítelův sen	XXV.	332
*Přízrak (Jitřní p. 1887)	X.	108
Přiživníci pařížských kaváren (Květy 1899)	VII.	284
Procházky Tiflisem (N. L. 1876)	XX.	83
Projížďka gruzínským krajem (Lumír 1876)	VII.	41
**Prorok*	XXVII.	357
Prosba o tiché místo (N. L. 1893)	XVIII.	286
**Proslov abiturientům učit. ústavů (1882)*	XXIV.	233

	Díl	Strana
*Proslov „Akademické čten. jednotě" v Jičíně (1893)	XXIV.	270
*Proslov k akademii stud. krajinských spolků (1879)	XXIV.	213
*Proslov k 20letému jubileu pražského Sokola (1882)	XXIV.	236
**Proslov k otevření nové č. arény (1876)*	XXIV.	207
*Proslov k otevření slanského divadla (1883)	XXIV.	238
*Proslov „Krakovci" (1881)	XXIV.	225
*Proslov k sjezdu „Jednoty českosl. zpěváckých spolků" (1891)	XXIV.	265
*Proslov ku koncertu ve prospěch bezplatných obědů pro nemajetné právníky (1886)	XIX.	257
*Proslov ku koncertu ve prospěch sirotků po typografech (1879)	XXIV.	216, 219
*Proslov vinohradské Měšťanské Besedě (1894)	XXIV.	274
Proti sobě nebo vedle sebe?	XXIX.	234
*První a poslední (Květy 1885)	II.	262
**První sníh*	XXIV.	149
První starosti (Lumír 1878)	XIV.	161
*První struna (Nové p. 18 8)	X.	155
Psyche (N. L. 1882)	XV.	159
*Ptáčník (Švanda dudák 1891)	II.	271
**Rada*	XXIV.	93
*Radhoštská duma (Morava svým Maticím 1897)	II.	280
*Ranní (Květy 1896, Modl. k Nezn.)	XVI.	84
Redakční ostřižky	XXV.	301
Rodinné tajemství (Nár. L. 1886)	XV.	293
*Rodnou vsí (Květy 1884)	II.	241
*Roháč na Sioně (Květy 1898—99, část z ruk.)	XXVII.	1
**Rok*	XXIV.	97
**Romance*	XXIV.	95
**Romance o rytíři Koldovi*	XXIV.	100
Rozličná zklamání (Nár. L. 1881)	XXV.	72
**Rozloučení*	XXIV.	49
Rozumné námluvy (Lumír 1874)	III.	230
Rozumný vlastenec (Nár. L. 1886)	XXV.	197
Rrrrbumbum (Lumír 1873)	XI.	134
Rusalka (Květy 1885)	XV.	236
Různé barvy (Nár. L. 1893)	X.	243

	Díl	Strana
Různí židé (Květy 1879)	VII.	199
Růže (Květy 1886)	XV.	260
Růže z podlesí	XXV.	344
**Rybářova dcera*	XXVII.	288
Samson (Tábor 1868)	XXII.	1
Sáně (Nár. L. 1893)	XXII.	267
*Satanský dar (Jitřní p. 1887)	X.	115
*Sekáči (Květy 1903)	XVI.	180
**Sekerník*	XXVII.	365
Selanka (Nár. L. 1881)	V.	62
*Sen Koniášův (Ruch 1886, Nové p. 1888)	X.	166
Signorina Gioventú (Lumír 1874)	XI.	191
*Sirotám příbramským (1892)	XXIV.	267
**Sklenice vody*	XXVII.	370
*Skřivánek (Jarý věk 1883)	II.	234
*S kuželc báji (Národ sobě 1880)	II.	204
Skvostná novella (Nár. L. 1881)	XV.	90
Sláva (Osvěta 1881)	XIV.	265
*Slavie (Květy 1882)	VIII.	187
**Slovanská hymna*	XXIV.	133
*Slovem a kovem (Jitřní p. 1887)	X.	105
Slovenská literatura (Květy 1880)	XXVIII.	355
*Slovo (Modl. k Nezn. 1896)	XVI.	79
Slovo na obranu	XXIX.	15
Sněm písmen (Nár. L. 1886)	XVIII.	120
*Snění (Květy 1894)	XXIV.	176
**Sněni u potoka*	XXIV.	11
Sněženka	XXV.	342
*Sněženky (Jarý věk 1885)	II.	257
*Sníh (Květy 1894)	XVI.	241
**Snílek*	XXIV.	32
*Snové (Máj, lit. almanach Uměl. Besedy 1872)	II.	130
*Sny palestýnské (Květy 1896, Modl. k Nezn.)	XVI.	81
Souboj (Lumír 1873)	XI.	61
**Soudcům*	XXIV.	137
**Soud na Buchlově*	XXVII.	363
Spisovatel, kterého nikdo nečte (Světozor 1871)	III.	116
Spletená historie (Lumír 1873)	III.	217
**Srdce—hnízdo*	XXIV.	62
Staré brány v Nimburku (Květy 1883)	XXVIII.	298

*

	Díl	Strana
*Staré heslo (Slavn. list Sokola v Olomouci 1889)	XXIV.	130
Starý holič	XXIX.	327
Stehlíkův duch (Nár. L. 1881)	XV.	125
**Step*	XXX.	113
Stesk českého literáta	XXIX.	223
Stín (Pokrok 1870)	III.	97
*Stín (Květy 1888, Nové p.)	X.	179
Stín	XXIX.	345
Stíny mrtvých (Nár. L. 1892)	XVIII.	294
Strach z cizích myšlenek (Nár. L. 1892)	XVIII.	253
Stručný návod pro každého Čecha, který chce vyniknouti a dobře se míti	XXIX.	334
Strýc (Nár. L. 1880)	XXII.	121
Studium typů (Nár. L. 1893)	XX.	237
Suggesce pravdy (Nár. L. 1893)	XVII.	237
Svanet (Lumír 1874)	VII.	14
**Svatá Barbora*	XXVII.	385
**Sváteční rýmy ševce Martina Klímy*	XXX.	35
**Svedená*	XXIV.	17
**Světlo*	XXIV.	179
*Světlo v temnotách (1893)	XIX.	275
*Svlačec (Ruch 1885)	II.	248
*Svoboda (Nové p. 1888)	X.	215
*Svornost (Nové p. 1888)	X.	193
*Šablony (Nové p. 1888)	X.	183
Šablony na sentimentální povídky (Lumír 1873)	III.	209
Šéfův dalekohled (Nár. L. 1886)	XVIII.	52
Šílenec (Lumír 1873)	XI.	96
**Šlechta*	XXIV.	117
*Šotek (Květy 1886)	IV.	3
**Štěbetavá vlaštovinko!*	XXIV.	31
*Štědrovečerní příhoda (Květy 1894)	XXIV.	159
Štokholmské národopisné museum pod širým nebem (Květy 1895)	XXIX.	145
**Šuhaj*	XXX.	21
**Šumař*	XXX.	32
*Šumařovo dítě (Lumír 1873)	II.	154
**Šumařské*	XXIV.	147
**Švadlena*	XXIV.	71
*Švanda dudák (Květy 1888, Nové p.)	X.	185

	Díl	Strana
Tabatěrka	XXV.	357
Tajemný člověk (Nár. L. 1881)	XV.	83
*Tajné hoře (Květy 1882)	II.	221
Také „listárna redakce“ (Nár. L. 1892)	XXIX.	3
Taroky (Lumír 1873)	III.	191
*Tatrám (Jitřní p. 1887)	X.	126
**Thamare*	XXVII.	354
Thusnelda (Lumír 1874)	XI.	158
Tiché řemeslo (Česká včela 1878)	XI.	267
1882 (Nár. L. 1882)	XXV.	114
Toť se rozumí, že vánoční povídka (Nár. L. 1886)	XXV.	211
Touha po venkově	XXIX.	332
Tovelille (Lumír 1883)	XV.	180
Trampoty kritikovy (Nár. L. 1881)	XV.	69
Trepka (Světozor 1869)	III.	45
**Trepky*	XXIV.	65
**Tři staré domy*	XXIV.	200
Trojka (Světozor 1871)	XXVIII.	23
*Trosky (Pestré cesty po Čechách 1891)	X.	275
Turkos (Pokrok 1870)	III.	112
*Tyran Rozum (Lit. premie Uměl. Bes. 1888, Nové p.)	X.	225
Ubohý věřitel (Nár. L. 1880)	XV.	3
*Ukolébavka (Nové p. 1888)	X.	170
Umění státi se slavným	XXV.	351
*Umírání (Almanach č. studentstva 1869)	II.	114
*U moře (Květy 1886)	II.	267
Upomínky z východu (Nár. L. 1875—76)	XX.	1
*Uspávačum (1887, Moravsko slezská Revue 1907)	XXIV.	123
*Ústřední Matici Školské (1883)	XIX.	247
**Utopená*	XXVII.	360
*Václav z Michalovic (Květy 1880)	VI.	3
*Václav Živsa (Květy 1889—91)	VIII.	1
*Váda květů (Světozor 1885)	II.	252
*Vánoční (Modl. k Nezn. 1896)	XVI.	176
*Vánoční sen (Zlaté klasy 1864)	XXIV.	3
*V bouři (Modl. k Nezn. 1896)	XVI.	147
**V bouři*	XXX.	27
*V buřanu (Květy 1879)	II.	198
Večerní idylla pusty (Květy 1883)	XXVIII.	304

	Díl	Strana
*Věčným karatelům (Nové p. 1888)	X.	200
Věčný žid (Nár. L. 1882)	XV.	173
Velehradská pouť (Nár. L. 1881)	V.	48
*Věnování (Básně 1874)	II.	85
*Věřím (Nové písně 1888)	X.	212
**Věřím*	XXIV.	190
**Verše do památníků*	XXIV.	254
*Vesele dál (Švanda dudák 1900)	XXX.	3
Vesnický svatý (Lumír 1873)	XI.	85
*Ve stínu lípy (Květy 1879)	X.	1
Ve stopách královny Dagmary (Světozor 1888)	VII.	251
Veteš	XXV.	335
Ve vzduchu (1880)	V.	267
V Hodslavicích (Nár. L. 1881)	V.	7
Vineta (Kal. Ústř. Mat. školské na rok 1885)	VII.	237
Vinohradské melodie	XXV.	310
**Vítězné křivdě*	XXX.	9
*Vítězslavu Hálkovi (1882)	XXIV.	231
*V jitřním šeru (Jitřní p. 1887)	X.	87
*V klášterním sklepě (Alm. č. studentstva 1869)	II.	119
Vladikavkaz (Nár. L. 1875)	XX.	176
*Vlny (Květy 1888, Nové p.)	X.	235
V metelici (Květy 1883)	XXVIII.	310
Voják v české písni národní (Květy 1882)	XXVIII.	288
Vojenská silnice kavkazská (Nár. L. 1875)	XX.	147
*Vojínův štědrý večer (Květy 1882)	II.	220
Volné listy	XXIX.	325
*V pitevně (Alm. č. studentstva 1869)	II.	111
Vrabci	XXV.	109
V redutě (Lumír 1875)	XXVIII.	198
*Vstup (Nové p. 1888)	X.	149
*V temné chvíli (Světozor 1886 pod titulem „Odpověď]], Nové p. 1888)	X.	229
V tichém a blaženém přístavu manželství (Nár. L. 1886)	XXV.	164
Vůně (Nár. L. 1894)	XXIX.	128
*Vůz (Básně 1874)	II.	150
*Vyhlídka do hor (Nové p. 1888)	X.	204
Východní břeh Černého moře (Nár. L. 1875)	XX.	5
**Vy jedle dvě*	XXIV.	29

	Díl	Strana
Výlet do Chorvatska (Lumír 1878)	XIV.	113
Výlet do Kutné Hory	XXIII.	159
Výlet do mladosti (Lumír 1882)	XV.	132
Výlet páně Broučkův do měsíce (Květy 1886)	XXV.	217
Výlet z Janova (Květy 1895)	V.	237
Vyměněný klobouk (Pokrok 1870)	III.	74
**Výprava krále Ječmínka*	XXVII.	380
**Výš!*	XXIV.	157
*Vyznání (Nové p. 1888)	X.	151
*V září minulosti (Nové p. 1888)	X.	177
V září pyropů (Nár. L. 1892)	V.	177
*Vzpomínka (Slavia 1881)	XXIV.	103
*Vzpomínka (Květy 1882)	II.	218
Zahučaly hory	XXIII.	145
Za Otakarem Mokrým (Květy 1899)	XXIX.	158
Zápisky českého Epimenida	XXIX.	283
Zastavená povaha (Světozor 1871)	XI.	51
Za větrem	XXV.	11
Zázračné těžítko (Pokrok 1870)	III.	69
*Zbořený chrám (Květy 1896, Modl. k N.) . .	XVI.	124
Z cesty Václava Maliny do minulosti (Pestré cesty po Čechách 1891)	V.	81
Z dávných vzpomínek (Nár. L. 1893)	VII.	95
Z dávných vzpomínek	XXIX.	302
Z deníku	XXIII.	217
Z deníku průměrného člověka	XXIX.	342
*Z dob zašlých (Květy 1882)	II.	223
*Z epigramů Alex. S. Puškina (Lumír 1873) . .	II.	207
Ze zápisků tajného	XXV.	14
Ze života slovanských národů (Kal. koruny české na rok 1871)	XXVIII.	6
Z filologických fantasií nefilologa (Nár. L. 1892)	XVIII.	233
**Zimní*	XXIV.	38
*Zimní fantasie (Jitřní p. 1887)	X.	129
Zimní idylla (Světozor 1869)	III.	9
Zimní idylla (Světozor 1886)	III.	3
*Zimní noc (Květy 1879)	II.	172
Z Janova (Květy 1895)	V.	204
Z Krakova (Illustrovaný svět 1902)	XXIII.	59
**Zlaté náušnice*	XXIV.	44

	Díl	Strana
Z lidumilných kapitol (Nár. L. 1907)	XXIX.	188
*Z Martiala (Květy 1881)	II.	208
*Z minulosti v budoucnost (1895)	XIX.	265
Z mých literárních začátků (1892)	V.	275
Z našich ctností	XXIX.	343
Z neznámé knihy Štelcara Želetavského z Želetavy (Nár. L. 1880)	XXV.	44
**Zora*	XXIV.	221
Z Paříže	XXIII.	175
*Zpět a v před (Nové p. 1888)	X.	163
*Zpěvník Jana Buriana (Květy 1887)	XIX.	1
Z podhoří (Nár. L. 1892)	XXIX.	25
*Zpověď (Modl. k Nezn. 1896)	XVI.	170
*Z původního rukopisu „Písní otroka“ (1894, Kal. Nár. Listů na rok 1908)	XXIV.	15
Z upomínek na bratra Vladimíra (Květy 1905)	II.	188
*Žižka (Květy 1879)	XXIII.	76
Žižkova třída (Nár. L. 1893)	XXIX.	99
Žluč	XXV.	325
Žoli (Světozor 1871)	XI.	3
*Žukovskému (1883)	XIX.	249

OBSAH.

Strana

Menší básně III. 1

Vesele dál! 3
Před Rodinovou „Bouří“ 5
Na omluvu 7
Vítězné křivdě 9
Pohádko! 11
Měsíce 13
Povzdech 17
Boj 18

Zlomky 19

Šuhaj 21
Letní večer 22
Na Bodamu 24
V bouři 27
Podzimní meditace 28
Šumař 32
Hvězda 33
Sváteční rýmy ševce Martina Klímy 35
Popěvky tulácké 37
Pohádka pro staré 40
Mlhy 42
Hlasy 43
Pohádky a povídky strýce Martina 46
Náběhy k větším básním bez nadpisu 52
Úryvek větší básně bez nadpisu 59

Strana

Dívčí válka 69
Step 113
Nemo 133
Do světa širého 163
Doslov pořadatelův 195
Opravy 197
Abecední ukazatel Sebraných spisů 199

SEBRANÉ SPISY SVATOPLUKA ČECHA

vydány jsou ve 30 dílech a k těmto připojen jest životopis autora z péra prof. V. Flajšhanse, jenž jest jaksi doplňkem těchže a tvoří 31. svazek. — V následujícím uvádíme tituly a ceny jednotlivých dílů (s udáním počtu stran) brožovaných i vázaných v původních deskách.

I. DRUHÝ KVĚT. Odlesky přítomnosti a minulosti. (Většinou osob. paměti z jinoš. let autorových.)
Krámská cena (236 str.) . K 2·40
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 3·80

II. LEŠETÍNSKÝ KOVÁŘ (jenž v prvním vydání byl konfiskován) **A MENŠÍ BÁSNĚ**
Krámská cena (292 str) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

III. PRVNÍ KNIHA POVÍDEK A ČRT.
Krámská cena (236 str.) . K 2·40
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 3·80

IV. BÁCHORKY VERŠEM.
Krámská cena (344 str.) . K 3·40
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·80

V. VZPOMÍNKY Z CEST A ŽIVOTA I.
Krámská cena (292 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

VI. VÁCLAV Z MICHALOVIC. — EVROPA. — ČERKES. — ANDĚL.
Krámská cena (266 str.) . K 2·80
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·20

VII. VZPOMÍNKY Z CEST A ŽIVOTA. II.
Krámská cena (298 str.) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

VIII. VÁCLAV ŽIVSA. — SLAVIE.
Krámská cena (298 str.) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

IX. VÝLETY P. BROUČKA.
Krámská cena (340 str.) . K 3·50
ve skv. pův. vazbě se zl oř. K 4·90

X. ČTYŘI CYKLY BÁSNÍ.
Krámská cena (288 str.) . K 2·80
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·20

XI. DRUHÁ KNIHA POVÍDEK A ČRT.
Krámská cena (308 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

XII. VĚTŠÍ PRÓSA 1.
Krámská cena (304 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

XIII. DAGMAR. ADAMITÉ.
Krámská cena (326 str.) . K 3·40
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·80

XIV. VĚTŠÍ PRÓSA 2.
Krámská cena (316 str.) . K 3·30
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·70

XV. TŘETÍ KNIHA POVÍDEK A ČRT.
Krámská cena (316 str.) . K 3·60
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 5·—

XVI. TŘI CYKLY BÁSNÍ A SNÍH.
Krámská cena (316 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

XVII. VĚTŠÍ PRÓSA 3.
Krámská cena (292 str.) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

XVIII. ČTVRTÁ KNIHA POVÍDEK A ČRT.
Krámská cena (308 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

XIX. DOPLNĚK VERŠŮ.
Krámská cena (288 str.) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

XX. DOPLNĚK PRÓSY.
Krámská cena (300 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

Následující díly vyšly ve vydání posmrtném:

XXI. IKAROS. Román.
Krámská cena (238 str.) . K 2·50
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 3·90

XXII. POVÍDKY A HUMORESKY.
Krámská cena (306 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

XXIII. VZPOMÍNKY Z CEST A ŽIVOTA. III.
Krámská cena (222 str.) . K 2·30
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 3·70

XXIV. MENŠÍ BÁSNĚ II.
Krámská cena (292 str.) . K 3·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·60

XXV. SATIRY A RŮZNÉ ČRTY.
Krámská cena (384 str.) . K 4·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 5·40

XXVI. TŘI CYKLY BÁSNÍ A SNÍH.
Krámská cena (316 str.) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

XXVII. ROHÁČ NA SIONĚ A JINÉ ZLOMKY.
Krámská cena (400 str.) . K 4·20
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 5·60

XXVIII. PRÓSA POUČNÁ A PŘÍLEŽITOSTNÁ.
Krámská cena (422 str.) . K 4·30
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 5·70

XXIX. POSLEDNÍ KNIHA POVÍDEK A ČRT.
Krámská cena (360 str.) . K 3·70
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 5·10

XXX. POSLEDNÍ VERŠE.
Krámská cena (222 str.) . K 2·30
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 3·70

Jako nepostrádatelný doplněk „Sebraných Spisů Svat. Čecha“ připojen k těmže v téže formě i úpravě vnější i vnitřní životopis Svat. Čecha z péra prof. V. Flajšhanse

SVATOPLUK ČECH, DÍLO A ČLOVĚK (s podobiznou Svatopl. Čecha z r. 1906).
Krámská cena (300 str.) . K 3·—
ve skv. pův. vazbě se zl. oř. K 4·40

Cena všech 30 dílů „Sebraných spisů Svatopluka Čecha“ i s životopisem, s nímž čítají tyto celkem 31 svazků, brož. K 97·50, ve skvost. původ. vazbě se zlac. ořízkou K 140·90.

„Sebrané spisy Svatopluka Čecha“ lze odebrati buď celé (po případě i na mírné měsíční splátky), anebo po jednotlivých dílech či předplatiti se na nové v sešitech po 32 hal. právě vycházející druhé vydání, a to na 10 sešitů K 3·20 i se zásilkou.

Opatří a předplatné přijímá každý knihkupec i

NAKLADATEL **F. TOPIČ,** KNIHKUPEC
□□ V PRAZE, FERDINANDOVA TŘÍDA 11. □□

30

PG
5038
C45
1899
díl 30

Čech, Svatopluk
Sebrané spisy

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY